

Fișă tematică Comerțul electronic și obligațiile contractuale

Cuvânt înainte

Reglementarea comerțului electronic constituie nucleul Directivei 2000/31/CE¹ privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă, care cuprinde normele referitoare la cerințele în materie de stabilire și de informare a furnizorilor de servicii ale societății informaționale, precum și la răspunderea furnizorilor de servicii intermediari.

Comerțul electronic afectează însă și o varietate de domenii ale vieții economice care nu intră în domeniul de aplicare al directivei menționate, cum ar fi jocurile de noroc, chestiunile referitoare la acordurile sau la practicile aflate sub incidența dreptului privind înțelegerile, precum și domeniul fiscal [a se vedea articolul 1 alineatul (5) din Directiva privind comerțul electronic, referitor la obiectivul și la sfera de aplicare ale directivei menționate]. De asemenea, drepturile de autor și drepturile conexe, dreptul mărcilor, protecția consumatorilor și protecția datelor cu caracter personal țin de domeniul comerțului electronic, dar sunt reglementate de un ansamblu de directive și de regulamente speciale.

Prezenta fișă tematică prezintă o vedere de ansamblu a jurisprudenței în materie pronunțate până la 30 aprilie 2024. În acest scop, ea clasifică hotărârile principale privind această serie de domenii în două secțiuni: pe de o parte, aspectele referitoare la obligațiile contractuale dintre părți și, pe de altă parte, cadrul juridic care reglementează comerțul electronic.

În cadrul acestei fișe, au fost reținute hotărârile Curții considerate cele mai importante în materie, cele mai multe dintre ele fiind pronunțate de Marea Cameră.

¹ Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (directiva privind comerțul electronic) (JO 2000, L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257).

Lista actelor vizate

REGULAMENTE

Regulamentul (CE) nr. 40/94 al Consiliului din 20 decembrie 1993 privind marca comunitară (JO 1994, L 11, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 146).

Regulamentul (CE) nr. 2790/1999 al Comisiei din 22 decembrie 1999 privind aplicarea articolului 81 alineatul (3) din tratat categoriilor de acorduri verticale și practici concertate (JO 1999, L 336, p. 21, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 66).

Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).

Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale (Roma II) (JO 2007, L 199, p. 40).

Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) (JO 2008, L 177, p. 6).

Regulamentul (UE) nr. 330/2010 al Comisiei din 20 aprilie 2010 privind aplicarea articolului 101 alineatul (3) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene categoriilor de acorduri verticale și practici concertate (JO 2010, L 102, p. 1).

Regulamentul (UE) 2015/2120 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 noiembrie 2015 de stabilire a unor măsuri privind accesul la internetul deschis și de modificare a Directivei 2002/22/CE privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații și a Regulamentului (UE) nr. 531/2012 privind roamingul în rețelele publice de comunicații mobile în interiorul Uniunii (JO 2015, L 310, p. 1, rectificare în JO 2016, L 27, p. 14).

Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (JO 2016, L 119, p. 1).

Regulamentul (UE) 2017/1001 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 iunie 2017 privind marca Uniunii Europene (JO 2017, L 154, p. 1).

REGULAMENT DE PUNERE ÎN APLICARE

Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 282/2011 al Consiliului din 15 martie 2011 de stabilire a măsurilor de punere în aplicare a Directivei 2006/112/CE privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (JO 2011, L 77, p. 1).

DIRECTIVE

Directiva 84/450/CEE a Consiliului din 10 septembrie 1984 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative din statele membre cu privire la publicitatea înșelătoare, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2005/29/CE (JO 1984, L 250, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 153).

Directiva 89/104/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1988 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci (JO 1989, L 40, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 92).

Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).

Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date (JO 1995, L 281, p. 31, Ediție specială, 13/vol. 17, p. 10).

Directiva 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 1997 privind protecția consumatorilor cu privire la contractele la distanță (JO 1997, L 144, p. 19, Ediție specială, 15/vol. 4, p. 160).

Directiva 98/34/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 referitoare la procedura de furnizare de informații în domeniul standardelor, reglementărilor tehnice și al normelor privind serviciile societății informaționale (JO 1998, L 204, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 207), astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iulie 1998 (JO 1998, L 217, p. 18, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 282) (denumită în continuare „Directiva 98/34”).

Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (directiva privind comerțul electronic) (JO 2000, L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257).

Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO 2001, L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230).

Directiva 2001/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 noiembrie 2001 de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman (JO 2001, L 311, p. 67, 13/vol. 33, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2011/62/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2011 (JO 2011, L 174, p. 74).

Directiva 2002/58/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2002 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor

publice (Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice) (JO 2002, L 201, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 36, p. 63), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 (JO 2009, L 337, p. 11).

Directiva 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală (JO 2004, L 157, p. 45, Ediție specială, 17/vol. 2, p. 56).

Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului (JO 2005, L 149, p. 22, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 260).

Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (JO 2006, L 347, p. 1, Ediție specială, 09/vol. 3, p. 7).

Directiva 2006/114/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind publicitatea înșelătoare și comparativă (JO 2006, L 376, p. 21, Ediție specială, 15/vol. 18, p. 229).

Directiva 2006/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale (JO 2006, L 376, p. 28, Ediție specială, 17/vol. 3, p. 14).

Directiva 2006/123/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind serviciile în cadrul pieței interne (JO 2006, L 376, p. 36, Ediție specială, 13/vol. 58, p. 50).

Directiva 2007/64/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 noiembrie 2007 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, de modificare a Directivelor 97/7/CE, 2002/65/CE, 2005/60/CE și 2006/48/CE și de abrogare a Directivei 97/5/CE (JO 2007, L 319, p. 1).

Directiva 2009/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind acțiunile în încetare în ceea ce privește protecția intereselor consumatorilor (JO 2009, L 110, p. 30).

Directiva 2009/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind protecția juridică a programelor pentru calculator (JO 2009, L 111, p. 16).

Directiva (UE) 2015/1535 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 septembrie 2015 referitoare la procedura de furnizare de informații în domeniul reglementărilor tehnice și al normelor privind serviciile societății informaționale (JO 2015, L 241, p. 1).

Directiva (UE) 2019/790 a Parlamentului European și a Consiliului din 17 aprilie 2019 privind dreptul de autor și drepturile conexe pe piața unică digitală și de modificare a Directivelor 96/9/CE și 2001/29/CE (JO 2019, L 130, p. 92).

DECIZII

Decizia Comisiei din 26 iulie 2000 în temeiul Directivei 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind caracterul adecvat al protecției oferite de principiile „sferei de siguranță” privind protecția vieții private și întrebările de bază aferente, publicate de Departamentul Comerțului al SUA (JO 2000, L 215, p. 7, Ediție specială, 16/vol. 1, p. 64).

Decizia Comisiei din 5 februarie 2010 privind clauzele contractuale tip pentru transferul de date cu caracter personal către persoanele împuternicite de către operator stabilite în țări terțe în temeiul Directivei 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului (JO 2010, L 39, p. 5), astfel cum a fost modificată prin Decizia de punere în aplicare (UE) 2016/2297 a Comisiei din 16 decembrie 2016 (JO 2016, L 344, p. 100).

Decizia de punere în aplicare (UE) 2016/1250 a Comisiei din 12 iulie 2016 în temeiul Directivei 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind caracterul adecvat al protecției oferite de Scutul de confidențialitate UE-SUA (JO 2016, L 207, p. 1).

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE	3
LISTA ACTELOR VIZATE.....	4
I. RELAȚIILE CONTRACTUALE DINTRE PĂRȚI	9
1. Încheierea contractului.....	9
2. Legea aplicabilă/competența judiciară.....	13
3. Protecția consumatorilor	19
4. Protecția datelor cu caracter personal.....	24
5. Dreptul de autor.....	55
II. CADRUL JURIDIC CARE REGLEMENTEAZĂ COMERȚUL ELECTRONIC	68
1. Publicitatea.....	68
2. Răspunderea furnizorilor de servicii intermediari.....	81
3. Dreptul concurenței	88
4. Vânzarea de medicamente și de dispozitive medicale online	95
5. Jocurile de noroc.....	100
6. Economia colaborativă.....	103
7. TVA.....	110

I. Relațiile contractuale dintre părți

1. Încheierea contractului

Hotărârea din 5 iulie 2012, Content Services (C-49/11, [EU:C:2012:419](#))

Societatea Content Services exploata o filială la Mannheim (Germania) și propunea diferite servicii online pe site-ul său internet, în limba germană și accesibil și din Austria. Prin intermediul acestui site era posibilă descărcarea de software gratuit sau de versiuni demonstrative ale unor programe software cu plată. Înainte de a face comanda, utilizatorii de internet trebuiau să completeze un formular de înregistrare și să bifeze o căsuță anume din formular pentru a declara că acceptau condițiile generale de vânzare și că renunțau la dreptul de retractare.

Aceste informații nu erau afișate direct utilizatorilor de internet. Aceștia din urmă puteau totuși să le vizualizeze clicând pe un link prezent pe pagina pe care o completau în vederea încheierii contractului. Încheierea unui contract era imposibilă în cazul în care căsuța respectivă nu era bifată. Ulterior, utilizatorul de internet primea de la Content Services un e-mail care nu conținea nicio informație cu privire la dreptul de retractare, ci, din nou, un link pentru a le vizualiza. Oberlandesgericht Wien (Tribunalul Regional Superior din Viena, Austria) a adresat Curții o întrebare preliminară privind interpretarea articolului 5 alineatul (1) din Directiva 97/7/CE². Acesta a solicitat să se stabilească dacă o practică comercială care constă în a nu face accesibile consumatorului informațiile prevăzute de această dispoziție decât printr-un hyperlink pe site-ul internet al întreprinderii vizate îndeplinește cerințele dispoziției menționate.

Potrivit Curții, articolul 5 alineatul (1) din Directiva 97/7/CE trebuie interpretat în sensul că această practică comercială nu îndeplinește cerințele dispoziției menționate deoarece aceste informații nu sunt nici „furnizate” de această întreprindere, nici „primite” de consumator și că un site internet nu poate fi considerat „suport durabil”.

Astfel, consumatorul trebuie să primească confirmarea informațiilor respective fără să fie necesar un comportament activ din partea lui. În plus, pentru ca un site internet să fie considerat suport durabil, acesta trebuie să garanteze consumatorului, la fel ca un suport de hârtie, deținerea informațiilor menționate la această dispoziție pentru a-i permite să invoce, dacă este cazul, drepturile care îi revin. În această privință, el trebuie să permită consumatorului să stocheze informațiile care i-au fost adresate personal, să garanteze nealterarea conținutului acestora, precum și accesibilitatea lor pe o durată corespunzătoare și să ofere consumatorilor posibilitatea de a le reproduce ca atare.

² Directiva 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 1997 privind protecția consumatorilor cu privire la contractele la distanță (JO 1997, L 144, p. 19, Ediție specială, 15/vol. 4, p. 160).

Hotărârea din 25 ianuarie 2017, BAWAG (C-375/15, [EU:C:2017:38](#))

Banca BAWAG, care își desfășura activitatea pe teritoriul austriac, utiliza o clauză contractuală standardizată în scopul adeziunii consumatorilor la serviciile bancare online („e-banking”).

Potrivit clauzei respective, „informațiile și explicațiile pe care banca trebuie să le furnizeze clientului sau să le pună la dispoziția acestuia vor fi transmise prin poștă sau prin e-mail, în cadrul serviciului de e-banking”. Informațiile puteau fi transmise prin intermediul unui sistem de mesagerie integrat în conturile online. Consumatorii puteau consulta, reproduce și descărca e-mailurile. Mesajele care se aflau în conturile online „e-banking” rămâneau acolo nemodificate și nu erau eliminate pentru o perioadă adaptată scopului de informare a acestor consumatori, astfel încât acestea puteau fi consultate și reproduse identic în format electronic sau puteau fi tipărite. Consumatorii nu erau însă informați în alt mod cu privire la primirea unui nou e-mail.

Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria) a sesizat Curtea cu titlu preliminar pentru a se stabili dacă articolul 41 alineatul (1) din Directiva 2007/64/CE³ coroborat cu articolul 36 alineatul (1) din aceeași directivă trebuie interpretat în sensul că o informație transmisă prin intermediul căsuței poștale electronice integrate într-o platformă de bancă online este „furnizată pe un suport durabil”.

Potrivit Curții, este necesar să se considere că anumite site-uri internet trebuie să fie calificate drept „suporturi durabile” în sensul articolului 4 punctul 25 din directiva menționată.

Cu toate acestea, modificările contractului-cadru care sunt transmise de prestatorul de servicii de plată utilizatorului acestor servicii prin intermediul unei căsuțe poștale electronice pot fi considerate ca fiind furnizate pe un suport durabil numai dacă sunt îndeplinite următoarele două condiții:

- site-ul internet în cauză permite doar acestui utilizator să stocheze și să reproducă informațiile astfel încât acesta să le poată accesa pe o perioadă corespunzătoare;
- transmiterea acestor informații este însoțită de un comportament activ al prestatorului de servicii de plată destinat să aducă la cunoștința utilizatorului respectiv disponibilitatea informațiilor în cauză.

Și trimiterea unui mesaj la adresa utilizată în mod obișnuit de utilizatorul serviciilor în cauză pentru comunicarea cu alte persoane și cu privire la a cărei utilizare părțile au convenit într-un contract-cadru încheiat între prestatorul serviciilor de plată și utilizatorul respectiv poate constitui un asemenea comportament. Adresa astfel aleasă nu poate fi însă cea dedicată utilizatorului în cauză pe site-ul internet de servicii bancare online administrat de prestatorul de servicii de plată.

³ Directiva 2007/64/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 noiembrie 2007 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, de modificare a Directivelor 97/7/CE, 2002/65/CE, 2005/60/CE și 2006/48/CE și de abrogare a Directivei 97/5/CE (JO 2007, L 319, p. 1).

Hotărârea din 15 septembrie 2020 (Marea Cameră), Telenor Magyarország (C-807/18 și C-39/19, [EU:C:2020:708](#))

Societatea Telenor, stabilită în Ungaria, furnizează în special servicii de acces la internet. Printre serviciile propuse clienților săi figurează două pachete de acces preferențial (denumite la „un tarif de cost zero”) care au ca particularitate că traficul de date generat de anumite servicii și aplicații specifice nu este dedus cu titlu de consum din volumul de date achiziționat de clienți. În plus, odată consumat volumul de date menționat, clienții pot continua să utilizeze fără restricții aceste aplicații și aceste servicii specifice, în timp ce celorlalte aplicații și servicii disponibile li se aplică măsuri de blocare sau de încetinire a traficului.

După ce a deschis două proceduri menite să verifice conformitatea acestor pachete cu Regulamentul 2015/2120 de stabilire a unor măsuri privind accesul la internetul deschis⁴, Autoritatea Națională pentru Media și Comunicații maghiară a adoptat două decizii în care a considerat că acestea nu respectau obligația generală de tratament egal și nediscriminatoriu al traficului prevăzută la articolul 3 alineatul (3) din acest regulament și că Telenor trebuia să le înceteze.

Sesizată de aceasta din urmă cu două acțiuni, Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală, Ungaria) a decis să solicite Curții să se pronunțe cu titlu preliminar pentru a afla cum trebuie interpretate și aplicate alineatele (1) și (2) ale articolului 3 din Regulamentul 2015/2120, care garantează un anumit număr de drepturi⁵ utilizatorilor finali de servicii de acces la internet și care interzic furnizorilor de astfel de servicii să implementeze acorduri sau practici comerciale care limitează exercitarea acestor drepturi, precum și alineatul (3) al acestui articol 3, care prevede o obligație generală de tratament egal și nediscriminatoriu al traficului.

În hotărârea sa din 15 septembrie 2020, Curtea, pronunțându-se în Marea Cameră, a interpretat pentru prima dată Regulamentul 2015/2120, care consacră principiul esențial al internetului deschis (denumit mai familiar „neutralitatea internetului”).

În ceea ce privește, în primul rând, interpretarea articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul 2015/2120 coroborat cu articolul 3 alineatul (1) din acest regulament, Curtea a observat că a doua dintre aceste dispoziții prevede că drepturile pe care le garantează utilizatorilor finali de servicii de acces la internet au vocația de a fi exercitate „prin intermediul serviciului lor de acces la internet” și că cea dintâi dispoziție impune ca un astfel de serviciu să nu implice o limitare a exercitării acestor drepturi. Pe de altă parte, din articolul 3 alineatul (2) din regulamentul menționat rezultă că serviciile unui anumit furnizor de acces la internet trebuie evaluate din perspectiva cerinței respective

⁴ Regulamentul (UE) 2015/2120 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 noiembrie 2015 de stabilire a unor măsuri privind accesul la internetul deschis și de modificare a Directivei 2002/22/CE privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații și a Regulamentului (UE) nr. 531/2012 privind roamingul în rețelele publice de comunicații mobile în interiorul Uniunii (JO 2015, L 310, p. 1, rectificare în JO 2016, L 27, p. 14).

⁵ Dreptul utilizatorilor finali de a accesa aplicații, conținuturi și servicii, precum și de a le utiliza, dar și dreptul de a furniza aplicații, conținuturi și servicii, precum și de a folosi echipamente terminale la alegere.

de către autoritățile naționale de reglementare⁶ și sub controlul instanțelor naționale competente, luând în considerare atât acordurile încheiate de acest furnizor cu utilizatorii finali, cât și practicile comerciale utilizate de furnizorul respectiv.

În acest context, Curtea, după ce a adus un ansamblu de precizări generale cu privire la sensul noțiunilor de „acorduri”, „practici comerciale” și „utilizatori finali”⁷ care figurează în Regulamentul 2015/2120, a apreciat că încheierea unor acorduri prin care anumiți clienți subscriu la pachete care combină un „tarif de cost zero” și măsuri de blocare sau de încetinire a traficului legat de utilizarea unor servicii și aplicații diferite de serviciile și aplicațiile specifice care intră sub incidența unui „tarif de cost zero” poate limita exercitarea drepturilor utilizatorilor finali, în sensul articolului 3 alineatul (2) din acest regulament, pe o parte semnificativă a pieței. Astfel, asemenea pachete sunt de natură să amplifice utilizarea aplicațiilor și a serviciilor privilegiate și, în mod corelativ, să reducă utilizarea celorlalte aplicații și a celorlalte servicii disponibile, ținând seama de măsurile prin care furnizorul de servicii de acces la internet face această din urmă utilizare mai dificilă din punct de vedere tehnic sau chiar imposibilă. În plus, cu cât numărul de clienți care încheie asemenea acorduri este mai mare, cu atât impactul cumulat al acestor acorduri este mai susceptibil ca, având în vedere amploarea sa, să determine o limitare importantă a exercitării drepturilor utilizatorilor finali sau chiar să aducă atingere esenței înseși a acestor drepturi.

În al doilea rând, în ceea ce privește articolul 3 alineatul (3) din Regulamentul 2015/2120, Curtea a arătat că, pentru a constata o incompatibilitate cu această dispoziție, nu se impune nicio evaluare a impactului unor măsuri de blocare sau de încetinire a traficului asupra exercitării drepturilor utilizatorilor finali. Astfel, această dispoziție nu prevede o asemenea cerință pentru a aprecia respectarea obligației generale pe care o prevede de tratament egal și nediscriminatoriu. În plus, Curtea a statuat că, în condițiile în care măsurile de încetinire sau de blocare a traficului nu se întemeiază pe diferențe obiective între cerințele tehnice în materie de calitate a serviciului anumitor categorii specifice de trafic, ci pe considerații comerciale, aceste măsuri trebuie considerate, ca atare, incompatibile cu dispoziția menționată.

În consecință, pachete precum cele supuse controlului instanței de trimitere sunt, în general, susceptibile să încalce atât alineatul (2) al articolului 3 din Regulamentul 2015/2120, cât și alineatul (3) al acestui articol, cu precizarea că autoritățile și instanțele naționale competente le pot examina de la bun început în lumina celei de a doua dintre aceste dispoziții.

⁶ În temeiul articolului 5 din Regulamentul 2015/2120.

⁷ Această din urmă noțiune include toate persoanele fizice sau juridice care utilizează sau care solicită un serviciu de comunicații electronice accesibil publicului. Pe de altă parte, aceasta include de asemenea persoanele fizice sau juridice care utilizează sau care solicită servicii de acces la internet în vederea accesului la conținuturi, la aplicații și la servicii, cât și pe cele care se bazează pe accesul la internet pentru furnizarea de conținuturi, aplicații și servicii.

2. Legea aplicabilă/competența judiciară

Hotărârea din 28 iulie 2016, Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, [EU:C:2016:612](#))

Întreprinderea Amazon EU Sàrl, cu sediul în Luxemburg, efectua vânzări electronice de bunuri către consumatori stabiliți în diferite state membre. În cauza principală, Verein für Konsumenteninformation (asociația austriacă de apărare a intereselor consumatorilor) a introdus o acțiune în încetare, întemeiată pe Directiva 2009/22/CE⁸, susținând că clauzele contractuale utilizate de Amazon erau contrare unor interdicții legale sau bunelor practici.

Sesizată de asociația austriacă, Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria) a urmărit să afle dacă o clauză care figurează în condițiile generale de vânzare ale unui contract de comerț electronic încheiat între un profesionist și un consumator, potrivit căreia legea care reglementează acest contract este cea a statului membru în care are sediul acest profesionist, este abuzivă în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE⁹. În plus, Oberster Gerichtshof a ridicat problema dacă o prelucrare de date cu caracter personal efectuată de o întreprindere este supusă, în temeiul articolului 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 95/46/CE¹⁰, dreptului statului membru spre care această întreprindere își direcționează activitățile.

Potrivit Curții, Regulamentele Roma I¹¹ și Roma II¹² trebuie interpretate în sensul că legea aplicabilă unei asemenea acțiuni în încetare trebuie determinată în conformitate cu articolul 6 alineatul (1) din Regulamentul Roma II, întrucât atingerile aduse ordinii juridice rezultă din utilizarea unor clauze abuzive. În schimb, legea aplicabilă în cazul aprecierii clauzei contractuale în cauză trebuie determinată în aplicarea Regulamentului Roma I, indiferent dacă această apreciere este efectuată în cadrul unei acțiuni individuale sau în cadrul unei acțiuni colective.

Cu toate acestea, din articolul 6 alineatul (2) din Regulamentul Roma I rezultă că alegerea legii aplicabile nu afectează aplicarea dispozițiilor imperative prevăzute de legea țării în care au reședința consumatorii ale căror interese sunt apărate prin intermediul unei acțiuni în încetare. Aceste dispoziții le pot cuprinde pe cele care transpun Directiva 93/13/CEE, în măsura în care asigură consumatorului un nivel maxim de protecție.

⁸ Directiva 2009/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind acțiunile în încetare în ceea ce privește protecția intereselor consumatorilor (JO 2009, L 110, p. 30).

⁹ Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).

¹⁰ Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date (JO 1995, L 281, p. 31, Ediție specială, 13/vol. 17, p. 10).

¹¹ Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) (JO 2008, L 177, p. 6).

¹² Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale (Roma II) (JO 2007, L 199, p. 40).

Astfel, o clauză care nu a făcut obiectul unei negocieri individuale, potrivit căreia legea statului membru în care se află sediul profesionistului respectiv reglementează contractul de comerț electronic cu un consumator, este abuzivă în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE, în măsura în care îl induce în eroare pe acest consumator, dându-i impresia că doar legea acestui stat membru se aplică contractului, fără a-l informa despre faptul că beneficiază de asemenea de protecția pe care i-o asigură dispozițiile imperative ale dreptului care i-ar fi aplicabil în lipsa acestei clauze.

Pe de altă parte, articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 95/46/CE trebuie interpretat în sensul că o prelucrare de date cu caracter personal efectuată de o întreprindere de comerț electronic este reglementată de dreptul statului membru spre care această întreprindere își direcționează activitățile dacă se dovedește că această întreprindere efectuează prelucrarea datelor în cauză în cadrul activităților unui sediu situat în acest stat membru. Se impune evaluarea atât a gradului de stabilitate a formei de instalare, cât și a efectivității desfășurării de activități în acest alt stat membru.

Hotărârea din 7 decembrie 2010 (Marea Cameră), Pammer și Alpenhof (C-585/08 și C-144/09, [EU:C:2010:740](#))

Cauzele conexe Pammer și Alpenhof priveau două litigii principale care se refereau la chestiuni similare. În cauza Pammer, un consumator domiciliat în Austria se afla în litigiu cu o societate de nave pentru transport cu sediul în Germania în legătură cu rambursarea prețului unei călătorii. Acest consumator reclama faptul că nava și desfășurarea călătoriei nu corespundeau descrierii date pe pagina de internet a agenției care avusese un rol de intermediar, cu sediul tot în Germania, și care oferea astfel de călătorii.

Instanța austriacă de prim grad s-a considerat competentă. Instanța de apel, în schimb, a declarat necompetența instanțelor austriece. Prin întrebarea preliminară formulată de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria) se urmărea să se stabilească modul în care trebuie interpretată noțiunea de contract care combină călătoria și cazarea pentru un preț forfetar în sensul articolului 15 alineatul (3), pentru care se aplică dispozițiile din secțiunea 4 din capitolul II din Regulamentul (CE) nr. 44/2001¹³. Într-o a doua etapă, instanța de trimitere urmărea să afle dacă faptul că atenția consumatorului austriac a fost atrasă asupra călătoriei prin consultarea paginii de internet a agenției intermediare, fără ca rezervarea călătoriei să fie efectuată pe internet, este suficient pentru a se putea constata competența instanțelor austriece.

Cea de a doua cauză, Alpenhof, privea un litigiu între o societate austriacă ce exploata un hotel și avea sediul în Austria și un consumator domiciliat în Germania în legătură cu plata unei facturi pentru serviciile hoteliere convenite printr-un schimb de e-mailuri pe

¹³ Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).

baza informațiilor furnizate pe pagina de internet a societății reclamante. Instanțele austriece respinseseră acțiunea, apreciind că erau necompetente.

Potrivit Curții, un contract ce are ca obiect o călătorie cu o navă cargo poate constitui un contract de transport care, pentru un preț forfetar, oferă o combinație între călătorie și cazare în cazul în care respectiva călătorie cu o navă cargo cuprinde, pentru un preț forfetar, și cazarea, iar această călătorie depășește 24 de ore.

Pentru a stabili dacă se poate considera că un comerciant a cărui activitate este prezentată pe pagina sa de internet sau pe cea a unui intermediar își „direcționează” activitatea către statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul, trebuie să se verifice dacă acest comerciant intenționa să intre în relații comerciale cu consumatori domiciliați în unu sau în mai multe state membre.

Următoarele elemente, a căror enumerare nu este exhaustivă, pot constitui indicii care permit să se considere că activitatea comerciantului este direcționată către statul membru în care este domiciliat consumatorul, și anume natura internațională a activității, menționarea unor itinerarii cu punctul de plecare în alte state membre pentru a se deplasa la locul în care are sediul comerciantul, utilizarea unei alte limbi sau a unei alte monede decât limba sau moneda utilizate în mod obișnuit în statul membru în care are sediul comerciantul, cu posibilitatea de a rezerva și de a confirma rezervarea în această limbă diferită. În schimb, este insuficientă simpla accesibilitate a paginii de internet a comerciantului sau a intermediarului în statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul. Același este situația în cazul menționării unei adrese electronice, precum și a altor date de contact sau în cazul utilizării unei limbi sau a unei monede care sunt limba și/sau moneda utilizate în mod obișnuit în statul membru în care are sediul comerciantul.

Hotărârea din 6 septembrie 2012, Mühlleitner (C-190/11, [EU:C:2012:542](#))

Litigiul principal se purta între doamna Daniela Mühlleitner, consumatoare domiciliată în Austria, și niște vânzători de mașini cu sediul în Hamburg, Germania, cu privire la achiziționarea unui autovehicul. După ce le-a găsit datele pe site-ul lor internet, doamna Mühlleitner i-a contactat pe vânzători la telefon din Austria, unde a primit apoi o ofertă pe e-mail. Cu toate acestea, încheierea contractului a avut loc la sediul vânzătorilor, în Germania.

Ulterior, instanța de prim grad, Landesgericht Wels (Tribunalul Regional din Wels, Austria), a respins acțiunea, declarându-se necompetentă. Oberlandesgericht Linz (Tribunalul Regional Superior din Linz, Austria) a confirmat decizia, amintind că un site internet pur „pasiv” nu era suficient pentru a considera că o activitate este direcționată spre statul consumatorului. Doamna Mühlleitner a declarat recurs împotriva acestei hotărâri la Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria). Aceasta a trimis Curții întrebarea dacă aplicarea articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul

Bruxelles I¹⁴ impune ca contractul dintre consumator și profesionist să fi fost încheiat la distanță.

Curtea a declarat că articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că nu impune ca contractul dintre consumator și profesionist să fi fost încheiat la distanță.

În primul rând, această dispoziție nu condiționează în mod explicit aplicarea sa de încheierea la distanță a contractelor care intră în domeniul său de aplicare. În al doilea rând, în ceea ce privește interpretarea teleologică a dispoziției menționate, adăugarea unei condiții legate de încheierea la distanță a contractelor de consum ar fi contrară obiectivului urmărit de această dispoziție, mai exact celui referitor la protecția consumatorilor, părți defavorizate la contract. În al treilea rând, condiția esențială de care depinde aplicarea articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul Bruxelles I este cea legată de activitatea comercială sau profesională direcționată spre statul de domiciliu al consumatorului. În această privință, atât contactarea la distanță, cât și rezervarea unui bun ori a unui serviciu la distanță sau, *a fortiori*, încheierea unui contract de consum la distanță sunt indicii potrivit cărora contractul poate fi asociat unei astfel de activități.

Hotărârea din 17 octombrie 2013, Emrek (C-218/12, [EU:C:2013:666](#))

Domnul Emrek, cu domiciliul în Saarbrücken (Germania), căuta un autovehicul de ocazie și a aflat prin intermediul unor cunoscuți despre existența întreprinderii domnului Sabranovic. Acesta din urmă deținea la Spicheren (Franța) o întreprindere de comercializare a vehiculelor de ocazie. El deținea și un site internet care cuprindea coordonatele întreprinderii sale, inclusiv numere de telefon franceze și un număr de telefon mobil german, cu prefixele internaționale respective. Totuși, domnul Emrek nu aflase de întreprindere de pe site-ul internet. Astfel, domnul Emrek, în calitate de consumator, a încheiat cu domnul Sabranovic, la sediul acestuia din urmă, un contract scris de vânzare-cumpărare a unui vehicul de ocazie.

Ulterior, domnul Emrek a introdus o acțiune împotriva domnului Sabranovic în materie de garanție la Amtsgericht Saarbrücken (Tribunalul Districtual din Saarbrücken, Germania). Instanța respectivă a statuat că nu era competentă. Domnul Emrek a declarat apel împotriva acestei decizii la instanța de trimitere, Landgericht Saarbrücken (Tribunalul Regional din Saarbrücken, Germania). Aceasta din urmă a urmărit să afle dacă, pentru aplicarea articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001, există o legătură de cauzalitate între activitățile comerciantului direcționate spre statul membru de domiciliu al consumatorului prin intermediul internetului și încheierea contractelor.

¹⁴ Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).

Curtea a amintit că în Hotărârea Pammer și Alpenhof (C-585/08 și C-144/09) a stabilit o listă neexhaustivă de indicii cu ajutorul cărora o instanță națională poate aprecia dacă este îndeplinită condiția esențială a activității comerciale direcționate către statul membru de domiciliu al consumatorului.

Aceasta a concluzionat că articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că nu impune existența unei legături de cauzalitate între mijlocul folosit pentru direcționarea activității comerciale sau profesionale spre statul membru de domiciliu al consumatorului, respectiv un site internet, și încheierea contractului cu acest consumator. Totuși, existența unei astfel de legături de cauzalitate constituie un indiciu al faptului că respectivul contract este aferent unei astfel de activități.

Hotărârea din 21 mai 2015, El Majdoub (C-322/14, [EU:C:2015:334](#))

Litigiul principal privea vânzarea unui automobil prin intermediul unui site internet. Condițiile generale de vânzare accesibile pe acest site conțineau o convenție atributivă de competență în favoarea unei instanțe dintr-un stat membru. Fereastra care conține respectivele condiții generale de vânzare nu se deschidea în mod automat în timpul înregistrării și nici în timpul fiecărei operațiuni de cumpărare, cumpărătorul trebuind să bifeze o căsuță specifică pentru a accepta aceste condiții.

Curtea a fost chemată de Landgericht Krefeld (Tribunalul Regional din Krefeld, Germania) să stabilească dacă validitatea unei clauze atributive de competență este afectată în ipoteza folosirii tehnicii de acceptare prin clic.

În primul rând, în ceea ce privește realitatea consimțământului persoanelor interesate, care este unul dintre obiectivele articolului 23 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001, Curtea a constatat că cumpărătorul din litigiul principal a acceptat în mod expres condițiile generale în discuție, bifând căsuța corespunzătoare pe site-ul internet al vânzătorului în cauză. În al doilea rând, aceasta a statuat că dintr-o interpretare literală a articolului 23 alineatul (2) din regulamentul menționat reiese că acesta impune să fie oferită „posibilitatea” de consemnare durabilă a convenției atributive de competență, indiferent dacă textul condițiilor generale a fost efectiv consemnat în mod durabil de cumpărător ulterior sau anterior bifării căsuței care indică faptul că acceptă condițiile menționate.

În această privință, Curtea a observat că scopul acestei dispoziții este de a asimila formei scrise anumite forme de comunicare electronică pentru a simplifica încheierea contractelor sub formă electronică, transmiterea informațiilor vizate fiind efectuată și în cazul în care aceste informații sunt accesibile prin intermediul unui ecran. Pentru ca această comunicare electronică să poată oferi aceleași garanții, în special în materie de probațiune, este suficient să fie „posibile” salvarea și imprimarea informațiilor înainte de încheierea contractului. În consecință, întrucât tehnica de acceptare prin clic face posibilă imprimarea și salvarea textului condițiilor generale înaintea încheierii

contractului, împrejurarea că pagina de internet care conține aceste condiții nu se deschide în mod automat în timpul înregistrării pe site-ul internet și nici în timpul fiecărei operațiuni de cumpărare nu poate repune în discuție validitatea convenției atributive de competență. Prin urmare, o asemenea tehnică de acceptare constituie o comunicare sub formă electronică în sensul articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001.

Hotărârea din 25 ianuarie 2018, Schrems (C-498/16, [EU:C:2018:37](#))

Domnul Maximilian Schrems era un utilizator privat al rețelei sociale Facebook din 2008. Acesta a inițiat acțiuni publice împotriva societății Facebook Ireland Limited. În plus, începând cu anul 2011, el a deschis o pagină de Facebook, pe care a înregistrat-o și a conceput-o el însuși, pentru a informa utilizatorii de internet cu privire la acțiunea sa. A înființat o asociație cu scop nelucrative având ca obiectiv realizarea dreptului fundamental la protecția datelor și sprijinul financiar pentru procese-model.

În cadrul unui litigiu între domnul Maximilian Schrems, pe de o parte, și Facebook Ireland Limited, pe de altă parte, în legătură cu mai multe cereri în constatare, în încetare, de informare și în răspundere a Facebook, Oberster Gerichtshof (Curtea Suprimă, Austria) a ridicat problema dacă articolul 15 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 trebuie interpretat în așa fel încât o persoană își pierde calitatea de consumator în cazul în care, după ce a utilizat un cont privat de Facebook mai mulți ani, publică cărți, percepe onorarii pentru conferințe sau exploatează site-uri internet. Instanța de trimitere a ridicat de asemenea problema dacă articolul 16 din regulamentul menționat trebuie interpretat în sensul că un consumator poate invoca concomitent cu propriile sale drepturi rezultate dintr-un contract încheiat cu un consumator drepturile similare ale altor consumatori cu domiciliul fie în același stat membru, fie într-un alt stat membru, fie într-un stat terț.

Curtea a precizat că noțiunea de „consumator” trebuie interpretată în mod autonom și restrictiv. Pentru a stabili dacă articolul 15 este aplicabil, finalitatea contractului încheiat între părți trebuie să aibă ca obiect o altă utilizare decât cea profesională a bunului sau serviciului în cauză. În ceea ce privește o persoană care încheie un contract pentru o utilizare care se raportează în parte la activitatea sa profesională, legătura dintre contractul amintit și activitatea profesională a persoanei interesate ar fi atât de firavă încât ar deveni marginală și, prin urmare, nu ar avea decât un rol neglijabil în contextul operațiunii.

În continuare, Curtea a arătat că consumatorul nu este protejat ca atare decât în măsura în care este el însuși reclamant sau pârât într-o procedură. Prin urmare, reclamantul care nu este el însuși parte la contractul de consum în discuție nu poate beneficia de forul consumatorului. Aceste considerații trebuie să se aplice și în privința unui consumator cesionar al drepturilor altor consumatori. Astfel, articolul 16 alineatul (1)

implică în mod necesar încheierea unui contract de către consumator cu profesionistul vizat.

Pe de altă parte, o cesiune de creanțe nu poate, prin ea însăși, să aibă influență asupra determinării instanței competente. Prin urmare, competența instanțelor nu poate fi stabilită prin concentrarea mai multor drepturi la un singur reclamant. Regulamentul nu se aplică acțiunii unui consumator precum în speță.

3. Protecția consumatorilor

Hotărârea din 16 octombrie 2008, Bundesverband der Verbraucherzentralen (C-298/07, [EU:C:2008:572](#))

DIV, o companie de asigurări de autovehicule, își oferea serviciile exclusiv pe internet. Pe paginile site-ului său internet, aceasta menționase adresa poștală, precum și adresa de poștă electronică, dar nu menționase numărul de telefon. Acesta nu era comunicat decât după încheierea unui contract de asigurare. În schimb, persoanele interesate de serviciile DIV aveau posibilitatea de a adresa întrebări prin intermediul unui formular de contact pe internet, răspunsurile fiind comunicate prin poșta electronică.

Bundesverband der Verbraucherzentralen (Uniunea federală germană a organizațiilor și a asociațiilor de consumatori) a considerat totuși că DIV avea obligația de a indica numărul de telefon pe site-ul său internet. Astfel, acesta ar fi unicul mod de a garanta o comunicare directă.

Ulterior, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania) a decis să adreseze Curții întrebarea dacă articolul 5 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2000/31/CE¹⁵ impune indicarea unui număr de telefon.

Curtea a statuat că articolul 5 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2000/31/CE trebuie interpretat în sensul că furnizorul de servicii este obligat să furnizeze destinatarilor serviciului, înainte de încheierea oricărui contract cu aceștia din urmă, pe lângă adresa de poștă electronică, și alte informații care permit contactarea rapidă, precum și o comunicare directă și eficientă.

Aceste informații nu trebuie să reprezinte în mod obligatoriu un număr de telefon. Ele pot consta într-un formular de contact electronic prin intermediul căruia destinatarii serviciului pot să se adreseze pe internet furnizorului de servicii și la care acesta răspunde prin poșta electronică, cu excepția situațiilor în care un destinatar al serviciului, care, după contactarea prin mijloace electronice a furnizorului de servicii,

¹⁵ Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (JO 2000, L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257).

este privat de acces la rețeaua electronică, îi solicită acestuia din urmă accesul la un mijloc de comunicare diferit de mijloacele electronice.

Hotărârea din 3 septembrie 2009, Messner (C-489/07, [EU:C:2009:502](#))

Doamna Messner, o consumatoare germană, a efectuat o retractare a achiziției unui laptop de ocazie prin internet. Vânzătorul computerului a refuzat să înlăture gratuit un defect apărut la opt luni după achiziție. Ulterior, doamna Messner a declarat că a revocat contractul de vânzare și a propus să restituie computerul portabil către vânzător în schimbul unei rambursări concomitente. Această revocare a fost efectuată în termenul prevăzute de Bürgerliches Gesetzbuch (Codul civil german) în măsura în care doamna Messner nu primise informațiile, prevăzute de dispozițiile din acest cod, care determină începerea curgerii termenului de retractare. Doamna Messner a solicitat suma de 278 de euro în fața Amtsgericht Lahr (Tribunalul Districtual din Lahr, Germania). Vânzătorul s-a opus acestei cereri în justiție, arătând că doamna Messner îi datora, în orice caz, o despăgubire pentru aproape opt luni de utilizare a computerului portabil.

În hotărârea sa, Curtea a arătat că dispozițiile articolului 6 alineatul (1) a doua teză și alineatul (2) din Directiva 97/7/CE¹⁶ trebuie să fie interpretate în sensul că se opun ca o reglementare națională să prevadă în mod general posibilitatea ca vânzătorul să solicite consumatorului o despăgubire pentru utilizarea unui bun dobândit printr-un contract la distanță în cazul în care acesta din urmă și-a exercitat dreptul de retractare cu respectarea termenelor.

Într-adevăr, în cazul în care consumatorul ar trebui să plătească o asemenea despăgubire numai pentru faptul că a avut posibilitatea de a utiliza bunul cât timp s-a aflat în posesia sa, acesta nu și-ar putea exercita dreptul de retractare decât în schimbul plății despăgubirii menționate. O astfel de consecință ar fi într-o contradicție clară cu redactarea și cu finalitatea articolului 6 alineatul (1) a doua teză și alineatul (2) din Directiva 97/7/CE și ar priva în mod special consumatorul de posibilitatea de a utiliza în deplină libertate și fără nicio presiune termenul de reflecție care îi este acordat prin această directivă.

De asemenea, eficacitatea și efectivitatea dreptului de retractare ar fi afectate dacă s-ar impune consumatorului plata unei despăgubiri ca urmare a simplei împrejurări de a fi examinat și testat bunul. În măsura în care dreptul de retractare are ca obiectiv tocmai să acorde această posibilitate consumatorului, faptul de a fi recurs la ea nu poate avea drept consecință ca dreptul respectiv să nu poată fi exercitat de consumator decât cu condiția de a plăti o despăgubire.

¹⁶ Directiva 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 1997 privind protecția consumatorilor cu privire la contractele la distanță (JO 1997, L 144, p. 19, Ediție specială, 15/vol. 4, p. 160).

Cu toate acestea, aceleași dispoziții nu se opun ca plata unei despăgubiri pentru utilizarea acestui bun să fie impusă consumatorului în ipoteza în care ar fi utilizat bunul menționat într-un mod incompatibil cu principiile de drept civil precum buna-credință sau îmbogățirea fără justă cauză, cu condiția de a nu se aduce atingere finalității directivei menționate și în special eficacității și efectivității dreptului de retractare, ceea ce revine instanței naționale să stabilească.

Hotărârea din 15 aprilie 2010, Heinrich Heine (C-511/08, [EU:C:2010:189](#))

O întreprindere de vânzare prin corespondență, Heinrich Heine, prevedea în condițiile sale generale de vânzare că consumatorul trebuie să plătească suma de 4,95 euro cu titlu de costuri de expediere. Această sumă nu se rambursa de către furnizor nici măcar în cazul în care consumatorul își exercita dreptul de retractare. Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen, o asociație de consumatori de drept german, a formulat împotriva Heinrich Heine o acțiune în încetarea acestei practici întrucât considera că, în cazul retractării, costurile de expediere nu trebuiau imputate consumatorului. În opinia Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania), dreptul german nu conferă în mod explicit consumatorului niciun drept de rambursare a costurilor de expediere a mărfurilor comandate. Având totuși în vedere compatibilitatea cu Directiva 97/7/CE¹⁷ a facturării costurilor de expediere a mărfurilor către consumator chiar și în cazul în care acesta și-a exercitat dreptul de retractare, instanța în cauză a solicitat Curții să interpreteze directiva.

În hotărârea sa, Curtea a constatat că articolul 6 alineatul (1) primul paragraf a doua teză și alineatul (2) din Directiva 97/7/CE trebuie să fie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care permite furnizorului, într-un contract încheiat la distanță, să impute consumatorului costurile de expediere a mărfurilor în cazul în care acesta din urmă își exercită dreptul de retractare.

Astfel, aceste dispoziții permit furnizorului să impute consumatorului, în cazul retractării acestuia din urmă, doar costurile directe ale returnării bunurilor. În situația în care costurile de expediere ar trebui de asemenea să fie puse în sarcina consumatorului, o astfel de imputare, care ar fi în mod inevitabil de natură să îl descurajeze pe acesta din urmă să își exercite dreptul de retractare, ar încălca însuși obiectivul articolului 6 respectiv.

În plus, o asemenea imputare ar fi de natură să repună în discuție repartizarea echilibrată a riscurilor între părțile la contractele încheiate la distanță, prin faptul că ar determina ca totalitatea sarcinilor legate de transportul bunurilor să fie suportate de consumator.

¹⁷ Directiva 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 1997 privind protecția consumatorilor cu privire la contractele la distanță (JO 1997, L 144, p. 19, Ediție specială, 15/vol. 4, p. 160).

Hotărârea din 6 iulie 2017, Air Berlin (C-290/16, [EU:C:2017:523](#))

Compania aeriană germană Air Berlin a introdus în condițiile generale de vânzare o clauză potrivit căreia, atunci când un pasager anulează rezervarea unui zbor la tariful economic sau nu se prezintă la îmbarcarea într-un astfel de zbor, o sumă de 25 de euro este încasată cu titlu de tarif de administrare aplicat sumei care trebuie rambursată acestuia. Bundesverband der Verbraucherzentralen (Uniunea federală germană a organizațiilor și a asociațiilor de consumatori) a considerat că această clauză era nulă în temeiul dreptului german, ca urmare a faptului că dezavantaja clienții în mod necorespunzător. În plus, întrucât era vorba despre executarea unei obligații legale, Air Berlin nu putea solicita tarife distincte. Prin urmare, Bundesverband a sesizat instanțele germane cu o acțiune în încetare împotriva Air Berlin.

În cadrul aceleiași acțiuni, Bundesverband a contestat practicile Air Berlin în materie de afișare a prețurilor pe site-ul său internet. Astfel, la o simulare de rezervare online în anul 2010, Bundesverband a constatat că taxele și tarifele indicate erau mult inferioare celor percepute efectiv de aeroporturile în cauză. Bundesverband a considerat că această practică putea induce consumatorul în eroare și era contrară normelor privind transparența prețurilor prevăzute de Regulamentul Uniunii privind operarea serviciilor aeriene¹⁸. Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania) a solicitat Curții, pe de o parte, să stabilească dacă Regulamentul (CE) nr. 1008/2008 trebuie interpretat în sensul că, la publicarea tarifului pentru transportul aerian de pasageri, transportatorii aerieni trebuie să indice valoarea efectivă a taxelor și nu le pot include parțial în tariful pentru transportul aerian de pasageri și, pe de altă parte, dacă regulamentul menționat se opune aplicării unei dispoziții naționale referitoare la dreptul condițiilor comerciale generale, întemeiată pe dreptul Uniunii, potrivit căreia în cazul clienților care nu s-au prezentat pentru un zbor sau care au anulat rezervarea unui zbor nu se poate percepe separat niciun tarif de administrare.

Curtea a răspuns că articolul 23 alineatul (1) a treia teză din Regulamentul (CE) nr. 1008/2008 trebuie interpretat în sensul că, la publicarea tarifelor pentru transportul aerian de pasageri, transportatorii aerieni trebuie să indice în mod separat cuantumurile datorate de clienți cu titlu de taxe, tarife de aeroport și alte tarife, impuneri, tarife suplimentare și comisioane vizate în acest regulament. În plus, în consecință, ei nu pot include, nici măcar parțial, aceste elemente în tariful pentru transportul aerian de pasageri. Articolul 23 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 1008/2008 urmărește să asigure în special informarea și transparența prețurilor pentru serviciile aeriene cu originea într-un aeroport situat pe teritoriul unui stat membru și contribuie, așadar, la asigurarea protecției clientului care recurge la aceste servicii. În plus, o interpretare diferită ar fi de natură să priveze această dispoziție de orice efect util.

¹⁸ Regulamentul (CE) nr. 1008/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 septembrie 2008 privind normele comune pentru operarea serviciilor aeriene în Comunitate (JO 2008, L 293, p. 3).

Articolul 22 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 1008/2008 trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca aplicarea unei reglementări naționale de transpunere a Directivei 93/13/CEE să poată avea ca rezultat declararea nulității unei clauze cuprinse în condițiile generale de vânzare care permite să se perceapă tarife de administrare forfetare separate de la clienții care nu s-au prezentat la un zbor sau care și-au anulat rezervarea. Curtea a constatat în această privință că normele generale de protecție a consumatorilor împotriva clauzelor abuzive se aplică și contractelor de transport aerian.

Astfel, Regulamentul (CEE) nr. 2409/92, abrogat prin Regulamentul nr. 1008/2008, indica în considerentul (5) că era necesară „completarea stabilirii libere a tarifelor cu dispoziții adecvate intereselor consumatorilor și industriei”.

Hotărârea din 10 iulie 2019, Amazon EU (C-649/17, [EU:C:2019:576](#))

Întreprinderea Amazon EU Sàrl, stabilită la Luxemburg, propune vânzarea de diverse produse pe internet. În cauza principală, Bundesverband der Verbraucherzentralen (Uniunea federală germană a organizațiilor și a asociațiilor de consumatori, denumită în continuare „Uniunea federală”) a introdus în fața unei instanțe regionale o acțiune în încetarea practicilor Amazon EU în materie de afișare a informațiilor care figurează pe site-ul său internet www.amazon.de și care permit consumatorului să contacteze această societate. Întrucât instanța respectivă a respins acțiunea menționată, Uniunea federală a declarat apel la o instanță regională superioară, care de asemenea a fost respins. În aceste condiții, Uniunea federală a declarat recurs la instanța de trimitere, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania).

Cererea de decizie preliminară privea interpretarea articolului 6 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2011/83/UE¹⁹.

În primul rând, Curtea a amintit că posibilitatea consumatorului să ia rapid legătura cu comerciantul și să comunice cu acesta în mod eficient, astfel cum prevede dispoziția menționată, prezintă o importanță fundamentală pentru protejarea și pentru punerea în aplicare efectivă a drepturilor consumatorilor și în special a dreptului de retractare, ale cărui modalități și condiții de exercitare sunt prevăzute la articolele 9-16 din respectiva directivă. Cu toate acestea, la interpretarea dispoziției menționate este necesar să se asigure un echilibru corect între un nivel ridicat de protecție a consumatorilor și competitivitatea întreprinderilor, după cum se arată în considerentul (4) al Directivei 2011/83/UE, respectând în același timp libertatea de a desfășura o activitate comercială a întreprinzătorului, astfel cum este consacrată de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).

¹⁹ Directiva 2011/83/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2011 privind drepturile consumatorilor, de modificare a Directivei 93/13/CEE a Consiliului și a Directivei 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 85/577/CEE a Consiliului și a Directivei 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului (JO 2011, L 304, p. 64).

Curtea a considerat că este de competența instanței naționale să aprecieze dacă, ținând seama de ansamblul împrejurărilor în care consumatorul contactează comerciantul prin intermediul unui site internet și în special de prezența și de funcționalitatea acestui site, mijloacele de comunicare puse la dispoziția respectivului consumator de acest comerciant îi permit consumatorului să ia rapid legătura cu comerciantul și să comunice cu acesta în mod eficient, în conformitate cu articolul 6 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2011/83/UE.

În această privință, Curtea a subliniat că o obligație necondiționată de a pune la dispoziția consumatorului, în orice împrejurare, un număr de telefon sau de a institui o linie telefonică ori de fax ori de a crea o nouă adresă de poștă electronică pentru a permite consumatorilor să contacteze comerciantul pare disproporționată.

În consecință, Curtea a statuat că trebuie să se interpreteze sintagma „în cazul în care sunt disponibile” care figurează la articolul 6 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2011/83/UE în sensul că vizează cazul în care comerciantul dispune de un număr de telefon sau de fax și nu le utilizează numai în alte scopuri decât contactul cu consumatorii. În lipsa lor, dispoziția menționată nu îi impune să informeze consumatorul în legătură cu respectivul număr de telefon sau să instituie o linie telefonică ori de fax sau să creeze o nouă adresă de poștă electronică pentru a permite consumatorilor să îl contacteze.

În al doilea rând, examinând dacă acest comerciant poate, în împrejurări precum cele din cauza principală, să recurgă la mijloace de comunicare care nu sunt menționate la articolul 6 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2011/83/UE, precum un sistem de mesagerie instantanee sau de reapelare telefonică, Curtea a statuat că articolul 6 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2011/83/UE trebuie interpretat în sensul că, deși această dispoziție îi impune comerciantului sarcina de a pune la dispoziția consumatorului un mediu de comunicare de natură să îndeplinească criteriile unei comunicări directe și eficiente, ea nu se opune ca respectivul comerciant să furnizeze alte mijloace de comunicare decât cele enumerate în dispoziția menționată pentru a îndeplini aceste criterii.

4. Protecția datelor cu caracter personal

Hotărârea din 1 octombrie 2015, Weltimmo (C-230/14, [EU:C:2015:639](#))

Weltimmo, o societate înregistrată în Slovacia, administra o pagină de internet pe care publica anunțuri privind imobile situate în Ungaria. În cadrul acestei activități, ea prelucra datele cu caracter personal ale autorilor anunțurilor. Anunțurile erau publicate gratuit o lună, ulterior serviciul fiind contra cost. La finalul primei luni, mulți dintre autorii anunțurilor au solicitat, pe cale electronică, eliminarea respectivelor anunțuri,

precum și a datelor lor cu caracter personal. Weltimmo nu a eliminat însă datele respective și le-a facturat persoanelor interesate contravaloarea serviciilor sale. Ca urmare a neachitării facturilor, Weltimmo a transmis datele cu caracter personal ale autorilor anunțurilor către societăți de recuperare a creanțelor. Autorii anunțurilor au formulat plângeri în fața autorității maghiare însărcinate cu protecția datelor. Aceasta a aplicat Weltimmo o amendă în cuantum de 10 milioane de forinți maghiari (HUF) (aproximativ 32 000 de euro) pentru încălcarea legii maghiare de transpunere a Directivei 95/46/CE²⁰.

În aceste condiții, Weltimmo a atacat decizia autorității de supraveghere în fața instanțelor maghiare. Chemată să soluționeze litigiul în recurs, Kúria (Curtea Supremă, Ungaria) a solicitat Curții să stabilească dacă directiva menționată permitea autorității de supraveghere maghiare să aplice legea maghiară adoptată pe baza directivei și să aplice amenda prevăzută de această lege.

Curtea a amintit că din considerentul (19) al Directivei 95/46/CE rezultă o concepție suplă a noțiunii de sediu. Astfel, pentru a determina dacă o societate, operator de date, dispune de un sediu într-un alt stat membru decât statul membru sau țara terță unde este înmatriculată, se impune evaluarea atât a gradului de stabilitate a formei de instalare, cât și a efectivității desfășurării de activități în acest alt stat membru. Această afirmație este valabilă îndeosebi pentru întreprinderile care oferă servicii exclusiv pe internet.

Potrivit Curții, articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 95/46/CE trebuie interpretat în sensul că permite aplicarea legislației privind protecția datelor cu caracter personal a unui alt stat membru decât cel în care este înmatriculat operatorul acestor date, în măsura în care acesta exercită, într-o formă de instalare stabilă pe teritoriul acestui stat membru, o activitate efectivă și reală. În schimb, este lipsit de relevanță aspectul cetățeniei persoanelor vizate de această prelucrare de date.

În ipoteza în care autoritatea de supraveghere a unui stat membru ar ajunge la concluzia că dreptul aplicabil este nu dreptul statului membru respectiv, ci cel al unui alt stat membru, articolul 28 alineatele (1), (3) și (6) din această directivă trebuie interpretat în sensul că această autoritate de supraveghere nu ar putea exercita competențele efective de intervenție. Prin urmare, ea nu poate aplica sancțiuni pe baza dreptului statului său membru operatorului acestor date care nu este stabilit pe teritoriul statului membru de care aparține autoritatea de supraveghere. În acest sens, decurge din cerințele derivate din suveranitatea teritorială a statului membru în cauză, din principiul legalității și din noțiunea de stat de drept că exercitarea competenței sancționatorii nu poate avea loc, în principiu, în afara limitelor legale în care autoritatea administrativă este autorizată să acționeze în conformitate cu dreptul statului membru din care provine.

²⁰ Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date (JO 1995, L 281, p. 31, Ediție specială, 13/vol. 17, p. 10).

Hotărârea din 6 octombrie 2015 (Marea Cameră), Schrems (C-362/14, [EU:C:2015:650](#))

Domnul Maximilian Schrems, cetățean austriac, utiliza Facebook începând din anul 2008. Datele furnizate de domnul Schrems pe Facebook erau, în tot sau în parte, transferate de la filiala irlandeză a Facebook către servere situate pe teritoriul Statelor Unite, unde făceau obiectul unei prelucrări. Domnul Schrems a depus o plângere la autoritatea irlandeză de supraveghere, considerând că, având în vedere dezvăluirile făcute în anul 2013 de domnul Edward Snowden cu privire la activitățile serviciilor de informații din Statele Unite (în special cele ale National Security Agency sau „NSA”), dreptul și practicile din Statele Unite nu ofereau o protecție suficientă împotriva supravegherii de către autoritățile publice a datelor transferate către această țară. Autoritatea irlandeză a respins plângerea, în special pentru motivul că, în Decizia 2000/520/CE²¹, Comisia considerase că, în cadrul regimului așa-numit al „sferei de siguranță”, Statele Unite asigurau un nivel adecvat de protecție a datelor personale transferate.

Sesizată în cauză, High Court (Înalta Curte, Irlanda) a urmărit să afle dacă această decizie a Comisiei are drept efect să împiedice o autoritate națională de supraveghere să investigheze o plângere prin care se susține că o țară terță nu asigură un nivel adecvat de protecție și, dacă este cazul, să suspende transferul de date contestat.

Curtea a răspuns că operațiunea care constă în transferarea de date cu caracter personal dintr-un stat membru către o țară terță constituie în sine o prelucrare a datelor cu caracter personal în sensul articolului 2 litera (b) din Directiva 95/46/CE²², efectuată pe teritoriul unui stat membru. Autoritățile naționale sunt deci investite cu competența să verifice dacă un transfer de date cu caracter personal din statul membru de care aparțin spre o țară terță respectă exigențele stabilite de Directiva 95/46.

În acest sens, atât timp cât decizia Comisiei nu a fost declarată nevalidă de Curte, singura competență să constate nevaliditatea unui act al Uniunii, statele membre și organele lor nu pot să adopte măsuri contrare acestei decizii, cum ar fi acte prin care se urmărește să se constate cu efect obligatoriu că țara terță vizată de decizia menționată nu asigură un nivel de protecție adecvat. În ipoteza în care o autoritate de supraveghere ajunge la concluzia că elementele invocate în susținerea unei cereri de protecție a drepturilor și a libertăților în ceea ce privește o prelucrare a acestor date cu caracter personal sunt nefondate și respinge, prin urmare, această cerere, persoana care a introdus cererea respectivă trebuie să aibă acces la căi de atac jurisdicționale care să îi permită să conteste o astfel de decizie cauzatoare de prejudicii la instanțele naționale. În ipoteza contrară, în care autoritatea menționată consideră întemeiate motivele invocate de persoana care a sesizat-o cu o asemenea cerere, aceeași autoritate trebuie să aibă

²¹ Decizia 2000/520/CE a Comisiei din 26 iulie 2000 în temeiul Directivei 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind caracterul adecvat al protecției oferite de principiile „sferei de siguranță” privind protecția vieții private și întrebările de bază aferente, publicate de Departamentul Comerțului al Statelor Unite ale Americii (JO 2000, L 215, p. 7, Ediție specială, 16/vol. 1, p. 64).

²² Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date (JO 1995, L 281, p. 31, Ediție specială, 13/vol. 17, p. 10).

competența de a formula acțiuni în justiție, conform articolului 28 alineatul (3) primul paragraf a treia liniuță din Directiva 95/46/CE interpretat în lumina în special a articolului 8 alineatul (3) din cartă.

Articolul 25 alineatul (6) din Directiva 95/46/CE, citit în lumina articolelor 7, 8 și 47 din cartă, trebuie interpretat în sensul că o decizie adoptată în temeiul acestei dispoziții, prin care Comisia constată că o țară terță asigură un nivel de protecție adecvat, nu se opune ca o autoritate de supraveghere dintr-un stat membru să examineze cererea unei persoane de protecție a drepturilor și libertăților sale în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal care o privesc, care au fost transferate dintr-un stat membru către această țară terță, atunci când persoana respectivă invocă faptul că dreptul și practicile în vigoare în țara terță menționată nu asigură un nivel de protecție adecvat.

Expresia „nivel de protecție adecvat” care figurează la articolul 25 alineatul (6) din Directiva 95/46/CE trebuie înțeleasă în sensul că impune ca această țară terță să asigure efectiv, în temeiul legislației interne sau al angajamentelor sale internaționale, un nivel de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale în esență echivalent cu cel garantat în cadrul Uniunii în temeiul acestei directive, interpretată în lumina cartei.

Astfel, principiile „sferei de siguranță” sunt aplicabile numai organizațiilor americane autocertificate care primesc date cu caracter personal din Uniune, fără a se impune ca autoritățile publice americane să fie supuse respectării principiilor menționate. Mai mult, Decizia 2000/520/CE face posibile unele ingerințe, întemeiate pe cerințe privind securitatea națională și interesul public sau pe legislația internă a Statelor Unite, în drepturile fundamentale ale persoanelor ale căror date cu caracter personal sunt sau ar putea fi transferate din Uniune către Statele Unite, fără a cuprinde o constatare în privința existenței în Statele Unite a unor norme cu caracter statal destinate să limiteze eventualele ingerințe în aceste drepturi și fără a menționa existența unei protecții juridice eficiente împotriva unor ingerințe de această natură.

În plus, Comisia și-a depășit competența care îi este atribuită la articolul 25 alineatul (6) din Directiva 95/46/CE, interpretat în lumina cartei, prin adoptarea articolului 3 din Decizia 2000/520/CE, care, din acest motiv, este nevalid.

Hotărârea din 1 octombrie 2019 (Marea Cameră), Planet49 (C-673/17, [EU:C:2019:801](#))

Planet49 este o societate care organiza un joc promoțional pe site-ul internet www.dein-macbook.de. Pentru a participa, utilizatorii de internet trebuiau să comunice numele și adresa lor pe o pagină web pe care se găseau căsuțe care trebuiau bifate. Căsuța care autoriza instalarea cookie-urilor era bifată în prealabil.

Sesizată cu un recurs de către Bundesverband der Verbraucherzentralen (Uniunea federală germană a organizațiilor și a asociațiilor de consumatori), Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania) avea îndoieli cu privire la validitatea obținerii

consimțământului utilizatorilor prin intermediul căsuței bifate în prealabil, precum și cu privire la întinderea obligației de informare care revine furnizorului de servicii.

Cererea de decizie preliminară privea în esență interpretarea noțiunii de „consimțământ” vizate de Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice coroborată cu Directiva 95/46/CE, precum și cu Regulamentul general privind protecția datelor.

În primul rând, Curtea a observat că articolul 2 litera (h) din Directiva 95/46, la care face trimitere articolul 2 litera (f) din Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, definește consimțământul drept „orice manifestare de voință, liberă, specifică și informată prin care persoana vizată acceptă să fie prelucrate datele cu caracter personal care o privesc”. Aceasta a arătat că cerința unei „manifestări” de voință a persoanei vizate indică în mod clar un comportament activ, iar nu unul pasiv. Or, un consimțământ dat prin intermediul unei căsuțe bifate în prealabil nu presupune un comportament activ din partea utilizatorului unui site internet. În plus, geneza articolului 5 alineatul (3) din Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, care prevede, de la modificarea sa prin Directiva 2009/136, că utilizatorul trebuie să își fi „dat acordul” pentru plasarea cookie-urilor, urmărește să arate că consimțământul utilizatorului nu mai poate fi în prezent prezumat și trebuie să rezulte dintr-un comportament activ al acestuia din urmă. În sfârșit, un consimțământ activ este în prezent prevăzut de Regulamentul general privind protecția datelor, al cărui articol 4 punctul 11 impune o manifestare de voință care ia, printre altele, forma unei „acțiuni fără echivoc” și al cărui considerent (32) exclude în mod expres ca „absența unui răspuns, căsuțele bifate în prealabil sau absența unei acțiuni” să constituie un consimțământ.

Prin urmare, Curtea a statuat că consimțământul nu este dat în mod valabil atunci când stocarea de informații sau dobândirea accesului la informațiile deja stocate în echipamentul terminal al utilizatorului unui site internet este autorizată prin intermediul unei căsuțe bifate în prealabil, pe care acest utilizator trebuie să o debifeze în cazul în care refuză să își dea consimțământul.

În al doilea rând, Curtea a constatat că articolul 5 alineatul (3) din Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice urmărește să protejeze utilizatorul de orice ingerință în viața sa privată, indiferent dacă această ingerință privește sau nu date cu caracter personal. Din aceasta rezultă că noțiunea de „consimțământ” nu trebuie să fie interpretată diferit în funcție de aspectul dacă informațiile stocate sau consultate în echipamentul terminal al utilizatorului unui site internet constituie sau nu date cu caracter personal.

În al treilea rând, Curtea a arătat că aceeași dispoziție impune ca utilizatorul să își fi dat acordul, după ce a primit informații clare și complete în special cu privire la scopurile prelucrării. Or, o informare clară și completă presupune faptul că un utilizator este în măsură să stabilească cu ușurință consecințele consimțământului pe care l-ar putea da

și garantează că acest consimțământ este dat în deplină cunoștință de cauză. În această privință, Curtea a considerat că durata de funcționare a cookie-urilor, precum și posibilitatea sau imposibilitatea ca terții să aibă acces la aceste cookie-uri fac parte din informarea clară și completă care trebuie să fie oferită utilizatorului unui site internet de către furnizorul de servicii.

Hotărârea din 16 iulie 2020, Facebook Ireland și Schrems (C-311/18, [EU:C:2020:559](#))

Regulamentul general privind protecția datelor²³ (RGPD) prevede că transferul unor astfel de date către o țară terță se poate realiza în principiu numai dacă țara terță în cauză asigură un nivel de protecție adecvat în privința acestor date. Potrivit regulamentului menționat, Comisia poate să decidă că o țară terță asigură, ca urmare a legislației sale interne sau a angajamentelor sale internaționale, un nivel de protecție adecvat²⁴. În absența unei asemenea decizii privind caracterul adecvat al nivelului de protecție, un astfel de transfer se poate realiza numai dacă exportatorul datelor cu caracter personal stabilit în Uniune oferă garanții adecvate, care pot să rezulte în special din clauze standard de protecție a datelor adoptate de Comisie, și cu condiția să existe drepturi opozabile și căi de atac eficiente pentru persoanele vizate²⁵.

Pe de altă parte, RGPD stabilește în mod precis condițiile în care se poate realiza un astfel de transfer în absența unei decizii privind caracterul adecvat al nivelului de protecție sau a unor garanții adecvate²⁶.

Domnul Maximilian Schrems, resortisant austriac cu reședința în Austria, este un utilizator al Facebook din anul 2008. La fel ca în cazul celorlalți utilizatori cu reședința în Uniune, datele cu caracter personal ale domnului Schrems sunt, în tot sau în parte, transferate de Facebook Ireland către servere care aparțin Facebook Inc., situate pe teritoriul Statelor Unite, unde fac obiectul unei prelucrări. Domnul Schrems a depus o plângere la autoritatea de supraveghere irlandeză, având ca obiect, în esență, interzicerea acestor transferuri. El a susținut că dreptul și practicile Statelor Unite nu oferă o protecție suficientă împotriva accesului autorităților publice la datele transferate către această țară. Plângerea menționată a fost respinsă în special pentru motivul că în Decizia 2000/520²⁷ (denumită „Decizia Sfera de siguranță”) Comisia constatare că Statele Unite asigurau un nivel de protecție adecvat. Prin Hotărârea din 6 octombrie 2015,

²³ Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (JO 2016, L 119, p. 1).

²⁴ Articolul 45 din RGPD.

²⁵ Articolul 46 alineatul (1) și alineatul (2) litera (c) din RGPD.

²⁶ Articolul 49 din RGPD.

²⁷ Decizia Comisiei din 26 iulie 2000 în temeiul Directivei 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind caracterul adecvat al protecției oferite de principiile „sferei de siguranță” privind protecția vieții private și întrebările de bază aferente, publicate de Departamentul Comerțului al S.U.A. (JO 2000, L 215, p. 7, Ediție specială, 16/vol. 1, p. 64).

Curtea, sesizată cu o întrebare preliminară adresată de High Court (Înalta Curte, Irlanda), a declarat nevalidă această decizie (denumită în continuare „Hotărârea Schrems I”)²⁸.

În urma Hotărârii Schrems I și a anulării consecutive de către instanța irlandeză a deciziei prin care s-a respins plângerea domnului Schrems, autoritatea de supraveghere irlandeză l-a invitat să își reformuleze plângerea ținând seama de declararea nevalidității de către Curte a Deciziei 2000/520. În plângerea sa reformulată, domnul Schrems susține că Statele Unite nu oferă o protecție suficientă a datelor transferate către această țară. El solicită să se suspende sau să se interzică pentru viitor transferurile datelor sale cu caracter personal din Uniune către Statele Unite, pe care Facebook Ireland le realizează în prezent în temeiul clauzelor standard de protecție care figurează în anexa la Decizia 2010/87²⁹. Întrucât a considerat că soluționarea plângerii domnului Schrems depinde, în special, de validitatea Deciziei 2010/87, autoritatea de supraveghere irlandeză a inițiat o procedură în fața High Court (Înalta Curte) pentru ca aceasta să sesizeze Curtea cu o cerere de decizie preliminară. După deschiderea acestei proceduri, Comisia a adoptat Decizia 2016/1250 privind caracterul adecvat al protecției oferite de Scutul de confidențialitate UE-SUA³⁰ (denumită „Decizia Scutul de confidențialitate”).

Prin intermediul cererii de decizie preliminară, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la aplicabilitatea RGPD în cazul unor transferuri de date cu caracter personal întemeiate pe clauze standard de protecție care figurează în Decizia 2010/87, cu privire la nivelul de protecție impus de acest regulament în cadrul unui astfel de transfer și cu privire la obligațiile care revin autorităților de supraveghere în acest context. În plus, High Court ridică problema validității atât a Deciziei 2010/87, cât și a Deciziei 2016/1250.

Prin hotărârea pronunțată, Curtea constată că analiza Deciziei 2010/87 în raport cu Carta drepturilor fundamentale nu evidențiază niciun element de natură să afecteze validitatea sa. În schimb, aceasta declară nevalidă Decizia 2016/1250.

Curtea consideră, în primul rând, că dreptul Uniunii și în special RGPD se aplică în cazul unui transfer de date cu caracter personal efectuat în scopuri comerciale de un operator economic stabilit într-un stat membru către un alt operator economic stabilit într-o țară terță, chiar dacă în cursul sau în urma acestui transfer datele menționate sunt susceptibile să fie prelucrate de autoritățile țării terțe în cauză în scopuri de siguranță publică, de apărare și de securitate a statului. Ea precizează că acest tip de prelucrare a datelor de către autoritățile unei țări terțe nu poate exclude un asemenea transfer din domeniul de aplicare al regulamentului.

²⁸ Hotărârea Curții din 6 octombrie 2015, Schrems (C-362/14, [EU:C:2015:650](#)).

²⁹ Decizia Comisiei din 5 februarie 2010 privind clauzele contractuale tip pentru transferul de date cu caracter personal către persoanele împuternicite de către operator stabilite în țări terțe în temeiul Directivei 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului (JO 2010, L 39, p. 5), astfel cum a fost modificată prin Decizia de punere în aplicare (UE) 2016/2297 a Comisiei din 16 decembrie 2016 (JO 2016, L 344, p. 100).

³⁰ Decizia de punere în aplicare (UE) 2016/1250 a Comisiei din 12 iulie 2016 în temeiul Directivei 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind caracterul adecvat al protecției oferite de Scutul de confidențialitate UE-SUA (JO 2016, L 207, p. 1).

În ceea ce privește nivelul de protecție impus în cadrul unui astfel de transfer, Curtea statuează că cerințele prevăzute în acest scop de dispozițiile RGPD, care se referă la garanții adecvate, drepturi opozabile și căi de atac eficiente, trebuie interpretate în sensul că persoanele ale căror date cu caracter personal sunt transferate către o țară terță în temeiul unor clauze standard de protecție a datelor trebuie să beneficieze de un nivel de protecție în esență echivalent cu cel garantat în cadrul Uniunii de regulamentul menționat, interpretat în lumina cartei. În acest context, ea precizează că evaluarea acestui nivel de protecție trebuie să ia în considerare atât stipulațiile contractuale convenite între exportatorul datelor stabilit în Uniune și destinatarul transferului stabilit în țara terță în cauză, cât și, în ceea ce privește un eventual acces al autorităților publice ale acestei țări terțe la datele cu caracter personal astfel transferate, elementele relevante ale sistemului său juridic.

În ceea ce privește obligațiile care revin autorităților de supraveghere în contextul unui astfel de transfer, Curtea declară că, exceptând cazul în care există o decizie privind caracterul adecvat al nivelului de protecție adoptată în mod valabil de Comisie, aceste autorități sunt în special obligate să suspende sau să interzică un transfer de date cu caracter personal către o țară terță atunci când consideră, în lumina împrejurărilor proprii transferului menționat, că clauzele standard de protecție a datelor nu sunt sau nu pot fi respectate în această țară și că protecția datelor transferate, impusă de dreptul Uniunii, nu poate fi asigurată prin alte mijloace, în cazul în care în suși exportatorul stabilit în Uniune nu a suspendat ori nu a încetat un astfel de transfer.

Curtea examinează apoi validitatea Deciziei 2010/87. Potrivit Curții, validitatea acestei decizii nu este repusă în discuție prin simplul fapt că clauzele standard de protecție a datelor care figurează în aceasta nu sunt obligatorii, ca urmare a caracterului lor contractual, pentru autoritățile țării terțe către care ar putea fi efectuat un transfer. În schimb, precizează Curtea, această validitate depinde de aspectul dacă decizia menționată cuprinde mecanisme eficiente care permit în practică să se asigure respectarea nivelului de protecție impus de dreptul Uniunii și suspendarea sau interzicerea transferurilor de date cu caracter personal, întemeiate pe astfel de clauze, în cazul încălcării acestor clauze sau al imposibilității de a le onora. Curtea constată că Decizia 2010/87 prevede asemenea mecanisme. În această privință, ea subliniază în special că decizia menționată instituie o obligație a exportatorului datelor și a destinatarului transferului de a verifica în prealabil respectarea acestui nivel de protecție în țara terță în cauză și că ea obligă acest destinatar să informeze exportatorul datelor cu privire la eventuala sa imposibilitate de a asigura conformitatea cu clauzele menționate, ultimul având în acest caz sarcina de a suspenda transferul de date și/sau de a rezilia contractul încheiat cu primul.

În sfârșit, Curtea examinează validitatea Deciziei 2016/1250 în raport cu cerințele care decurg din RGPD, interpretat în lumina dispozițiilor cartei care garantează respectarea vieții private și de familie, protecția datelor cu caracter personal și dreptul la protecție jurisdicțională efectivă. În această privință, Curtea arată că decizia menționată consacră,

asemenea Deciziei 2000/520, supremația cerințelor privind securitatea națională, interesul public și respectarea legislației americane, făcând astfel posibile unele ingerințe în drepturile fundamentale ale persoanelor ale căror date sunt transferate către această țară terță. Potrivit Curții, limitările protecției datelor cu caracter personal care decurg din reglementarea internă a Statelor Unite privind accesul și utilizarea de către autoritățile publice americane a unor astfel de date transferate din Uniune către această țară terță, pe care Comisia le-a evaluat în Decizia 2016/1250, nu sunt circumscrise astfel încât să îndeplinească cerințe în esență echivalente cu cele prevăzute în dreptul Uniunii de principiul proporționalității, în sensul că programele de supraveghere întemeiate pe această reglementare nu sunt limitate la strictul necesar. Întemeindu-se pe constatările care figurează în această decizie, Curtea arată că, pentru anumite programe de supraveghere, respectiva reglementare nu evidențiază în niciun mod existența unor limitări ale abilitării pe care o presupune pentru punerea în aplicare a acestor programe și nici existența unor garanții pentru persoane care nu sunt cetățeni americani potențial vizate. Curtea adaugă că, deși aceeași reglementare prevede cerințe pe care trebuie să le respecte autoritățile americane cu ocazia punerii în aplicare a programelor de supraveghere în cauză, ea nu conferă persoanelor vizate drepturi opozabile autorităților americane în fața instanțelor judecătorești.

În ceea ce privește cerința protecției jurisdicționale, Curtea statuează că, în mod contrar a ceea ce a considerat Comisia în Decizia 2016/1250, mecanismul de tip Ombudsman prevăzut de decizia menționată nu furnizează acestor persoane o cale de atac în fața unui organ care oferă garanții în esență echivalente cu cele impuse de dreptul Uniunii, de natură să asigure atât independența Ombudsmanului prevăzut de acest mecanism, cât și existența unor norme care abilitază Ombudsmanul menționat să adopte decizii obligatorii în privința serviciilor americane de informații. Pentru toate aceste motive, Curtea declară nevalidă Decizia 2016/1250.

Hotărârea din 2 martie 2021 (Marea Cameră), Prokuratuur (Condițiile de acces la datele privind comunicațiile electronice) (C-746/18, [EU:C:2021:152](#))

În Estonia s-a inițiat o procedură penală împotriva lui H. K. pentru infracțiunile de furt, de utilizare a cardului bancar al unui terț și de violență față de persoane care participă la o procedură judiciară. H. K. a fost condamnată pentru aceste infracțiuni de un tribunal de primă instanță la o pedeapsă cu închisoarea de doi ani. Ulterior, această decizie a fost confirmată în apel.

Procesele verbale pe care este întemeiată constatarea acestor infracțiuni au fost întocmite în special pe baza unor date cu caracter personal generate în cadrul furnizării unor servicii de comunicații electronice. Riigikohus (Curtea Supremă, Estonia), în fața

căreia H. K a declarat recurs, a exprimat îndoieli cu privire la compatibilitatea cu dreptul Uniunii³¹ a condițiilor în care serviciile de investigare au avut acces la aceste date.

Aceste îndoieli privesc în primul rând aspectul dacă întinderea perioadei pentru care serviciile de investigare au avut acces la date constituie un criteriu care permite să se evalueze gravitatea ingerinței constituite de acest acces în drepturile fundamentale ale persoanelor vizate. Astfel, în cazul în care această perioadă este foarte scurtă sau volumul datelor colectate este foarte limitat, instanța de trimitere a ridicat problema stabilirii faptului dacă obiectivul privind combaterea criminalității în general, iar nu numai a criminalității grave, poate justifica o asemenea ingerință. În al doilea rând, instanța de trimitere a avut îndoieli cu privire la posibilitatea de a considera că Ministerul Public estonian, ținând seama de diferitele misiuni care îi sunt încredințate de reglementarea națională, este o autoritate administrativă „independentă”, în sensul Hotărârii Tele2 Sverige și Watson ș.a.³², susceptibilă să autorizeze accesul autorității de investigare la datele vizate.

Prin hotărârea sa, pronunțată în Marea Cameră, Curtea statuează că Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, citită în lumina cartei, se opune unei reglementări naționale care, în scopul prevenirii, investigării, detectării și urmăririi penale a infracțiunilor, permite accesul autorităților publice la un ansamblu de date de transfer sau de date de localizare care pot să furnizeze informații cu privire la comunicațiile efectuate de un utilizator al unui mijloc de comunicare electronică sau cu privire la localizarea echipamentelor terminale pe care le utilizează acesta și pot să permită să se deducă concluzii precise cu privire la viața sa privată fără ca acest acces să fie limitat la proceduri care vizează combaterea infracționalității grave sau prevenirea amenințărilor grave la adresa siguranței publice. Potrivit Curții, întinderea perioadei pentru care se solicită accesul la aceste date și volumul sau natura datelor disponibile pentru o astfel de perioadă nu sunt relevante în această privință. În plus, Curtea consideră că aceeași directivă, citită în lumina cartei, se opune unei reglementări naționale care conferă Ministerului Public competența de a autoriza accesul unei autorități publice la datele de transfer și la datele de localizare în scopul desfășurării unei urmăriri penale.

În ceea ce privește condițiile în care autorităților publice li se poate acorda accesul la datele de transfer și la datele de localizare stocate de furnizorii de servicii de comunicații electronice, în scopul prevenirii, investigării, detectării și urmăririi penale a infracțiunilor, în aplicarea unei măsuri adoptate în temeiul Directivei asupra confidențialității și comunicațiilor electronice³³, Curtea a amintit ceea ce a statuat în Hotărârea La

³¹ Mai precis cu articolul 15 alineatul (1) din Directiva 2002/58/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2002 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor publice (Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice) (JO 2002, L 201, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 36, p. 63), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 (JO 2009, L 337, p. 11, rectificare în JO 2013, L 241, p. 9) (denumită în continuare „Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice”), citit în lumina articolelor 7, 8 și 11, precum și a articolului 52 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).

³² Hotărârea din 21 decembrie 2016, Tele2 Sverige și Watson ș.a. (C-203/15 și C-698/15, [EU:C:2016:970](#), punctul 120).

³³ Articolul 15 alineatul (1) din Directiva 2002/58.

Quadrature du Net ș.a.³⁴. Astfel, această directivă nu permite statelor membre să adopte, între altele în aceste scopuri, măsuri legislative pentru a restrânge sfera de aplicare a drepturilor și obligațiilor prevăzute de această directivă, în special obligația de a asigura confidențialitatea comunicațiilor și a datelor de transfer³⁵, decât cu respectarea principiilor generale de drept al Uniunii, printre care figurează principiul proporționalității, și a drepturilor fundamentale garantate de cartă³⁶. În acest cadru, directiva se opune unor măsuri legislative care impun furnizorilor de servicii de comunicații electronice, cu titlu preventiv, o stocare generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și a datelor de localizare.

În ceea ce privește obiectivul de prevenire, investigare, detectare și urmărire penală a infracțiunilor urmărit prin reglementarea în discuție, în conformitate cu principiul proporționalității, Curtea consideră că numai obiectivele de combatere a infracționalității grave sau de prevenire a amenințărilor grave pentru siguranța publică sunt de natură să justifice accesul autorităților publice la un ansamblu de date de transfer sau de date de localizare care permit deducerea unor concluzii precise privind viața privată a persoanelor vizate, fără ca alți factori referitori la proporționalitatea unei cereri de acces, precum perioada pentru care se solicită accesul la astfel de date, să poată avea ca efect ca obiectivul de prevenire, investigare, detectare și urmărire penală a infracțiunilor în general să fie susceptibil să justifice un astfel de acces.

În ceea ce privește competența conferită Ministerului Public de a autoriza accesul unei autorități publice la datele de transfer și la datele de localizare pentru a desfășura o urmărire penală, Curtea amintește că revine dreptului național sarcina de a stabili condițiile în care furnizorii de servicii de comunicații electronice trebuie să acorde autorităților naționale competente accesul la datele de care dispun. Pentru a îndeplini cerința proporționalității, o astfel de reglementare trebuie să prevadă însă norme clare și precise care să reglementeze conținutul și aplicarea măsurii respective și să impună o serie de cerințe minime astfel încât persoanele ale căror date cu caracter personal sunt vizate să dispună de garanții suficiente care să permită protejarea în mod eficient a acestor date împotriva riscurilor de abuz. Această reglementare trebuie să aibă forță juridică obligatorie în dreptul intern și în special să indice în ce împrejurări și în ce condiții poate fi luată o măsură care prevede prelucrarea unor asemenea date, garantând în acest mod că ingerința este limitată la strictul necesar.

Potrivit Curții, în scopul de a garanta în practică deplina respectare a acestor condiții, este esențial ca accesul autorităților naționale competente la datele stocate să fie condiționat de un control prealabil efectuat fie de o instanță, fie de o entitate administrativă independentă și ca decizia acestei instanțe sau a acestei entități să intervină în urma unei cereri motivate formulate de autoritățile respective, printre altele

³⁴ Hotărârea din 6 octombrie 2020, La Quadrature du Net ș.a. (C-511/18, C-512/18 și C-520/18, [EU:C:2020:791](#), punctele 166-169).

³⁵ Articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2002/58.

³⁶ În special articolele 7, 8 și 11, precum și articolul 52 alineatul (1) din cartă.

în cadrul unor proceduri de prevenire, de detectare sau de urmărire penală. În caz de urgență justificată corespunzător, controlul trebuie să aibă loc în termene scurte.

În această privință, Curtea precizează că un control prealabil impune printre altele ca instanța sau entitatea însărcinată cu efectuarea controlului prealabil menționat să dispună de toate atribuțiile și să prezinte toate garanțiile necesare în vederea asigurării unei concilierii a diferitelor interese și drepturi în cauză. În ceea ce privește mai concret o investigație penală, un asemenea control impune ca această instanță sau această entitate să fie în măsură să asigure un just echilibru între, pe de o parte, interesele legate de nevoile investigației în cadrul combaterii infracționalității și, pe de altă parte, drepturile fundamentale la respectarea vieții private și la protecția datelor cu caracter personal ale persoanelor ale căror date sunt vizate prin acces. Atunci când acest control nu este efectuat de o instanță, ci de o entitate administrativă independentă, aceasta trebuie să beneficieze de un statut care să îi permită să acționeze în cadrul exercitării misiunilor sale în mod obiectiv și imparțial și trebuie să fie în acest scop protejată de orice influență externă.

În opinia Curții, din acestea rezultă că cerința privind independența pe care trebuie să o îndeplinească autoritatea însărcinată cu exercitarea controlului prealabil impune ca această autoritate să aibă calitatea de terț în raport cu cea care solicită accesul la date, astfel încât prima să fie în măsură să exercite respectivul control în mod obiectiv și imparțial, la adăpost de orice influență exterioară. În special în domeniul penal, cerința privind independența presupune ca autoritatea însărcinată cu acest control prealabil, pe de o parte, să nu fie implicată în desfășurarea investigației penale în cauză și, pe de altă parte, să aibă o poziție de neutralitate față de părțile din procedura penală. Or, această situație nu se regăsește în cazul unui minister public, precum Ministerul Public estonian, care conduce procedura de investigare și exercită, dacă este cazul, acțiunea publică. Rezultă că Ministerul Public nu este în măsură să efectueze controlul prealabil sus-menționat.

Hotărârile din 6 octombrie 2020 (Marea Cameră), Privacy International (C-623/17, [EU:C:2020:790](#)) și La Quadrature du Net ș.a. (C-511/18, C-512/18 și C-520/18, [EU:C:2020:791](#))

În ultimii ani, Curtea de Justiție s-a pronunțat, în mai multe hotărâri, cu privire la stocarea datelor cu caracter personal și la accesul la acestea în domeniul comunicațiilor electronice³⁷. Jurisprudența care decurge din acestea – în special Hotărârea Tele2

³⁷ Astfel, în Hotărârea din 8 aprilie 2014, Digital Rights Ireland ș.a. (C-293/12 și C-594/12, [EU:C:2014:238](#)), Curtea a declarat nevalidă Directiva 2006/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 martie 2006 privind păstrarea datelor generate sau prelucrate în legătură cu furnizarea serviciilor de comunicații electronice accesibile publicului sau de rețele de comunicații publice și de modificare a Directivei 2002/58/CE (JO 2006, L 105, p. 54, Ediție specială, 13/vol. 53, p. 51), pentru motivul că ingerința în drepturile la respectarea vieții private și la protecția datelor cu caracter personal, recunoscute de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), pe care o presupunea obligația generală de stocare a datelor de transfer și de localizare prevăzută de această directivă, nu era limitată la strictul necesar. Ulterior, în Hotărârea din 21 decembrie 2016, Tele2 Sverige și Watson ș.a. (C-203/15 și C-698/15, [EU:C:2016:970](#)), Curtea a interpretat articolul 15 alineatul (1) din Directiva 2002/58/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2002 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor publice (Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice) (JO 2002, L 201, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 36, p. 63), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136/CE a Parlamentului

Sverige și Watson ș.a., în care a considerat printre altele că statele membre nu pot impune furnizorilor de servicii de comunicații electronice o obligație de stocare generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și de localizare – a creat motive de îngrijorare pentru unele state, care se tem că au fost private de un instrument pe care îl consideră necesar pentru protejarea securității naționale și pentru combaterea infracționalității.

În acest context, Investigatory Powers Tribunal (Tribunalul pentru Litigii referitoare la Competențele de Investigare, Regatul Unit) (Privacy International, C-623/17), Conseil d'État (Consiliul de Stat, Franța) (La Quadrature du Net ș.a., cauzele conexe C-511/18 și C-512/18), precum și Cour constitutionnelle (Curtea Constituțională, Belgia) (Ordre des barreaux francophones et germanophone ș.a., C-520/18) au fost sesizate cu litigii privind legalitatea reglementărilor adoptate de anumite state membre în aceste domenii, care prevăd în special o obligație a furnizorilor de servicii de comunicații electronice de a transmite unei autorități publice sau de a stoca în mod generalizat și nediferențiat datele de transfer și de localizare ale utilizatorilor.

Prin două hotărâri pronunțate în Marea Cameră la 6 octombrie 2020, Curtea consideră, mai întâi, că Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice se aplică unor reglementări naționale care impun furnizorilor de servicii de comunicații electronice să efectueze, în scopul protejării securității naționale și al combaterii infracționalității, prelucrări de date cu caracter personal, precum transmiterea lor către autoritățile publice sau stocarea lor. În plus, confirmând jurisprudența sa rezultată din Hotărârea Tele2 Sverige și Watson ș.a., cu privire la caracterul disproporționat al unei stocări generalizate și nediferențiate a datelor de transfer și de localizare, Curtea face unele precizări printre altele în ceea ce privește întinderea competențelor pe care această directivă le recunoaște statelor membre în materie de stocare a unor astfel de date în scopurile citate anterior.

Mai întâi, Curtea are grijă să înlăture îndoielile cu privire la aplicabilitatea Directivei asupra confidențialității și comunicațiilor electronice exprimate în cadrul prezentelor cauze. Astfel, mai multe state membre care au prezentat Curții observații scrise au exprimat o opinie divergentă în această privință. Ele au susținut printre altele că această directivă nu s-ar aplica reglementărilor naționale în discuție întrucât acestea au ca finalitate protejarea securității naționale, care ar intra în competența lor exclusivă, după cum ar demonstra în special articolul 4 alineatul (2) a treia teză TUE. Curtea consideră însă că reglementările naționale care impun furnizorilor de servicii de comunicații electronice să stocheze date de transfer și de localizare sau chiar să transmită aceste date autorităților naționale de securitate și de informații în acest scop intră în domeniul de aplicare al Directivei 2002/58.

European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 (JO 2009, L 337, p. 11) (denumită în continuare „Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice”). Acest articol abilitază statele membre – pentru motive legate de protejarea printre altele a securității naționale – să adopte „măsuri legislative” pentru a limita întinderea anumitor drepturi și obligații prevăzute de directivă. În sfârșit, în Hotărârea din 2 octombrie 2018, Ministerio Fiscal (C-207/16, [EU:C:2018:788](#)), Curtea a interpretat același articol 15 alineatul (1) într-o cauză care privea accesul autorităților publice la datele referitoare la identitatea civilă a utilizatorilor mijloacelor de comunicații electronice.

În continuare, Curtea amintește că Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice³⁸ nu permite ca derogarea de la obligația de principiu de a garanta confidențialitatea comunicațiilor electronice și a datelor aferente acestora și de la interdicția de a stoca datele respective să devină regula. Acest lucru implică faptul că directiva menționată nu permite statelor membre să adopte, printre altele în scopuri legate de securitatea națională, măsuri legislative prin care se urmărește să se limiteze întinderea drepturilor și a obligațiilor prevăzute de această directivă, în special a obligației de a garanta confidențialitatea comunicațiilor și a datelor de transfer³⁹, decât cu respectarea principiilor generale ale dreptului Uniunii, printre care figurează principiul proporționalității, și a drepturilor fundamentale garantate de cartă⁴⁰.

În acest context, Curtea consideră, pe de o parte, în cauza *Privacy International*, că Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina cartei, se opune unei reglementări naționale care impune furnizorilor de servicii de comunicații electronice, în vederea protejării securității naționale, transmiterea generalizată și nediferențiată către serviciile de securitate și de informații a datelor de transfer și de localizare. Pe de altă parte, în cauzele *La Quadrature du Net* ș.a., precum și în cauza *Ordre des barreaux francophones et germanophone* ș.a., Curtea apreciază că aceeași directivă se opune unor măsuri legislative care impun furnizorilor de servicii de comunicații electronice, cu titlu preventiv, o stocare generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și de localizare. Astfel, aceste obligații de transmitere și de stocare generalizată și nediferențiată a unor asemenea date constituie ingerințe deosebit de grave în drepturile fundamentale garantate de cartă, fără ca comportamentul persoanelor ale căror date sunt vizate să prezinte vreo legătură cu obiectivul urmărit de reglementarea în cauză. În mod similar, Curtea interpretează articolul 23 alineatul (1) din Regulamentul general privind protecția datelor⁴¹, citit în lumina cartei, în sensul că se opune unei reglementări naționale care impune furnizorilor de acces la servicii de comunicații publice online și furnizorilor de servicii de stocare-hosting stocarea generalizată și nediferențiată printre altele a datelor cu caracter personal aferente acestor servicii.

În schimb, Curtea apreciază că, în situațiile în care statul membru în cauză se confruntă cu o amenințare gravă la adresa securității naționale, care se dovedește reală și actuală sau previzibilă, Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina cartei, nu se opune obligării furnizorilor de servicii de comunicații electronice să stocheze în mod generalizat și nediferențiat date de transfer și de localizare. În acest context, Curtea precizează că decizia care prevede obligația respectivă, pentru o perioadă limitată în timp la strictul necesar, trebuie să facă obiectul

³⁸ Articolul 15 alineatele (1) și (3) din Directiva 2002/58.

³⁹ Articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2002/58.

⁴⁰ În special, articolele 7, 8 și 11, precum și articolul 52 alineatul (1) din cartă.

⁴¹ Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (JO 2016, L 119, p. 1).

unui control efectiv fie de către o instanță, fie de către o entitate administrativă independentă a cărei decizie are efect obligatoriu pentru a se verifica existența uneia dintre aceste situații, precum și respectarea condițiilor și a garanțiilor prevăzute. În aceleași condiții, directiva menționată nu se opune nici analizei automatizate a datelor, în special a celor de transfer și de localizare, ale ansamblului utilizatorilor de mijloace de comunicații electronice.

Curtea adaugă că Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina cartei, nu se opune unor măsuri legislative care permit recurgerea la o stocare direcționată, limitată în timp la strictul necesar, a datelor de transfer și de localizare, care să fie delimitată, pe baza unor elemente obiective și nediscriminatorii, în funcție de categoriile de persoane vizate sau prin intermediul unui criteriu geografic. Această directivă nu se opune nici unor astfel de măsuri care prevăd o stocare generalizată și nediferențiată a adreselor IP atribuite sursei unei comunicații, cu condiția ca durata de stocare să fie limitată la strictul necesar, nici celor care prevăd o asemenea stocare a datelor referitoare la identitatea civilă a utilizatorilor mijloacelor de comunicații electronice, statele membre nefiind obligate, în acest din urmă caz, să limiteze în timp stocarea. Mai mult, directiva menționată nu se opune unei măsuri legislative care permite recurgerea la o conservare rapidă a datelor de care dispun furnizorii de servicii în cazul în care există situații în care survine necesitatea stocării datelor menționate dincolo de termenele legale de stocare a datelor în scopul elucidării unor infracțiuni grave sau a unor atingeri aduse securității naționale, atunci când aceste infracțiuni sau atingeri au fost deja constatate sau atunci când existența lor poate fi suspectată în mod rezonabil.

În plus, Curtea consideră că Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina cartei, nu se opune unei reglementări naționale care impune furnizorilor de servicii de comunicații electronice să recurgă la colectarea în timp real printre altele a datelor de transfer și de localizare, atunci când această colectare este limitată la persoanele în privința cărora există un motiv valabil pentru a suspecta că sunt implicate într-un mod sau altul în activități de terorism și este supusă unui control prealabil efectuat fie de o instanță, fie de o entitate administrativă independentă a cărei decizie are efect obligatoriu, asigurându-se că o astfel de colectare în timp real nu este autorizată decât în limita a ceea ce este strict necesar. În caz de urgență, controlul trebuie să aibă loc în termen scurt.

În sfârșit, Curtea abordează problema menținerii efectelor în timp ale unei reglementări naționale declarate incompatibilă cu dreptul Uniunii. În această privință, ea consideră că o instanță națională nu poate aplica o dispoziție a dreptului său național care îi permite să limiteze în timp efectele unei declarații de nelegalitate pe care trebuie să o facă în privința unei reglementări naționale care impune furnizorilor de servicii de comunicații electronice o stocare generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și de localizare, considerată incompatibilă cu Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina cartei.

Acestea fiind spuse, pentru a da un răspuns util instanței naționale, Curtea amintește că admisibilitatea și aprecierea elementelor de probă care au fost obținute printr-o stocare a datelor contrară dreptului Uniunii, în cadrul unei proceduri penale inițiate împotriva unor persoane suspectate de infracțiuni grave, intră, în stadiul actual al dreptului Uniunii, numai sub incidența dreptului național. Cu toate acestea, Curtea precizează că Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina principiului efectivității, impune ca instanța penală națională să înlăture elementele de probă care au fost obținute printr-o stocare generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și de localizare, incompatibilă cu dreptul Uniunii, în cadrul unei asemenea proceduri penale în cazul în care persoanele suspectate de săvârșirea unor infracțiuni nu sunt în măsură să își exprime în mod eficient poziția cu privire la aceste elemente de probă.

Hotărârea din 5 aprilie 2022 (Marea Cameră), Commissioner of An Garda Síochána ș.a. (C-140/20, [EU:C:2022:258](#))

În prezenta cauză, cererea de decizie preliminară a fost formulată de Supreme Court (Curtea Supremă, Irlanda) în cadrul unei proceduri civile inițiate de o persoană condamnată la pedeapsa închisorii pe viață pentru un omor săvârșit în Irlanda. Aceasta din urmă contesta compatibilitatea cu dreptul Uniunii a anumitor dispoziții din legea națională referitoare la păstrarea datelor generate în cadrul comunicațiilor electronice⁴². În temeiul acestei legi⁴³, date de transfer și date de localizare aferente unor apeluri telefonice ale inculpatului fuseseră păstrate de furnizorii de servicii de comunicații electronice și fuseseră puse la dispoziția autorităților polițienești. Îndoielile exprimate de instanța de trimitere priveau în special compatibilitatea cu Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice⁴⁴, interpretată în lumina cartei⁴⁵, a unui regim de păstrare generalizată și nediferențiată a acestor date, în legătură cu combaterea criminalității grave.

Prin hotărârea sa, pronunțată în Marea Cameră, Curtea confirmă, precizând în același timp domeniul său de aplicare, jurisprudența rezultată din Hotărârea La Quadrature du Net ș.a., amintind că păstrarea generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și a datelor de localizare aferente comunicațiilor electronice nu este autorizată în scopul combaterii criminalității grave și al prevenirii amenințărilor grave împotriva siguranței publice. Aceasta confirmă de asemenea jurisprudența rezultată din Hotărârea Prokuratuur (Condițiile de acces la datele privind comunicațiile electronice)⁴⁶, în special

⁴² Communication (Retention of Data) Act 2011 [Legea privind comunicațiile (păstrarea datelor)]. Această lege a fost adoptată în vederea transpunerii în ordinea juridică irlandeză a Directivei 2006/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 martie 2006 privind păstrarea datelor generate sau prelucrate în legătură cu furnizarea serviciilor de comunicații electronice accesibile publicului sau de rețele de comunicații publice și de modificare a Directivei 2002/58/CE (JO 2006, L 105, p. 54, Ediție specială, 13/vol. 53, p. 51).

⁴³ Legea permite, pentru motive care le depășesc pe cele inerente protecției securității naționale, păstrarea preventivă, generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și a datelor de localizare ale tuturor abonaților pentru o perioadă de doi ani.

⁴⁴ Mai exact, articolul 15 alineatul (1) din Directiva 2002/58.

⁴⁵ În special a articolelor 7, 8, 11 și a articolului 52 alineatul (1) din cartă.

⁴⁶ Hotărârea din 2 martie 2021, Prokuratuur (Condițiile de acces la datele privind comunicațiile electronice) (C-746/18, [EU:C:2021:152](#)).

În ceea ce privește obligația de a condiționa accesul autorităților naționale competente la respectivele date păstrate de un control prealabil efectuat fie de o instanță, fie de o entitate administrativă independentă, în privința unui funcționar al poliției.

Curtea statuează, în primul rând, că Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina cartei, se opune unor măsuri legislative care prevăd, cu titlu preventiv, în scopul combaterii criminalității grave și al prevenirii amenințărilor grave la adresa siguranței publice, o păstrare generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și a datelor de localizare. Astfel, ținând seama, pe de o parte, de efectele disuasive asupra exercitării drepturilor fundamentale⁴⁷ pe care le poate cauza această păstrare și, pe de altă parte, de gravitatea ingerinței pe care o implică, o asemenea păstrare trebuie să constituie excepția, iar nu regula, în sistemul instituit prin directiva menționată, așa încât datele respective să nu poată face obiectul unei păstrări sistematice și continue.

Criminalitatea, chiar deosebit de gravă, nu poate fi asimilată unei amenințări la adresa securității naționale, în măsura în care o asemenea asimilare ar putea introduce o categorie intermediară între securitatea națională și siguranța publică, în scopul de a aplica celei de a doua cerințele inerente celei dintâi.

În schimb, Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina cartei, nu se opune unor măsuri legislative care prevăd, în scopul combaterii criminalității grave și al prevenirii amenințărilor grave la adresa siguranței publice, o păstrare direcționată a datelor de transfer și a datelor de localizare care să fie delimitată, pe baza unor elemente obiective și nediscriminatorii, în funcție de categoriile de persoane vizate sau prin intermediul unui criteriu geografic, pentru o perioadă limitată la strictul necesar, dar care poate fi reînnoită. Aceasta adaugă că o asemenea măsură de păstrare care vizează locuri sau infrastructuri frecventate în mod regulat de un număr foarte mare de persoane sau de locuri strategice, precum aeroporturi, gări, porturi maritime sau zone de taxare, poate permite autorităților competente să obțină informații cu privire la prezența în aceste locuri sau zone geografice a persoanelor care utilizează acolo un mijloc de comunicare electronică și să tragă concluzii cu privire la prezența și la activitatea lor în locurile sau în zonele geografice respective în scopul combaterii criminalității grave. În orice caz, eventuala existență a unor dificultăți în definirea precisă a ipotezelor și a condițiilor în care poate fi efectuată o păstrare direcționată nu poate justifica faptul că unele state membre prevăd o păstrare generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și a datelor de localizare.

Această directivă, interpretată în lumina cartei, nu se opune nici unor măsuri legislative care prevăd, în același scop, o păstrare generalizată și nediferențiată a adreselor IP atribuite sursei unei conexiuni, pentru o perioadă limitată la strictul necesar, precum și a datelor referitoare la identitatea civilă a utilizatorilor de comunicații electronice. În ceea

⁴⁷ Consacrate la articolele 7-11 din cartă.

ce privește acest din urmă aspect, Curtea precizează mai ales că nici Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, nici vreun alt act din dreptul Uniunii nu se opun unei legislații naționale care are ca obiect combaterea criminalității grave, în temeiul căreia achiziționarea unui mijloc de comunicare electronică precum o cartelă SIM preplătită este condiționată de verificarea documentelor oficiale care stabilesc identitatea cumpărătorului și de înregistrarea de către vânzător a informațiilor care rezultă din aceasta, vânzătorul fiind obligat, dacă este cazul, să permită accesul autorităților naționale competente la aceste informații.

Situația nu este diferită în ceea ce privește măsurile legislative care prevăd, tot în scopul combaterii criminalității grave și al prevenirii amenințărilor grave la adresa siguranței publice, impunerea unei obligații furnizorilor de servicii de comunicații electronice, prin intermediul unei decizii a autorității competente supuse unui control jurisdicțional efectiv, de a efectua, pentru o perioadă determinată, păstrarea rapidă („quick freeze”) a datelor de transfer și a datelor de localizare de care dispun. Astfel, numai combaterea criminalității grave și, *a fortiori*, apărarea securității naționale sunt de natură să justifice o asemenea păstrare, cu condiția ca această măsură, precum și accesul la datele păstrate să respecte limitele strictului necesar. Curtea amintește că o asemenea măsură de păstrare rapidă poate fi extinsă la datele de transfer și la datele de localizare aferente altor persoane decât cele care sunt suspectate de planificarea sau de săvârșirea unei infracțiuni grave sau a unei atingeri aduse securității naționale, cu condiția ca aceste date să poată contribui, pe baza unor elemente obiective și nediscriminatorii, la elucidarea unei asemenea infracțiuni sau a unei asemenea atingeri aduse securității naționale, cum sunt datele victimei acesteia, precum și ale anturajului său social sau profesional.

În continuare, Curtea arată însă că toate măsurile legislative menționate mai sus trebuie să garanteze, prin norme clare și precise, că păstrarea datelor în cauză este subordonată respectării condițiilor materiale și procedurale aferente și că persoanele vizate dispun de garanții efective împotriva riscurilor de abuz. Diferitele măsuri de păstrare a datelor de transfer și a datelor de localizare pot fi aplicate împreună, potrivit alegerii legiuitorului național și cu respectarea în același timp a limitelor strictului necesar.

În plus, Curtea precizează că a autoriza în scopul combaterii criminalității grave un acces la asemenea date păstrate în mod generalizat și nediferențiat pentru a face față unei amenințări grave la adresa securității naționale ar fi contrar ierarhiei obiectivelor de interes general care pot justifica o măsură luată în temeiul Directivei asupra confidențialității și comunicațiilor electronice⁴⁸. Așadar, aceasta ar echivala cu a permite ca accesul să poată fi justificat printr-un obiectiv cu o importanță mai redusă decât cel care a justificat păstrarea, și anume apărarea securității naționale, riscând astfel să

⁴⁸ Această ierarhie este consacrată în jurisprudența Curții și în special în Hotărârea din 6 octombrie 2020, *La Quadrature du Net ș.a.* (C-511/18, C-512/18 și C-520/18, [EU:C:2020:791](#)), punctele 135 și 136. În temeiul acestei ierarhii, combaterea criminalității grave are o importanță mai redusă decât apărarea securității naționale.

priveze de orice efect util interdicția de a efectua o păstrare generalizată și nediferențiată în scopul combaterii criminalității grave.

În al doilea rând, Curtea decide că Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina cartei, se opune unei reglementări naționale în temeiul căreia prelucrarea centralizată a cererilor de acces la date păstrate de furnizorii de servicii de comunicații electronice, care provin de la poliție în cadrul investigării și al urmăririi penale a infracțiunilor grave, revine unui funcționar al poliției, asistat de o unitate instituită în cadrul poliției care beneficiază de un anumit grad de autonomie în exercitarea misiunii sale și ale cărui decizii pot face ulterior obiectul unui control jurisdicțional. Astfel, pe de o parte, un asemenea funcționar nu îndeplinește cerințele privind independența și imparțialitatea care se impun unei autorități administrative care exercită controlul prealabil al cererilor de acces la datele care provin de la autoritățile naționale competente, în măsura în care nu are calitatea de terț în raport cu aceste autorități. Pe de altă parte, deși decizia unui asemenea funcționar poate face obiectul unui control jurisdicțional exercitat *a posteriori*, acest control nu se poate substitui unui control independent și, cu excepția cazurilor de urgență justificate în mod corespunzător, prealabil.

În sfârșit, în al treilea rând, Curtea confirmă jurisprudența sa potrivit căreia dreptul Uniunii se opune ca o instanță națională să limiteze în timp efectele unei declarații de nevaliditate pe care are obligația să o efectueze, în temeiul dreptului național, în ceea ce privește o legislație națională care impune furnizorilor de servicii de comunicații electronice o păstrare generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și a datelor de localizare din cauza incompatibilității acestei legislații cu Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice. Curtea amintește însă că admisibilitatea elementelor de probă obținute prin intermediul unei asemenea păstrări intră în sfera de aplicare a dreptului național, în conformitate cu principiul autonomiei procedurale a statelor membre, sub rezerva respectării, printre altele, a principiilor echivalenței și efectivității.

Hotărârea din 20 septembrie 2022 (Marea Cameră), SpaceNet și Telekom Deutschland (C-793/19 și C-794/19, [EU:C:2022:702](#))

În prezentele cauze conexe, două cereri de decizie preliminară au fost formulate de Bundesverwaltungsgericht (Curtea Administrativă Federală, Germania), care a fost sesizată cu un recurs declarat de Republica Federală Germania împotriva a două hotărâri prin care fuseseră admise acțiunile formulate de două societăți, SpaceNet AG (cauza C-793/19) și Telekom Deutschland GmbH (cauza C-794/19), care furnizează servicii de acces la internet. Prin aceste acțiuni, societățile menționate contestau

obligația pe care le-o impune reglementarea germană⁴⁹ de a păstra date de transfer și date de localizare aferente comunicațiilor electronice ale clienților lor.

Îndoielile exprimate de instanța de trimitere priveau în special compatibilitatea cu Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice⁵⁰, citită în lumina Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”)⁵¹ și a articolului 4 alineatul (2) TUE, a unei reglementări naționale care impune furnizorilor de servicii publice de comunicații electronice – în special în scopul urmării infracțiunilor grave sau al prevenirii unui risc concret pentru securitatea națională – păstrarea generalizată și nediferențiată a celei mai mari părți a datelor de transfer și a datelor de localizare ale utilizatorilor acestor servicii, prevăzând o perioadă de păstrare de mai multe săptămâni și norme prin care se urmărește garantarea unei protecții eficiente a datelor păstrate împotriva riscurilor de abuz, precum și împotriva oricărui acces ilicit la aceste date.

Prin hotărârea sa, Curtea, reunită în Marea Cameră, confirmă, precizându-i totodată domeniul de aplicare, jurisprudența rezultată din Hotărârea La Quadrature du Net ș.a. și, mai recent, din Hotărârea Commissioner of An Garda Síochána ș.a.⁵². Ea amintește în special că păstrarea generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și a datelor de localizare aferente comunicațiilor electronice nu este autorizată, cu titlu preventiv, în scopul combaterii infracționalității grave și al prevenirii amenințărilor grave la adresa siguranței publice.

Curtea începe prin a confirma aplicabilitatea Directivei asupra confidențialității și comunicațiilor electronice în privința reglementării naționale în discuție, după care face o evocare didactică a principiilor rezultate din jurisprudența sa, înainte de a efectua o examinare detaliată a caracteristicilor reglementării naționale în cauză, evidențiate de instanța de trimitere.

În ceea ce privește, mai întâi, conținutul datelor păstrate, Curtea arată că obligația de păstrare prevăzută de reglementarea națională în discuție se extinde la un ansamblu foarte larg de date de transfer și de date de localizare și că ea privește cvasitotalitatea persoanelor care compun populația, fără ca acestea să se regăsească, fie și în mod indirect, într-o situație care poate da naștere urmării penale. Ea arată de asemenea că această reglementare impune păstrarea, fără motiv, generalizată și nediferențiată din punct de vedere personal, temporal și geografic, a celei mai mari părți a datelor de transfer și a datelor de localizare a căror întindere corespunde în esență celei a datelor păstrate în cauzele care au condus la pronunțarea Hotărârii La Quadrature du net ș.a.. Prin urmare, având în vedere această jurisprudență, Curtea consideră că o obligație de

⁴⁹ Dispozițiile articolului 113a alineatul (1) coroborate cu cele ale articolului 113b din Telekommunikationsgesetz (Legea privind telecomunicațiile) din 22 iunie 2004 (BGBl. 2004 I, p. 1190), în versiunea aplicabilă litigiului principal.

⁵⁰ Mai precis, articolul 15 alineatul (1) din Directiva 2002/58.

⁵¹ Articolele 6-8, 11 și articolul 52 alineatul (1) din cartă.

⁵² Hotărârea din 5 aprilie 2022, Commissioner of An Garda Síochána ș.a. (C-140/20, [EU:C:2022:258](#)).

păstrare a datelor precum cea în discuție în litigiile principale nu poate fi considerată ca fiind o păstrare selectivă a datelor.

În continuare, în ceea ce privește perioada de păstrare a datelor, Curtea amintește că din Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice⁵³ rezultă că perioada de păstrare prevăzută de o măsură națională care impune o obligație de păstrare generalizată și nediferențiată este, desigur, un factor pertinent, printre alții, pentru a stabili dacă dreptul Uniunii se opune unei asemenea măsuri, directiva impunând ca această perioadă să fie „limitată”. Cu toate acestea, gravitatea ingerinței decurge din riscul, în special având în vedere numărul și varietatea lor, ca datele păstrate, considerate în ansamblul lor, să permită să se deducă concluzii foarte precise cu privire la viața privată a persoanei sau a persoanelor ale căror date au fost păstrate și mai ales să furnizeze mijloacele de a stabili profilul persoanei sau al persoanelor vizate, care este o informație la fel de sensibilă, din perspectiva dreptului la respectarea vieții private, ca și conținutul însuși al comunicațiilor. Prin urmare, păstrarea datelor de transfer sau a datelor de localizare prezintă în orice caz un caracter grav, independent de durata perioadei de păstrare, de volumul sau de natura datelor păstrate, atunci când ansamblul de date păstrate este susceptibil să permită să se deducă asemenea concluzii⁵⁴.

În sfârșit, în ceea ce privește garanțiile prin care se urmărește protejarea datelor păstrate împotriva riscurilor de abuz și împotriva oricărui acces ilicit, Curtea arată, întemeindu-se pe jurisprudența anterioară, că păstrarea datelor și accesul la acestea constituie ingerințe distincte în drepturile fundamentale ale persoanelor vizate, care necesită o justificare distinctă. Reiese că o legislație națională care asigură respectarea deplină a condițiilor rezultate din jurisprudența în materie de acces la datele păstrate nu poate fi susceptibilă, prin natura sa, nici să limiteze și nici măcar să remedieze ingerința gravă în drepturile persoanelor vizate care ar rezulta din păstrarea generalizată a acestor date.

Pe de altă parte, pentru a răspunde la argumentele prezentate în fața sa, Curtea arată, în primul rând, că o amenințare la adresa securității naționale trebuie să fie reală și actuală sau cel puțin previzibilă, ceea ce presupune apariția unor împrejurări suficient de concrete pentru a putea justifica o măsură de păstrare generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și a datelor de localizare pe o perioadă limitată. O asemenea amenințare se distinge, așadar, prin natura sa, prin gravitatea sa și prin caracterul specific al împrejurărilor care o constituie, de riscul general și permanent care este cel de apariție a unor tensiuni sau a unor tulburări, chiar și grave, ale siguranței publice sau cel de infracțiuni grave. Prin urmare, criminalitatea, fie și deosebit de gravă, nu poate fi asimilată unei amenințări la adresa securității naționale.

⁵³ Mai precis, din articolul 15 alineatul (1) a doua teză din Directiva 2002/58.

⁵⁴ A se vedea, în ceea ce privește accesul la astfel de date, Hotărârea din 2 martie 2021, Prokuratuur (Condițiile de acces la datele privind comunicațiile electronice) (C-746/18, [EU:C:2021:152](#), punctul 39).

În al doilea rând, ea arată că faptul de a autoriza în scopul combaterii criminalității grave accesul la date de transfer și la date de localizare păstrate în mod generalizat și nediferențiat pentru a face față unei amenințări grave la adresa securității naționale ar contraveni ierarhiei obiectivelor de interes general care pot justifica o măsură luată în temeiul Directivei asupra confidențialității și comunicațiilor electronice⁵⁵. Astfel, aceasta ar însemna ca accesul să poată fi justificat de un obiectiv de o importanță mai redusă decât acela care a justificat păstrarea, și anume protecția securității naționale, ceea ce ar risca să priveze de orice efect util interdicția de a se efectua o păstrare generalizată și nediferențiată în scopul combaterii criminalității grave.

Curtea concluzionează, confirmându-și jurisprudența anterioară, că Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, citită în lumina cartei, se opune unor măsuri legislative naționale care prevăd, cu titlu preventiv, în scopul combaterii criminalității grave și al prevenirii amenințărilor grave la adresa siguranței publice, o păstrare generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și a datelor de localizare.

În schimb, ea nu se opune unor măsuri legislative naționale care permit, în scopul protecției securității naționale, impunerea unei obligații furnizorilor de servicii de comunicații electronice de a efectua o păstrare generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și a datelor de localizare în situații în care statul membru în cauză se confruntă cu o amenințare gravă la adresa securității naționale care se dovedește reală și actuală sau previzibilă. În această privință, Curtea precizează că decizia care prevede această obligație poate face obiectul unui control efectiv fie de către o instanță, fie de către o entitate administrativă independentă a cărei decizie are efect obligatoriu, prin care se urmărește să se verifice existența uneia dintre aceste situații, precum și respectarea condițiilor și a garanțiilor care trebuie să fie prevăzute, iar obligația menționată nu poate fi impusă decât pentru o perioadă limitată la strictul necesar, dar care poate fi reînnoită în cazul menținerii acestei amenințări.

Această directivă, citită în lumina cartei, nu se opune nici unor măsuri legislative naționale care prevăd, în scopul protecției securității naționale, al combaterii criminalității grave și al prevenirii amenințărilor grave la adresa siguranței publice, o păstrare selectivă a datelor de transfer și a datelor de localizare care să fie delimitată, pe baza unor elemente obiective și nediscriminatorii, în funcție de categoriile de persoane vizate sau prin intermediul unui criteriu geografic, pentru o perioadă limitată la strictul necesar, dar care poate fi reînnoită.

Situația este aceeași în ceea ce privește măsurile legislative naționale care prevăd, în scopul protecției securității naționale, al combaterii criminalității grave și al prevenirii amenințărilor grave la adresa siguranței publice, o păstrare generalizată și nediferențiată a adreselor IP atribuite sursei unei conexiuni, pentru o perioadă limitată la strictul necesar, precum și a datelor referitoare la identitatea civilă a utilizatorilor de

⁵⁵ Această ierarhie este consacrată în jurisprudența Curții, în special în Hotărârea *La Quadrature du Net ș.a.*, la punctele 135 și 136. În temeiul acestei ierarhii, combaterea criminalității grave prezintă o importanță mai redusă decât protecția securității naționale.

mijloace de comunicații electronice, cu privire la care este cert că păstrarea poate contribui la combaterea criminalității grave, în măsura în care aceste date permit identificarea persoanelor care au utilizat asemenea mijloace în contextul pregătirii sau al săvârșirii unui act care ține de criminalitatea gravă.

Situația nu este diferită în ceea ce privește măsurile legislative naționale care permit, în scopul combaterii criminalității grave și, *a fortiori*, al protecției securității naționale, impunerea unei obligații furnizorilor de servicii de comunicații electronice prin intermediul unei decizii a autorității competente, supusă unui control jurisdicțional efectiv, de a efectua, pentru o perioadă determinată, păstrarea rapidă a datelor de transfer și a datelor de localizare de care dispun acești furnizori de servicii.

Curtea indică însă că toate măsurile menționate mai sus trebuie să garanteze, prin norme clare și precise, că păstrarea datelor în discuție este subordonată respectării condițiilor de drept material și de drept procedural aferente acestora și că persoanele în cauză dispun de garanții efective împotriva riscurilor de abuz. Aceste diferite măsuri pot să fie aplicate împreună, potrivit alegerii legiuitorului național și cu respectarea limitelor strictului necesar.

Hotărârea din 15 iunie 2021 (Marea Cameră), Facebook Ireland ș.a. (C-645/19, [EU:C:2021:483](#))

La 11 septembrie 2015, președintele Comisiei belgiene pentru protecția vieții private (denumită în continuare „CPVP”) a sesizat Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (Tribunalul de Primă Instanță neerlandofon din Bruxelles, Belgia) cu o acțiune în încetare împotriva Facebook Ireland, a Facebook Inc. și a Facebook Belgium, având ca obiect încetarea unor încălcări, pretins săvârșite de Facebook, ale legislației referitoare la protecția datelor. Aceste încălcări constau în special în colectarea și în utilizarea de informații privind comportamentul de navigare al utilizatorilor de internet belgieni, deținători sau nedeținători ai unui cont de Facebook, prin intermediul diferitelor tehnologii, cum ar fi cookies, extensii pentru social media⁵⁶ sau pixelii.

La 16 februarie 2018, instanța menționată s-a declarat competentă să se pronunțe cu privire la această acțiune și, pe fond, a statuat că rețeaua socială Facebook nu informase suficient utilizatorii de internet belgieni cu privire la colectarea și la utilizarea informațiilor în cauză. Pe de altă parte, consimțământul dat de utilizatorii de internet pentru colectarea și prelucrarea informațiilor menționate a fost considerat nevalabil.

La 2 martie 2018, Facebook Ireland, Facebook Inc. și Facebook Belgium au declarat apel împotriva acestei hotărâri la Hof van beroep te Brussel (Curtea de Apel din Bruxelles, Belgia), instanța de trimitere în prezenta cauză. În fața acestei instanțe, Autoritatea de Protecție a Datelor belgiană (denumită în continuare „APD”) a acționat în calitate de

⁵⁶ De exemplu butoanele „Îmi place” sau „Distribuie”.

succesor legal al președintelui CPVP. Instanța de trimitere s-a declarat competentă să se pronunțe doar cu privire la apelul formulat de Facebook Belgium.

Instanța de trimitere a exprimat îndoieli cu privire la incidența aplicării mecanismului „ghișeului unic” prevăzut de Regulamentul privind protecția datelor⁵⁷ asupra competențelor APD și a ridicat mai precis problema dacă, pentru faptele ulterioare intrării în vigoare a RGDP, și anume la 25 mai 2018, APD poate acționa împotriva Facebook Belgium, din moment ce Facebook Ireland a fost identificată drept operator al datelor în cauză. Astfel, de la această dată și în special în temeiul principiului „ghișeului unic” prevăzut de RGPD, numai Comisarul pentru protecția datelor irlandez ar fi competent să introducă o acțiune în încetare, sub controlul instanțelor irlandeze.

În hotărârea sa, pronunțată în Marea Cameră, Curtea precizează competențele autorităților naționale de supraveghere în cadrul RGPD. Astfel, aceasta statuează printre altele că regulamentul menționat autorizează, în anumite condiții, o autoritate de supraveghere a unui stat membru să își exercite competența de a aduce orice pretins caz de încălcare a RGPD în fața unei instanțe a acestui stat și să inițieze proceduri judiciare în ceea ce privește o prelucrare de date transfrontalieră⁵⁸, deși nu ea este autoritatea principală pentru această prelucrare.

În primul rând, Curtea precizează condițiile în care o autoritate națională de supraveghere care nu are calitatea de autoritate principală în ceea ce privește o prelucrare transfrontalieră trebuie să își exercite competența de a aduce orice pretins caz de încălcare a RGPD în fața unei instanțe a unui stat membru și, după caz, de a iniția proceduri judiciare pentru a asigura aplicarea acestui regulament. În acest sens, pe de o parte, RGPD trebuie să confere acestei autorități de supraveghere competența de a adopta o decizie prin care se constată că prelucrarea menționată încalcă normele prevăzute de acesta și, pe de altă parte, această competență trebuie exercitată cu respectarea procedurilor de cooperare și de asigurare a coerenței prevăzute de acest regulament⁵⁹.

Astfel, pentru prelucrările transfrontaliere, RGPD prevede mecanismul „ghișeului unic”⁶⁰, care se întemeiază pe o repartizare a competențelor între o „autoritate de supraveghere principală” și celelalte autorități naționale de supraveghere în cauză. Acest mecanism impune o cooperare strânsă, loială și eficientă între aceste autorități pentru a asigura o protecție coerentă și omogenă a normelor privind protecția datelor cu caracter personal și pentru a menține astfel efectul său util. RGPD consacră în această privință competența de principiu a autorității de supraveghere principale de a adopta o decizie prin care se

⁵⁷ Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (JO 2016, L 119, p. 1, denumit în continuare „RGPD”). Potrivit articolului 56 alineatul (1) din RGPD: „Fără a aduce atingere articolului 55, autoritatea de supraveghere a sediului principal sau a sediului unic al operatorului sau al persoanei împuternicite de operator este competentă să acționeze în calitate de autoritate de supraveghere principală pentru prelucrarea transfrontalieră efectuată de respectivul operator sau respectiva persoană împuternicită în cauză”.

⁵⁸ În sensul articolului 4 punctul 23 din RGPD.

⁵⁹ Prevăzute la articolele 56 și 60 din RGPD.

⁶⁰ Articolul 56 alineatul (1) din RGPD.

constată că o prelucrare transfrontalieră încalcă normele prevăzute de acest regulament⁶¹, în timp ce competența celorlalte autorități naționale de supraveghere de a adopta o asemenea decizie, fie și cu titlu provizoriu, constituie excepția⁶². Cu toate acestea, în exercitarea competențelor sale, autoritatea de supraveghere principală nu poate renunța la un dialog indispensabil, precum și la o cooperare loială și eficientă cu celelalte autorități de supraveghere vizate. Prin urmare, în cadrul acestei cooperări, autoritatea de supraveghere principală nu poate ignora punctele de vedere ale celorlalte autorități de supraveghere vizate, iar orice obiecție relevantă și motivată formulată de una dintre aceste din urmă autorități are ca efect blocarea, cel puțin temporar, a adoptării proiectului de decizie al autorității de supraveghere principale.

Pe de altă parte, Curtea precizează că împrejurarea că o autoritate de supraveghere a unui stat membru care nu este autoritatea de supraveghere principală în ceea ce privește o prelucrare transfrontalieră de date nu își poate exercita competența de a aduce orice pretins caz de încălcare a RGPD în fața unei instanțe a acestui stat și de a iniția proceduri judiciare decât cu respectarea normelor de repartizare a competențelor decizionale între autoritatea de supraveghere principală și celelalte autorități de supraveghere⁶³ este conformă cu articolele 7, 8 și 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care garantează persoanei vizate dreptul la protecția datelor sale cu caracter personal și dreptul la o cale de atac efectivă.

În al doilea rând, Curtea statuează că, în cazul prelucrării transfrontaliere de date, exercitarea competenței de către o autoritate de supraveghere a unui stat membru, alta decât autoritatea de supraveghere principală, de a iniția o procedură judiciară⁶⁴ nu impune ca operatorul sau persoana împuternicită de operator în ceea ce privește prelucrarea transfrontalieră de date cu caracter personal vizată de această acțiune să dispună de un sediu principal sau de un alt sediu pe teritoriul statului membru respectiv. Cu toate acestea, exercitarea acestei competențe trebuie să intre în domeniul de aplicare teritorial al RGPD⁶⁵, ceea ce presupune că operatorul sau persoana împuternicită de operator pentru prelucrarea transfrontalieră dispune de un sediu pe teritoriul Uniunii.

În al treilea rând, Curtea declară că, în cazul prelucrării de date transfrontaliere, competența unei autorități de supraveghere a unui stat membru, alta decât autoritatea de supraveghere principală, de a aduce în fața unei instanțe din acest stat orice pretins caz de încălcare a RGPD și, după caz, de a iniția proceduri judiciare poate fi exercitată atât în ceea ce privește sediul principal al operatorului care se află în statul membru de care aparține această autoritate, cât și în ceea ce privește un alt sediu al acestui

⁶¹ Articolul 60 alineatul (7) din RGPD.

⁶² Articolul 56 alineatul (2) și articolul 66 din RGPD consacră excepțiile de la principiul competenței decizionale a autorității de supraveghere principale.

⁶³ Prevăzute la articolele 55 și 56 coroborate cu articolul 60 din RGPD.

⁶⁴ În temeiul articolului 58 alineatul (5) din RGPD.

⁶⁵ Articolul 3 alineatul (1) din RGPD prevede că acest regulament se aplică prelucrării datelor cu caracter personal efectuate „în cadrul activităților unui sediu al unui operator sau al unei persoane împuternicite de operator pe teritoriul Uniunii, indiferent dacă prelucrarea are loc sau nu pe teritoriul Uniunii”.

operator, cu condiția ca acțiunea în justiție să vizeze o prelucrare a datelor efectuată în cadrul activităților acestui sediu și ca autoritatea menționată să fie competentă să exercite această competență.

Curtea precizează însă că exercitarea acestei competențe presupune ca RGPD să fie aplicabil. În speță, întrucât activitățile sediului grupului Facebook situat în Belgia sunt indisociabil legate de prelucrarea datelor cu caracter personal în discuție în litigiul principal, iar Facebook Ireland este operatorul acestuia în ceea ce privește teritoriul Uniunii, această prelucrare este efectuată „în cadrul activităților unui sediu al operatorului” și, prin urmare, intră în domeniul de aplicare al RGPD.

În al patrulea rând, Curtea statuează că, atunci când o autoritate de supraveghere a unui stat membru care nu este „autoritatea de supraveghere principală” a introdus, înainte de data intrării în vigoare a RGPD, o acțiune în justiție având ca obiect o prelucrare transfrontalieră de date cu caracter personal, această acțiune poate fi menținută, potrivit dreptului Uniunii, în temeiul dispozițiilor Directivei privind protecția datelor⁶⁶, care rămâne aplicabilă, în ceea ce privește încălcările normelor pe care le prevede, până la data la care această directivă a fost abrogată. În plus, acțiunea menționată poate fi introdusă de această autoritate pentru încălcări săvârșite după data intrării în vigoare a RGPD, cu condiția ca aceasta să intre sub incidența uneia dintre situațiile în care, cu titlu de excepție, acest regulament conferă aceleiași autorități o competență de a adopta o decizie prin care să se constate că prelucrarea datelor în cauză încalcă normele prevăzute de acest regulament și cu respectarea procedurilor de cooperare pe care acesta din urmă le prevede.

În al cincilea și ultimul rând, Curtea recunoaște efectul direct al dispoziției din RGPD în temeiul căreia fiecare stat membru prevede prin lege că autoritatea sa de supraveghere are competența de a aduce orice caz de încălcare în fața autorităților judiciare și, după caz, să inițieze proceduri judiciare. În consecință, o astfel de autoritate poate invoca această dispoziție pentru a intenta sau a relua o acțiune împotriva unor particulari chiar dacă această dispoziție nu a fost pusă în aplicare în mod specific în legislația statului membru în cauză.

Hotărârea din 30 aprilie 2024 (Plenul), La Quadrature du Net ș.a. (Date cu caracter personal și combaterea contrafacerii) (C-470/21, [EU:C:2024:370](#))

În acești ultimi ani, Curtea a fost în mai multe rânduri chemată să se pronunțe cu privire la păstrarea și accesul la datele cu caracter personal în domeniul comunicațiilor electronice și a creat, prin urmare, o jurisprudență bogată în materie⁶⁷. Sesizat cu titlu

⁶⁶ Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date (JO 1995, L 281, p. 31, Ediție specială, 13/vol. 17, p. 10).

⁶⁷ A se vedea în special Hotărârea din 21 decembrie 2016, Tele2 Sverige și Watson ș.a. (C-203/15 și C-698/15, [EU:C:2016:970](#)), Hotărârea din 2 octombrie 2018, Ministerio Fiscal (C-207/16, [EU:C:2018:788](#)), Hotărârea din 6 octombrie 2020, La Quadrature du Net ș.a. (C-511/18, C-512/18 și C-520/18, [EU:C:2020:791](#)), Hotărârea din 2 martie 2021, Prokuratuur (Condițiile de acces la datele privind comunicațiile

preliminar de Conseil d'État (Consiliul de Stat, Franța), Plenul Curții dezvoltă această jurisprudență, aducând precizări, pe de o parte, cu privire la condițiile în care o păstrare generalizată a adreselor IP de către furnizorii de servicii de comunicații electronice poate să nu fie considerată ca determinând o ingerință gravă în drepturile la respectarea vieții private, la protecția datelor cu caracter personal, precum și la libertatea de exprimare garantate de cartă⁶⁸ și, pe de altă parte, cu privire la posibilitatea unei autorități publice de a avea acces la anumite date cu caracter personal, păstrate cu respectarea unor astfel de condiții, în cadrul combaterii încălcărilor drepturilor de proprietate intelectuală săvârșite online.

În speță, patru asociații au adresat Premier ministre (prim-ministrul, Franța) o cerere de abrogare a decretului privind prelucrarea prin mijloace automatizate a datelor cu caracter personal⁶⁹. Întrucât nu s-a dat curs acestei cereri, asociațiile respective au sesizat Conseil d'État cu o acțiune având ca obiect anularea acestei decizii implicite de respingere. În opinia lor, acest decret, dar și dispozițiile în temeiul cărora a fost adoptat⁷⁰ încalcă dreptul Uniunii.

Potrivit legislației franceze, Haute Autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits sur internet (Înalta Autoritate pentru Difuzarea Operelor și Protecția Drepturilor pe Internet, Hadopi) este autorizată să aibă acces, pentru a putea identifica persoanele răspunzătoare de încălcările drepturilor de autor sau ale drepturilor conexe săvârșite online, la anumite date pe care furnizorii de servicii de comunicații electronice sunt obligați să le păstreze. Aceste date privesc identitatea civilă a unei persoane vizate care sunt corelate unei adrese IP colectate în prealabil de organisme titularilor de drepturi. Din momentul în care titularul adresei IP utilizate pentru desfășurarea de activități prin care se săvârșesc astfel de încălcări este identificat, Hadopi urmează procedura denumită de „răspuns gradual”. În mod concret, ea este abilitată să îi trimită acestei persoane două recomandări care sunt similare cu avertismentele și, dacă activitățile continuă, o scrisoare prin care îi notifică faptul că activitățile sale pot face obiectul urmăririi penale. În sfârșit, ea este în drept să sesizeze Ministerul Public în vederea urmăririi penale a persoanei respective⁷¹.

electronice)(C-746/18, [EU:C:2021:152](#)), Hotărârea din 17 iunie 2021, M.I.C.M. (C-597/19, [EU:C:2021:492](#)), și Hotărârea din 5 aprilie 2022, Commissioner of An Garda Síochána ș.a. (C-140/20, [EU:C:2022:258](#)).

⁶⁸ Articolele 7, 8 și 11 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).

⁶⁹ Decretul nr. 2010-236 din 5 martie 2010 privind prelucrarea prin mijloace automatizate a datelor cu caracter personal autorizată prin articolul L. 331-29 din Codul proprietății intelectuale, intitulat „Sistemul de gestionare a măsurilor pentru protecția operelor pe internet” (JORF nr. 56 din 7 martie 2010, textul nr. 19), astfel cum a fost modificat prin Decretul nr. 2017-924 din 6 mai 2017 privind gestionarea drepturilor de autor și a drepturilor conexe de către un organism de gestiune a drepturilor și de modificare a Codului proprietății intelectuale (JORF nr. 109 din 10 mai 2017, textul nr. 176).

⁷⁰ În special articolul L. 331-21 al treilea-al cincilea paragraf din Codul proprietății intelectuale.

⁷¹ Începând de la data de 1 ianuarie 2022, Hadopi a fuzionat cu Conseil supérieur de l'audiovisuel (Consiliul Superior al Audiovizualului) (CSA), o altă autoritate publică independentă, în vederea constituirii Autorité de régulation de la communication audiovisuelle et numérique (Autoritatea de Reglementare a Comunicațiilor Audiovizuale și Digitale) (ARCOM). Procedura de răspuns gradual a rămas însă în esență neschimbată.

În acest context, Conseil d'État a adresat Curții întrebări cu privire la interpretarea Directivei asupra confidențialității și comunicațiilor electronice în lumina dispozițiilor cartei⁷².

În primul rând, în ceea ce privește păstrarea datelor referitoare la identitatea civilă și a adreselor IP corelative, Curtea subliniază că nu orice păstrare generalizată și nediferențiată a adreselor IP constituie neapărat o ingerință gravă în drepturile la respectarea vieții private, la protecția datelor cu caracter personal și la libertatea de exprimare, garantate de cartă.

Obligația de a asigura o astfel de păstrare poate fi justificată prin obiectivul combaterii infracțiunilor în general atunci când este efectiv exclus ca această păstrare să determine ingerințe grave în viața privată a persoanei vizate din cauza posibilității de a trage concluzii precise cu privire la aceasta prin intermediul, printre altele, al corelării acestor adrese cu un set de date de transfer sau de localizare.

Prin urmare, un stat membru care intenționează să impună furnizorilor de servicii de comunicații electronice o astfel de obligație trebuie să se asigure că modalitățile de păstrare a acestor date exclud posibilitatea de a se trage concluzii precise cu privire la viața privată a persoanelor vizate.

Curtea precizează că modalitățile de păstrare trebuie, în acest sens, să privească chiar structura păstrării, care, în esență, trebuie organizată în așa fel încât să garanteze o separare efectiv etanșă a diferitelor categorii de date păstrate. Astfel, normele naționale referitoare la aceste modalități trebuie să garanteze că fiecare categorie de date, inclusiv datele referitoare la identitatea civilă și la adresele IP, este păstrată pe deplin separat de alte categorii de date păstrate și că această separare este efectiv etanșă datorită unui dispozitiv informatic securizat și fiabil. Mai mult, în măsura în care aceste norme prevăd posibilitatea unei corelări a adreselor IP păstrate cu identitatea civilă a persoanei vizate în vederea combaterii infracționalității, ele nu trebuie să permită o astfel de corelare decât prin utilizarea unui procedeu tehnic performant care să nu pună sub semnul întrebării eficacitatea separării etanșe a acestor categorii de date. Fiabilitatea acestei separări trebuie să facă obiectul unui control regulat de către o autoritate publică ter ță. În măsura în care legislația națională aplicabilă prevede asemenea cerințe stricte, ingerința rezultată din această păstrare a adreselor IP nu poate fi calificată drept „gravă”.

De aceea, Curtea concluzionează că, în cazul în care există o măsură legislativă care garantează că nicio combinație de date nu va permite să se tragă concluzii precise cu privire la viața privată a persoanelor ale căror date sunt păstrate, Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina cartei, nu se opune ca un stat membru să impună o obligație de păstrare generalizată și nediferențiată a

⁷² Articolul 15 alineatul (1) din Directiva 2002/58/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2002 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor publice (Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice) (JO 2002, L 201, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 36, p. 63), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 (JO 2009, L 337, p. 11) (denumită în continuare „Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice”), interpretat în lumina articolelor 7, 8 și 11, precum și a articolului 52 alineatul (1) din cartă.

adreselor IP, pentru o durată care să nu depășească strictul necesar, în vederea atingerii obiectivului combaterii infracțiunilor în general.

În al doilea rând, în ceea ce privește accesul la datele referitoare la identitatea civilă care sunt corelative unei adrese IP, Curtea hotărăște că Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, interpretată în lumina cartei, nu se opune în principiu unei reglementări naționale care permite accesul unei autorități publice la aceste date păstrate de furnizorii de servicii de comunicații electronice în mod separat și efectiv etans, doar cu scopul ca această autoritate să poată identifica titularii acestor adrese suspectați că sunt răspunzători pentru aceste încălcări ale drepturilor de autor și ale drepturilor conexe săvârșite pe internet și să poată lua măsuri în privința lor. Într-un astfel de caz, reglementarea națională trebuie să interzică agenților care dispun de un asemenea acces, în primul rând, să divulge sub orice formă informații cu privire la conținutul fișierelor consultate de acești titulari, mai puțin în cazul în care se are exclusiv în vedere sesizarea Ministerului Public, în al doilea rând, să efectueze orice reconstituire a parcursului de navigare al acestor titulari și, în al treilea rând, să utilizeze aceste adrese IP în alte scopuri decât cel al adoptării măsurilor respective.

În acest context, Curtea amintește în special că, deși libertatea de exprimare și confidențialitatea datelor cu caracter personal constituie preocupări primordiale, aceste drepturi fundamentale nu sunt totuși absolute. Astfel, în cadrul unei evaluări comparative a drepturilor și intereselor în cauză, acestea trebuie uneori să fie eliminate în prezența altor drepturi fundamentale și a imperativelor de interes general precum apărarea ordinii publice și prevenirea infracțiunilor sau protecția drepturilor și libertăților celorlalți. Aceasta este situația în special atunci când importanța majoră acordată acestor preocupări primordiale este de natură să împiedice eficacitatea unei anchete penale, în special atunci când face ca identificarea efectivă a autorului unei infracțiuni și impunerea unei sancțiuni în privința acestuia să devină imposibile sau excesiv de dificile.

În același context, Curtea face de asemenea trimitere la jurisprudența sa potrivit căreia, în privința combaterii infracțiunilor care aduc atingere drepturilor de autor sau drepturilor conexe săvârșite online, împrejurarea că accesul la adresele IP poate constitui singurul mijloc de investigare ce permite identificarea persoanei vizate tinde să demonstreze că păstrarea acestor adrese și accesul la ele sunt strict necesare pentru realizarea obiectivului urmărit și îndeplinesc, așadar, cerința privind proporționalitatea. A nu permite un astfel de acces ar implica de altfel un risc real de impunitate sistemică a infracțiunilor săvârșite online sau a căror săvârșire ori pregătire este facilitată de caracteristicile proprii internetului. Or, existența unui asemenea risc constituie o împrejurare relevantă pentru a aprecia, în cadrul unei evaluări comparative a diferitelor drepturi și interese în cauză, dacă o ingerință în drepturile la respectarea vieții private, la protecția datelor personale și la libertatea de exprimare constituie o măsură proporțională în raport cu obiectivul combaterii infracțiunilor.

În al treilea rând, pronunțându-se asupra aspectului dacă accesul autorității publice la date referitoare la identitatea civilă care sunt corelative unei adrese IP trebuie condiționat de un control prealabil efectuat de o instanță sau de o entitate administrativă independentă, Curtea consideră că cerința unui astfel de control se impune atunci când, în contextul unei reglementări naționale, acest acces implică riscul unei ingerințe grave în drepturile fundamentale ale persoanei vizate în sensul că ar putea permite acestei autorități publice să tragă concluzii precise cu privire la viața privată a acestei persoane și, dacă este cazul, să îi realizeze un profil detaliat. În sens invers, această cerință privind efectuarea unui control prealabil nu are vocația de a se aplica atunci când ingerința în drepturile fundamentale nu poate fi calificată drept gravă.

În această privință, Curtea precizează că, în cazul în care se instituie o măsură de păstrare care garantează o separare efectivă etanșă a diferitelor categorii de date păstrate, accesul autorității publice la datele referitoare la identitatea civilă care sunt corelative adresele IP nu este în principiu condiționat de cerința efectuării unui control prealabil. Astfel, un asemenea acces doar cu scopul de a identifica titularul unei adrese IP nu constituie, ca regulă generală, o ingerință gravă în drepturile sus-menționate.

Cu toate acestea, Curtea nu exclude că, în situații atipice, există un risc ca, în cadrul unei proceduri precum procedura de răspuns gradual în discuție în litigiul principal, autoritatea publică să poată să tragă concluzii precise cu privire la viața privată a persoanei vizate, în special atunci când această persoană desfășoară activități care aduc atingere drepturilor de autor sau drepturilor conexe pe rețele peer-to-peer în mod repetat sau chiar la scară largă, în legătură cu opere protejate de natură specială, care dezvăluie informații, eventual sensibile, cu privire la viața privată a acestei persoane.

În speță, titularul unei adrese IP poate fi deosebit de expus unui asemenea risc atunci când autoritatea publică este chemată să decidă dacă sesizează sau nu Ministerul Public în vederea efectuării urmăririi penale. Astfel, intensitatea atingerii aduse dreptului la respectarea vieții private este susceptibilă să crească pe măsură ce procedura de răspuns gradual, care operează potrivit unui proces secvențial, parcurge diferitele etape care o compun. Accesul autorității competente la setul de date referitoare la persoana vizată și cumulate în cursul diferitelor etape ale acestei proceduri poate permite să se tragă concluzii precise cu privire la viața sa privată. În consecință, reglementarea națională trebuie să prevadă un control prealabil care să intervină înainte ca autoritatea publică să poată corela datele de identitate civilă cu un astfel de set de date și înainte de eventuala transmitere a scrisorii de notificare privind constatarea faptului că această persoană a săvârșit fapte care pot face obiectul urmăririi penale. Acest control trebuie, prin urmare, să conserve eficacitatea procedurii de răspuns gradual permițând în special să se identifice cazurile de noi repetări posibile ale comportamentului infracțional în discuție. În acest scop, procedura trebuie să fie organizată și structurată astfel încât datele de identitate civilă ale unei persoane care corespund unor adrese IP colectate în prealabil pe internet să nu poată fi corelate în mod automat de persoanele însărcinate cu examinarea faptelor din cadrul autorității publice competente cu elemente de care

aceasta din urmă dispune deja și care ar putea permite să se tragă concluzii precise cu privire la viața privată a acestei persoane.

În plus, în ceea ce privește obiectul unui control prealabil, Curtea arată că, în cazurile în care persoana vizată este bănuită că ar fi săvârșit o încălcare care se încadrează la infracțiuni în general, instanța sau entitatea administrativă independentă însărcinată să efectueze acest control trebuie să refuze accesul atunci când accesul ar permite autorității publice să tragă concluzii precise cu privire la viața privată a respectivei persoane. În schimb, ar trebui să fie autorizat chiar un acces care permite să se tragă concluzii precise în cazul în care persoana vizată este bănuită că ar fi săvârșit fapte delictuale pe care statul membru în cauză le consideră ca aducând atingere unui interes fundamental al societății și ca intrând astfel sub incidența unor forme grave de infraționalitate.

Curtea precizează de asemenea că un control prealabil nu poate fi în niciun caz realizat în totalitate prin mijloace automatizate, întrucât un astfel de control impune, în ceea ce privește o anchetă penală, evaluarea comparativă între, pe de o parte, interesele legitime legate de combaterea infraționalității și, pe de altă parte, respectarea vieții private și protecția datelor cu caracter personal. Această evaluare comparativă necesită intervenția unei persoane fizice, aceasta fiind cu atât mai necesară cu cât automatizarea și prelucrarea la scară largă a datelor în cauză implică riscuri pentru viața privată.

Astfel, Curtea concluzionează că posibilitatea persoanelor însărcinate cu examinarea faptelor din cadrul autorității publice de a corela datele referitoare la identitatea civilă a unei persoane care corespund unei adrese IP cu fișierele care conțin elemente ce permit aflarea titlului unor opere protejate a căror punere la dispoziție pe internet a justificat colectarea adreselor IP de către organismele titularilor de drepturi trebuie să fie supusă unui control exercitat de o instanță sau de o entitate administrativă independentă în cazul în care survine o nouă repetare a unei activități care aduce atingere drepturilor de autor sau drepturilor conexe săvârșite de aceeași persoană. Acest control nu poate fi efectuat în totalitate prin mijloace automatizate și trebuie să aibă loc înainte de a se face o astfel de corelare, întrucât această corelare poate permite, în astfel de ipoteze, să se tragă concluzii precise cu privire la viața privată a persoanei menționate a cărei adresă IP a fost utilizată pentru activități care pot aduce atingere drepturilor de autor sau drepturilor conexe.

În al patrulea și ultimul rând, Curtea arată că sistemul de prelucrare a datelor utilizat de autoritatea publică trebuie, la intervale regulate, să facă obiectul unui control efectuat de către un organism independent și care are calitatea de terț în raport cu această autoritate publică. Controlul respectiv are ca scop să se verifice integritatea sistemului, inclusiv garanțiile efective împotriva riscurilor de acces și de utilizare, abuzive sau ilegale, a acestor date, precum și eficacitatea și fiabilitatea sa în depistarea eventualelor încălcări ale obligațiilor.

În acest cadru, Curtea observă că, în speță, prelucrarea prin mijloace automatizate a datelor cu caracter personal efectuată de autoritatea publică pe baza informațiilor referitoare la contrafacerile constatate de organismele titularilor de drepturi poate conține un anumit număr de cazuri fals pozitive și mai ales poate implica riscul ca un număr de date potențial foarte ridicat să fie deturnate de terți în scopuri abuzive sau ilicite, fapt ce explică necesitatea unui astfel de control.

În plus, Curtea adaugă că această prelucrare trebuie să respecte normele specifice de protecție a datelor cu caracter personal prevăzute de Directiva 2016/680⁷³. Astfel, în speță, chiar dacă autoritatea publică nu dispune de puteri decizionale proprii în cadrul procedurii denumite de răspuns gradual, ea trebuie calificată drept „autoritate publică” implicată în prevenirea și depistarea infracțiunilor și intră, așadar, în domeniul de aplicare al acestei directive. Drept urmare, persoanele implicate într-o astfel de procedură trebuie să beneficieze de un ansamblu de garanții materiale și procedurale prevăzute de Directiva 2016/680, instanței de trimitere revenindu-i sarcina de a verifica dacă ele sunt prevăzute de legislația națională.

5. Dreptul de autor

Hotărârea din 3 iulie 2012 (Marea Cameră), UsedSoft (C-128/11, [EU:C:2012:407](#))

Societatea Oracle dezvolta și comercializa, în special prin descărcare via internet, programe pentru calculator de tip „client-server”. Clientul descărca direct o copie a programului în calculatorul său. Dreptul de utilizare cuprindea dreptul de a stoca în mod permanent copia programului respectiv pe un server și de a oferi acces la aceasta unui număr de 25 de utilizatori. Contractele de licență prevedeau că clientul ar dobândi un drept de utilizare pe durată nedeterminată, netransmisibil și rezervat unui uz profesional intern. UsedSoft, o întreprindere germană, comercializa licențe răscumpărate de la clienții Oracle. Clienții UsedSoft care nu se aflau încă în posesia programului îl descărcau direct, după ce achiziționau o licență „de ocazie”, de pe pagina de internet a Oracle. Clienții care dispuneau deja de acest program puteau achiziționa, în mod complementar, o licență sau o parte din licență pentru utilizatori suplimentari. În acest caz, clienții descărcau programul în memoria centrală a stațiilor de lucru ale acestor alți utilizatori.

Oracle a chemat UsedSoft în judecată în fața instanțelor germane pentru interzicerea acestei practici. Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania) a sesizat

⁷³ Directiva (UE) 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, depistării, investigării sau urmării penale a infracțiunilor sau al executării pedepselor și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Deciziei-cadru 2008/977/JAI a Consiliului (JO 2016, L 119, p. 89).

Curtea pentru a interpreta în acest context Directiva 2009/24/CE⁷⁴ privind protecția juridică a programelor pentru calculator.

Potrivit Curții, articolul 4 alineatul (2) din Directiva 2009/24/CE trebuie interpretat în sensul că dreptul de distribuție a copiei unui program pentru calculator se epuizează în cazul în care titularul dreptului de autor care a autorizat, fie și cu titlu gratuit, descărcarea acestei copii de pe internet pe un suport de date a acordat de asemenea, cu plata unui preț destinat să îi permită obținerea unei remunerații corespunzătoare valorii economice a copiei operei al cărei proprietar este, un drept de utilizare a copiei respective pe durată nelimitată.

Descărcarea unei copii a unui program pentru calculator și încheierea unui contract de licență de utilizare referitor la aceasta constituie un tot indivizibil. Operațiunile respective implică transferul dreptului de proprietate asupra copiei programului pentru calculator în cauză. În această privință nu prezintă relevanță faptul că copia programului pentru calculator a fost pusă la dispoziția clientului prin descărcare sau printr-un suport material cum ar fi un CD-ROM sau un DVD.

În plus, articolul 4 alineatul (2) și articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2009/24/CE trebuie interpretate în sensul că, în cazul revânzării unei licențe de utilizare care implică revânzarea unei copii a unui program pentru calculator descărcat de pe pagina de internet a titularului dreptului de autor, licență care fusese acordată inițial primului dobânditor, al doilea dobânditor al licenței respective, precum și orice dobânditor ulterior al acesteia din urmă vor putea invoca epuizarea dreptului de distribuție prevăzut la articolul 4 alineatul (2) din această directivă și vor putea să beneficieze de dreptul de reproducere.

Hotărârea din 10 noiembrie 2016, Vereniging Openbare Bibliotheken (C-174/15, [EU:C:2016:856](#))

În Țările de Jos, împrumutul de cărți în format electronic efectuat de bibliotecile publice nu intra sub incidența regimului de împrumut public aplicabil cărților tradiționale. Bibliotecile publice puneau la dispoziția publicului pe internet cărți în format electronic, pe baza acordurilor de licență încheiate cu titularii de drepturi. Vereniging Openbare Bibliotheken („VOB”), o asociație care regroupează toate bibliotecile publice din Țările de Jos, a considerat că regimul pentru cărțile tradiționale ar trebui aplicat și în cazul împrumutului digital. În acest cadru, asociația respectivă a chemat în justiție Stichting Leenrecht, o fundație însărcinată cu colectarea remunerației datorate autorilor, pentru a obține o hotărâre de constatare în acest sens. Acțiunea VOB privea împrumuturile organizate conform modelului „one copy, one user”, și anume împrumutul unei copii a unei cărți în format digital atunci când acest împrumut este efectuat prin plasarea respectivei copii pe serverul unei biblioteci publice, permițând utilizatorului în cauză să

⁷⁴ Directiva 2009/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind protecția juridică a programelor pentru calculator (versiune codificată) (JO 2009, L 111, p. 16)

reproducă această copie prin descărcare pe propriul calculator, în condițiile în care doar o singură copie poate fi descărcată în perioada de împrumut, iar după expirarea acestei perioade copia descărcată de utilizator nu mai poate fi utilizată de acesta. Sesizat cu litigiul, Rechtbank Den Haag (Tribunalul din Haga, Țările de Jos) a solicitat Curții să stabilească dacă articolul 1 alineatul (1), articolul 2 alineatul (1) litera (b) și articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2006/115/CE⁷⁵ trebuie interpretate în sensul că noțiunea de „împrumut” include un asemenea împrumut al unei copii a unei cărți în format digital și dacă directiva menționată se opune unei asemenea practici.

Potrivit Curții, articolul 1 alineatul (1), articolul 2 alineatul (1) litera (b) și articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2006/115/CE privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale trebuie interpretate în sensul că noțiunea de „împrumut” în sensul acestor dispoziții include și modelul „one copy, one user”.

Astfel, noțiunea de „închiriere” care figurează la articolul 2 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2006/115/CE trebuie înțeleasă ca vizând exclusiv obiectele corporale, iar noțiunea de „copii” care figurează la articolul 1 alineatul (1) din această directivă trebuie înțeleasă ca vizând, în ceea ce privește închirierea, exclusiv copiile fixate pe un suport fizic. O asemenea concluzie este susținută de altfel de obiectivul urmărit de directiva menționată. Astfel, considerentul (4) al acesteia prevede printre altele că dreptul de autor trebuie să se adapteze realităților economice noi, cum ar fi noile forme de exploatare.

În plus, dreptul Uniunii trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca un stat membru să supună aplicarea articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2006/115/CE condiției ca o copie a cărții în format digital pusă la dispoziție de biblioteca publică să fi fost pusă în circulație printr-o primă vânzare sau printr-un prim altfel de transfer al proprietății acestei copii în Uniune de către titularul dreptului de distribuție publică sau cu acordul acestuia, în sensul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 2001/29/CE⁷⁶. Statele membre nu pot fi împiedicate să stabilească, dacă este necesar, condiții suplimentare susceptibile să amelioreze protecția drepturilor de autor peste ceea ce se prevede în mod explicit în respectiva dispoziție.

Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2006/115/CE trebuie interpretat în sensul că se opune ca excepția privind împrumutul public pe care o prevede să se aplice punerii la dispoziție de către o bibliotecă publică a unei copii a unei cărți în format digital în cazul în care această copie a fost obținută din surse nelegale.

⁷⁵ Directiva 2006/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale (JO 2006, L 376, p. 28, Ediție specială, 17/vol. 3, p. 14).

⁷⁶ Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO 2001, L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230).

Hotărârea din 8 septembrie 2016, GS Media (C-160/15, [EU:C:2016:644](#))

GS Media exploata site-ul internet GeenStijl, care era unul dintre cele mai frecventate zece site-uri de actualități din Țările de Jos. În anul 2011, GS Media a publicat un articol și un hiperlink care conducea cititorii către un site australian pe care fuseseră puse la dispoziție fotografiile doamnei Dekker. Aceste fotografii fuseseră publicate pe site-ul australian fără acordul Sanoma, editorul revistei lunare *Playboy*, care deținea drepturile de autor cu privire la fotografiile în discuție. În pofida somațiilor din partea Sanoma, GS Media refuzase să îndepărteze hiperlinkul în discuție. Atunci când site-ul australian a îndepărtat fotografiile la cererea Sanoma, GeenStijl a publicat un nou articol care conținea de asemenea un hiperlink către un alt site pe care se puteau vedea fotografiile în discuție. Acest din urmă site a dat de asemenea curs cererii Sanoma de îndepărtare a fotografiilor. Utilizatorii de internet care au vizitat forumul de pe site-ul GeenStijl au postat ulterior pe acesta noi linkuri care trimiteau către alte site-uri internet pe care puteau fi văzute fotografiile în cauză. În opinia Sanoma, GS Media a încălcat dreptul de autor. Sesizată în recurs, Hoge Raad der Nederlanden (Curtea Supremă a Țărilor de Jos) a solicitat Curții să se pronunțe cu privire la acest aspect. Astfel, în temeiul Directivei 2001/29/CE⁷⁷, fiecare act de comunicare publică a unei opere trebuie autorizat de titularul dreptului de autor.

Potrivit Curții, articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29/CE trebuie interpretat în sensul că, pentru a stabili dacă postarea pe un site internet a unor hiperlinkuri către opere protejate, disponibile în mod liber pe un alt site internet fără autorizația titularului dreptului de autor, constituie o „comunicare publică” în sensul acestei dispoziții, trebuie să se determine dacă aceste linkuri sunt furnizate fără scop lucrativ de o persoană care nu cunoștea sau nu putea să cunoască în mod rezonabil caracterul nelegal al publicării acestor opere pe acest alt site internet sau dacă, dimpotrivă, respectivele linkuri sunt furnizate în scop lucrativ, ipoteză în care această cunoaștere trebuie să fie prezumată.

Atunci când se stabilește că o astfel de persoană știa sau trebuia să știe că hiperlinkul pe care l-a postat conferă accesul la o operă publicată nelegal pe internet, de exemplu din cauză că a fost avertizată de titularii dreptului de autor, este necesar să se aprecieze că furnizarea acestui link constituie o „comunicare publică”, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29. Atunci când postarea unor hiperlinkuri se realizează în scop lucrativ, este de așteptat ca autorul unei astfel de postări să efectueze verificările necesare pentru a se asigura că opera vizată nu este publicată nelegal pe site-ul la care conduc respectivele hiperlinkuri. În astfel de împrejurări și în măsura în care această prezumție refragabilă nu este răsturnată, actul care constă în postarea unui hiperlink către o operă nelegal publicată pe internet constituie o „comunicare publică”, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29/CE.

⁷⁷ Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO 2001, L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230).

Hotărârea din 14 iunie 2017, Stichting Brein (C-610/15, [EU:C:2017:456](#))

Ziggo și XS4ALL erau furnizori de acces la internet. O parte semnificativă din abonații acestora utilizau platforma de partajare online „The Pirate Bay”. Această platformă permitea utilizatorilor să partajeze și să descarce, pe fragmente (fișiere „torrent”), opere care se aflau pe propriile calculatoare. Fișierele în discuție erau, în marea lor majoritate, opere protejate de dreptul de autor, fără ca titularii dreptului să îi fi autorizat pe administratorii și pe utilizatorii acestei platforme să efectueze actele de partajare. Stichting Brein, o fundație neerlandeză care apără interesele titularilor dreptului de autor, a sesizat instanțele neerlandeze pentru a obliga Ziggo și XS4ALL să blocheze numele de domenii și adresele IP ale platformei „The Pirate Bay”.

Hoge Raad der Nederlanden (Curtea Supremă a Țărilor de Jos) a urmărit în esență să afle dacă o platformă de partajare precum „The Pirate Bay” efectuează o „comunicare publică” în sensul Directivei 2001/29/CE⁷⁸ și, prin urmare, poate încălca dreptul de autor.

Curtea a statuat că noțiunea de „comunicare publică”, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29/CE, trebuie interpretată în sensul că acoperă punerea la dispoziție și gestionarea pe internet a unei platforme de partajare care, prin indexarea de metadata referitoare la opere protejate și prin furnizarea unui motor de căutare, permite utilizatorilor acestei platforme să localizeze aceste opere și să le partajeze în cadrul unei rețele de la utilizator la utilizator („peer-to-peer”).

Este necesar să se arate că, astfel cum reiese din cuprinsul considerentului (23) al Directivei 2001/29/CE, dreptul de autor asupra actelor de comunicare publică, vizat la articolul 3 alineatul (1) menționat, acoperă orice transmisie sau retransmisie a unei opere către publicul care nu este prezent în locul de proveniență a comunicării, prin cablu sau fără cablu, inclusiv radiodifuziunea.

Curtea a statuat deja în această privință că furnizarea pe un site internet a unor linkuri care permit accesul către opere protejate publicate fără nicio restricție în ceea ce privește accesul pe un alt site oferă utilizatorilor primului site un acces direct la operele menționate. Această situație se regăsește și în cazul vânzării unui player multimedia pe care au fost preinstalate programe de completare, disponibile pe internet, care conțin hiperlinkuri ce trimit la site-uri internet liber accesibile publicului pe care au fost puse la dispoziție opere protejate de dreptul de autor fără autorizarea titularilor acestui drept. Astfel, din această jurisprudență se poate deduce că, în principiu, orice act prin care un utilizator acordă clienților săi, în deplină cunoștință de cauză, accesul la opere protejate poate constitui un „act de comunicare”, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29/CE.

Pentru a intra sub incidența noțiunii de „comunicare publică”, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29, trebuie ca operele protejate să fie comunicate efectiv

⁷⁸ Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO 2001, L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230).

publicului. Noțiunea de „public” presupune un anumit prag *de minimis*. Astfel, trebuie să se știe nu doar câte persoane au acces în paralel la aceeași operă, ci și câte dintre ele au acces în mod succesiv la aceasta.

Hotărârea din 29 iulie 2019 (Marea Cameră), Funke Medien NRW (C-469/17, [EU:C:2019:623](#))

Societatea Funke Medien gestiona portalul internet al cotidianului german *Westdeutsche Allgemeine Zeitung*. Republica Federală Germania, considerând că Funke Medien i-a încălcat dreptul de autor asupra anumitor rapoarte referitoare la situația militară „clasificate cu difuzare restricționată” și întocmite de guvernul german, a formulat împotriva acesteia din urmă o acțiune în încetare. Această acțiune a fost admisă de un tribunal regional, iar apoi a fost confirmată în apel de un tribunal regional superior. Prin recursul formulat în fața instanței de trimitere, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania), Funke Medien și-a menținut concluziile prin care a solicitat respingerea acțiunii în încetare.

Cu titlu introductiv, Curtea a amintit că rapoarte referitoare la situația militară pot fi protejate prin dreptul de autor doar cu condiția ca aceste rapoarte să constituie o creație intelectuală a autorului, care să reflecte personalitatea acestuia și să se manifeste prin alegerile sale libere și creative făcute cu ocazia elaborării rapoartelor respective.

Potrivit Curții, dispozițiile Directivei 2001/29/CE care prevăd drepturile exclusive ale autorilor la reproducerea și la comunicarea publică a operelor lor constituie măsuri de armonizare completă a conținutului material al drepturilor menționate în acestea. În schimb, Curtea a considerat că dispozițiile Directivei 2001/29/CE care permit o derogare de la drepturile menționate cu privire la difuzarea evenimentelor curente și la citate nu constituie măsuri de armonizare completă a domeniului de aplicare al excepțiilor sau al limitărilor pe care le cuprind. Cu toate acestea, marja de apreciere a statelor membre la punerea în aplicare a acestor dispoziții trebuie exercitată în limitele impuse de dreptul Uniunii, aceasta pentru a se menține un just echilibru între, pe de o parte, interesul titularilor drepturilor pentru protecția dreptului lor de proprietate intelectuală, garantată de cartă, și, pe de altă parte, interesele utilizatorilor unor opere și obiecte protejate, în special a libertății lor de exprimare și de informare, garantată deopotrivă de cartă, precum și interesul general.

În continuare, Curtea a precizat că libertatea de exprimare și de informare nu poate justifica, în afară de excepțiile și de limitările prevăzute de Directiva 2001/29/CE, o altă derogare de la drepturile exclusive ale autorului de reproducere și de comunicare publică a operelor lor decât cea prevăzută de directiva menționată. În această privință, Curtea a amintit că lista excepțiilor și a limitărilor prevăzute de Directiva 2001/29/CE are un caracter exhaustiv.

În sfârșit, potrivit Curții, în cadrul evaluării comparative pe care este obligată să o efectueze instanța națională, în lumina tuturor circumstanțelor speței respective, între,

pe de o parte, drepturile exclusive ale autorilor de reproducere și de comunicare publică a operelor lor și, pe de altă parte, drepturile utilizatorilor de obiecte protejate vizate de dispozițiile derogatorii din Directiva 2001/29/CE referitoare la difuzarea evenimentelor curente și la citate, instanța națională trebuie să se întemeieze pe o interpretare a acestor dispoziții care să fie în deplină conformitate cu drepturile fundamentale garantate de cartă, respectând totodată modul lor de redactare și menținându-le efectul util.

Hotărârea din 29 iulie 2019 (Marea Cameră), Spiegel Online (C-516/17, [EU:C:2019:625](#))

Societatea Spiegel Online administra un portal de informații pe internet cu același nume. Domnul Volker Beck, care era membru al Bundestag (Parlamentul Federal, Germania), a contestat în fața unui tribunal regional publicarea de către Spiegel Online, pe site-ul ei internet, a unui manuscris și a unui articol al căror autor era domnul Beck. Acesta considera că această publicare reprezenta o atingere adusă dreptului său de autor. Instanța menționată a admis concluziile domnului Beck. După ce i s-a respins apelul, Spiegel Online a formulat recurs în fața instanței de trimitere, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania).

Curtea a considerat că dispozițiile Directivei 2001/29/CE care permit o derogare de la drepturile exclusive ale autorului în legătură cu difuzarea evenimentelor curente și cu citatele la statele membre o marjă de apreciere pentru transpunerea lor în dreptul național, însă ele nu constituie măsuri de armonizare completă. Cu toate acestea, marja de apreciere a statelor membre la punerea în aplicare a acestor dispoziții trebuie exercitată în limitele impuse de dreptul Uniunii, pentru a se menține un just echilibru între, pe de o parte, interesul titularilor drepturilor pentru protecția dreptului lor de proprietate intelectuală, garantată de cartă, și, pe de altă parte, interesele utilizatorilor unor opere și obiecte protejate, în special a libertății lor de exprimare și de informare, garantată deopotrivă de cartă, precum și interesul general.

În ceea ce privește libertatea de exprimare și de informare, Curtea a precizat că aceasta nu poate justifica, în afară de excepțiile și de limitările prevăzute de Directiva 2001/29/CE, o altă derogare de la drepturile exclusive ale autorului de reproducere și de comunicare publică a operelor lor decât cea prevăzută de directiva menționată. În această privință, Curtea a amintit că lista excepțiilor și a limitărilor prevăzute de această directivă are un caracter exhaustiv.

Pe de altă parte, potrivit Curții, instanța națională, în cadrul evaluării comparative pe care este obligată să o efectueze, în lumina tuturor circumstanțelor speței respective, între drepturile exclusive ale autorilor de reproducere și de comunicare publică a operelor lor, pe de o parte, și drepturile utilizatorilor de obiecte protejate prevăzute prin dispozițiile derogatorii din Directiva 2001/29/CE referitoare la difuzarea evenimentelor curente și la citate, pe de altă parte, trebuie să se întemeieze pe o interpretare a acestor

dispoziții care să fie în deplină conformitate cu drepturile fundamentale garantate de cartă, respectând totodată modul lor de redactare și păstrându-le efectul util.

În primul rând, Curtea a decis că dispoziția derogatorie din Directiva 2001/29/CE referitoare la difuzarea evenimentelor curente se opune unei norme naționale care restrânge aplicarea excepției sau a limitării prevăzute în această dispoziție la cazurile în care formularea unei cereri prealabile de autorizare în vederea folosirii unei opere protejate pentru difuzarea evenimentelor curente nu este posibilă în mod rezonabil. Astfel, survenirea unui eveniment curent impune în mod general și în special în cadrul societății informaționale ca informațiile referitoare la acesta să poată fi comunicate rapid, astfel încât este dificil de conciliat cu cerința privind obținerea prealabilă a consimțământului autorului, cerință care ar putea face excesiv de dificilă sau chiar să împiedice furnizarea către public de informații pertinente în timp util.

În al doilea rând, Curtea a statuat, *primo*, că noțiunea de „citate” prevăzută la dispoziția derogatorie din Directiva 2001/29/CE referitoare la citate include trimiterea, prin intermediul unui hyperlink, la un fișier care poate fi accesat în mod autonom. În acest context, aceasta a amintit jurisprudența sa potrivit căreia hiperlinkurile contribuie la buna funcționare a internetului, care are o importanță aparte pentru libertatea de exprimare și de informare, garantată de cartă, precum și la schimbul de opinii și de informații în această rețea caracterizată prin disponibilitatea unor cantități imense de informații. *Secundo*, Curtea a decis că o operă a fost pusă deja în mod legal la dispoziția publicului atunci când aceasta, în forma sa concretă, a fost în prealabil făcută accesibilă publicului cu autorizația titularului dreptului sau în temeiul unei licențe obligatorii ori în temeiul unei autorizații legale. Revine instanței naționale sarcina de a decide dacă o operă a fost pusă la dispoziția publicului în mod legal, în lumina cazului concret cu care este sesizată și ținând seama de toate circumstanțele speței.

Hotărârea din 9 martie 2021 (Marea Cameră), VG Bild-Kunst (C-392/19, [EU:C:2021:181](#))

Stiftung Preußischer Kulturbesitz (denumită în continuare „SPK”), o fundație germană, operează Deutsche Digitale Bibliothek, o bibliotecă digitală dedicată culturii și științei care pune în rețea instituții culturale și științifice germane. Site-ul internet al acestei biblioteci conține linkuri către conținuturi digitalizate stocate pe portalurile internet ale instituțiilor participante. Deutsche Digitale Bibliothek, ca „vitrină digitală”, nu stochează ea însăși decât imagini de previzualizare (thumbnails), și anume versiuni ale imaginilor a căror dimensiune este redusă în raport cu dimensiunea lor originală.

VG Bild-Kunst, o societate de gestiune colectivă a drepturilor de autor în domeniul artelor vizuale din Germania, condiționează încheierea, cu SPK, a unui contract de licență de utilizare a catalogului său de opere sub forma unor imagini de previzualizare de includerea unei dispoziții potrivit căreia SPK se angajează să pună în aplicare, în cadrul

utilizării operelor vizate în contract, măsuri tehnice eficiente împotriva framingului⁷⁹ de către terți al imaginilor de previzualizare ale acestor opere afișate pe site-ul internet al Deutsche Digitale Bibliothek.

Apreciind că o astfel de condiție contractuală nu era rezonabilă în raport cu dreptul de autor, SPK a formulat în fața instanțelor germane o acțiune prin care urmărea să se constate că VG Bild Kunst este obligată să acorde licența menționată fără ca aceasta să fie condiționată de punerea în aplicare a unor măsuri destinate să împiedice framingul⁸⁰.

În acest context, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania) solicită Curții să stabilească dacă acest framing trebuie considerat o comunicare publică în sensul Directivei 2001/29⁸¹, ceea ce, în cazul unui răspuns afirmativ, ar permite VG Bild-Kunst să impună SPK punerea în aplicare a acestor măsuri.

Curtea, reunită în Marea Cameră, statuează că încorporarea prin framing într-o pagină de internet a unui terț a operelor protejate de dreptul de autor și puse la dispoziția publicului cu acces liber cu autorizarea titularului dreptului de autor pe un alt site internet reprezintă o comunicare publică atunci când această încorporare eludează măsuri de protecție împotriva framingului adoptate sau impuse de titularul dreptului de autor.

Mai întâi, Curtea arată că modificarea dimensiunii operelor în contextul unui framing nu joacă niciun rol în aprecierea existenței unui act de comunicare publică atât timp cât elementele originale ale acestor opere sunt perceptibile.

În continuare, Curtea arată, pe de o parte, că tehnica framingului constituie un act de comunicare către un public, în măsura în care aceasta are drept efect punerea la dispoziția ansamblului potențialilor utilizatori ai unui site internet a elementului afișat. Pe de altă parte, aceasta amintește că, din moment ce tehnica framingului utilizează aceeași modalitate tehnică precum cea deja utilizată pentru comunicarea publică a operei protejate pe site-ul internet de origine, și anume internetul, această comunicare nu îndeplinește condiția unui public nou și, în consecință, nu intră sub incidența unei comunicări „publice” în sensul Directivei 2001/29.

Curtea precizează însă că această considerație nu se aplică decât într-o situație în care accesul la operele în cauză pe site-ul internet de origine nu este supus niciunei măsuri restrictive. Astfel, în această situație, titularul drepturilor a autorizat de la început comunicarea operelor sale tuturor internauților.

⁷⁹ Tehnica framingului constă în a împărți o pagină a unui site internet în mai multe cadre și în a afișa în unul dintre acestea, prin intermediul unui link care poate fi accesat sau al unui link încorporat („inline linking”), un element care provine de pe un alt site pentru a disimula utilizatorilor acestui site mediul de origine căruia îi aparține acest element.

⁸⁰ În conformitate cu dreptul german, societățile de gestiune colectivă au obligația de a acorda oricărei persoane, la cerere, în condiții rezonabile, o licență de utilizare a drepturilor a căror gestionare le-a fost încredințată. Cu toate acestea, potrivit jurisprudenței germane, societățile de gestiune colectivă pot, cu titlu excepțional, să refuze acordarea unei licențe, cu condiția ca acest refuz să nu constituie un abuz de monopol și sub rezerva posibilității de a opune cererii de licență interese legitime superioare.

⁸¹ În temeiul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO 2001, L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230), statele membre prevăd dreptul exclusiv al autorilor de a autoriza sau de a interzice orice comunicare publică a operelor lor.

În schimb, Curtea subliniază că, atunci când titularul drepturilor a instituit sau a impus încă de la început măsuri restrictive legate de publicarea operelor sale, el nu a consimțit ca terții să poată comunica public în mod liber operele sale. Dimpotrivă, acesta a dorit să restrângă publicul care avea acces la operele sale numai la utilizatorii unui anumit site internet.

În consecință, Curtea statuează că, atunci când titularul dreptului de autor a adoptat sau a impus măsuri restrictive împotriva framingului, încorporarea unei opere într-o pagină de internet a unui terț prin tehnica framingului constituie o „punere la dispoziția unui public nou a acestei opere”. Această comunicare publică trebuie, prin urmare, să primească autorizația titularilor de drepturi în cauză.

Astfel, o abordare contrară ar însemna să se consacre o regulă de epuizare a dreptului de comunicare. Or, această regulă ar priva titularul dreptului de autor de posibilitatea de a solicita o remunerație adecvată pentru utilizarea operei sale. O asemenea abordare nu ar respecta, așadar, justul echilibru care trebuie menținut în mediul digital între, pe de o parte, interesul titularilor dreptului de autor și ai drepturilor conexe pentru protecția proprietății lor intelectuale și, pe de altă parte, protecția intereselor și a drepturilor fundamentale ale utilizatorilor unor obiecte protejate.

În sfârșit, Curtea precizează că titularul dreptului de autor nu își poate limita consimțământul la framing altfel decât prin intermediul unor măsuri tehnice eficiente. Într-adevăr, în lipsa unor asemenea măsuri, ar putea fi dificil să se verifice dacă acest titular a intenționat să se opună framingului operelor sale.

Hotărârea din 22 iunie 2021 (Marea Cameră), YouTube și Cyando (C-682/18 și C-683/18, [EU:C:2021:503](#))

În litigiul aflat la originea primei cauze (C-682/18), Frank Peterson, un producător de muzică, introduce o acțiune în fața instanțelor germane împotriva YouTube și a reprezentantei sale legale Google cu privire la încărcarea pe YouTube, în anul 2008, a mai multor fonograme asupra cărora pretinde că deține diferite drepturi. Această încărcare a fost efectuată de utilizatori ai acestei platforme fără autorizația sa. Este vorba despre titluri ale albumului *A Winter Symphony* al artistei Sarah Brightman, precum și despre înregistrări audio private realizate cu ocazia concertelor din cadrul turneului său „Symphony Tour”.

În litigiul aflat la originea celei de a doua cauze (C-683/18), editura Elsevier introduce o acțiune în fața instanțelor germane împotriva Cyando cu privire la încărcarea pe platforma sa de stocare-hosting și de partajare de fișiere „Uploaded”, în anul 2013, a diferite opere asupra cărora Elsevier deține drepturile exclusive. Această încărcare a fost efectuată de utilizatori ai acestei platforme fără autorizația sa. Este vorba despre operele *Gray's Anatomy for Students*, *Atlas of Human Anatomy* și *Campbell-Walsh Urology*, care puteau fi consultate pe Uploaded prin colecțiile de linkuri: [rehabgate.com](#), [avaxhome.ws](#) și [bookarchive.ws](#).

Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania), sesizată cu aceste două litigii, a prezentat Curții mai multe întrebări preliminare pentru ca aceasta să precizeze printre altele răspunderea operatorilor de platforme online în ceea ce privește operele protejate de dreptul de autor care sunt încărcate în mod ilicit pe aceste platforme de utilizatorii lor.

Această răspundere este examinată de Curte în temeiul regimului aplicabil la data faptelor care rezultă din Directiva 2001/29 privind dreptul de autor⁸², din Directiva 2000/31 privind comerțul electronic⁸³, precum și din Directiva 2004/48 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală⁸⁴. Întrebările preliminare adresate nu privesc regimul, intrat în vigoare ulterior faptelor, instituit prin Directiva 2019/790 privind dreptul de autor și drepturile conexe pe piața unică digitală⁸⁵.

În hotărârea sa, pronunțată în Marea Cameră, Curtea statuează în special că, în stadiul actual al dreptului Uniunii, operatorii de platforme online nu fac ei înșiși o comunicare publică a conținuturilor protejate de dreptul de autor pe care utilizatorii lor le încarcă în mod nelegal, cu excepția cazului în care acești operatori contribuie, dincolo de simpla punere la dispoziție a platformelor, la acordarea accesului publicului la astfel de conținuturi cu încălcarea dreptului de autor. Pe de altă parte, Curtea statuează că acești operatori pot beneficia de exonerarea de răspundere, în sensul Directivei 2000/31 privind comerțul electronic, cu condiția ca ei să nu aibă un rol activ de natură să le confere o cunoaștere și un control al conținuturilor descărcate pe platforma lor.

În primul rând, Curtea examinează aspectul dacă operatorul unei platforme de partajare de materiale video sau al unei platforme de stocare-hosting și de partajare de fișiere, pe care utilizatorii pot pune în mod nelegal la dispoziția publicului conținuturi protejate, efectuează el însuși, în condiții precum cele în discuție în prezentele cauze, o „comunicare publică” a acestor conținuturi, în sensul Directivei 2001/29 privind dreptul de autor⁸⁶. Mai întâi, Curtea amintește obiectivele și definiția noțiunii de „comunicare publică”, precum și criteriile complementare ce trebuie luate în considerare în cadrul aprecierii individualizate pe care o implică această noțiune.

În acest sens, Curtea subliniază, printre aceste criterii, rolul indispensabil al operatorului platformei și caracterul intenționat al intervenției sale. Astfel, acesta efectuează un „act

⁸² Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO 2001, L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230).

⁸³ Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (directiva privind comerțul electronic) (JO 2000, L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257).

⁸⁴ Directiva 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală (JO 2004, L 157, p. 45, Ediție specială, 17/vol. 2, p. 56).

⁸⁵ Directiva (UE) 2019/790 a Parlamentului European și a Consiliului din 17 aprilie 2019 privind dreptul de autor și drepturile conexe pe piața unică digitală și de modificare a Directivelor 96/9/CE și 2001/29/CE (JO 2019, L 130, p. 92). Această directivă instituie pentru operatorii de platforme online un nou regim de răspundere specific pentru operele încărcate în mod nelegal de utilizatorii acestor platforme. Directiva menționată, care trebuie transpusă de fiecare stat membru în dreptul său național cel târziu la 7 iunie 2021, impune printre altele acestor operatori să obțină o autorizare din partea titularilor de drepturi, de exemplu prin încheierea unui acord de licență, pentru operele încărcate de utilizatorii platformei lor.

⁸⁶ Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29 privind dreptul de autor. În temeiul acestei dispoziții, statele membre prevăd dreptul exclusiv al autorilor de a autoriza sau de a interzice orice comunicare publică a operelor lor, prin cablu sau fără cablu, inclusiv punerea la dispoziția publicului a operelor lor, astfel încât oricine să poată avea acces la acestea din orice loc și în orice moment.

de comunicare” atunci când intervine, pe deplin conștient de consecințele comportamentului său, pentru a oferi clienților săi accesul la o operă protejată, și aceasta în special atunci când, în lipsa acestei intervenții, clienții respectivi nu ar putea, în principiu, să beneficieze de opera difuzată.

În acest context, Curtea statuează că operatorul unei platforme de partajare de materiale video sau al unei platforme de stocare-hosting și de partajare de fișiere, pe care utilizatorii pot pune în mod nelegal la dispoziția publicului conținuturi protejate, nu efectuează o „comunicare publică” a acestora, în sensul Directivei privind dreptul de autor, cu excepția cazului în care acesta contribuie, dincolo de simpla punere la dispoziție a platformei, la acordarea accesului publicului la asemenea conținuturi, cu încălcarea dreptului de autor.

Aceasta este situația în special atunci când operatorul respectiv are cunoștință în mod concret despre punerea la dispoziție ilicită a unui conținut protejat pe platforma sa și nu îl șterge sau nu blochează prompt accesul ori atunci când operatorul respectiv, deși știe sau ar trebui să știe că, în general, conținuturi protejate sunt puse la dispoziția publicului în mod nelegal prin intermediul platformei sale de utilizatorii acesteia, se abține să pună în aplicare măsurile tehnice adecvate care sunt de așteptat din partea unui operator obișnuit de diligent în situația sa pentru a contracara în mod credibil și eficient încălcările dreptului de autor pe platforma sa sau atunci când participă la selectarea de conținuturi protejate comunicate public în mod nelegal, furnizează pe platforma sa instrumente destinate în mod specific partajării ilicite a unor asemenea conținuturi ori promovează cu bună știință astfel de partajări, ceea ce poate fi confirmat de împrejurarea că operatorul a adoptat un model economic care încurajează utilizatorii platformei sale să realizeze în mod nelegal comunicarea publică a unor conținuturi protejate pe aceasta.

În al doilea rând, Curtea examinează aspectul dacă un operator de platforme online poate beneficia de exonerarea de răspundere, prevăzută de Directiva 2000/31 privind comerțul electronic⁸⁷, pentru conținuturile protejate pe care utilizatorii le comunică în mod nelegal publicului prin intermediul platformei sale. În acest context, Curtea examinează dacă rolul exercitat de acest operator este neutru, cu alte cuvinte, dacă comportamentul său este pur tehnic, automat și pasiv, presupunând lipsa cunoașterii ori a controlului conținuturilor pe care le stochează, sau dacă, dimpotrivă, operatorul menționat joacă un rol activ de natură să îi confere o cunoaștere sau un control al conținuturilor respective. În această privință, Curtea statuează că acest operator poate beneficia de exonerarea de răspundere cu condiția să nu joace un rol activ de natură să îi confere o cunoaștere sau un control al conținuturilor descărcate pe platforma sa.

⁸⁷ Articolul 14 alineatul (1) din Directiva 2000/31 privind comerțul electronic. Potrivit acestei dispoziții, statele membre veghează ca, atunci când un serviciu al societății informaționale constă în stocarea informațiilor furnizate de un destinatar al serviciului, furnizorul celui serviciu să nu fie responsabil pentru informațiile stocate la cererea unui destinatar al serviciului, cu condiția ca furnizorul să nu aibă cunoștință despre activitatea sau informația ilicită, iar în ceea ce privește acțiunile în daune, să nu aibă cunoștință de fapte sau circumstanțe din care să rezulte că activitatea sau informația este vădit ilicită sau furnizorul, din momentul în care ia la cunoștință despre acestea, acționează prompt pentru a elimina informațiile sau pentru a bloca accesul la acestea.

Curtea precizează cu privire la acest aspect că, pentru a fi exclus de la beneficiul exonerării de răspundere prevăzute de directiva menționată, un astfel de operator trebuie să aibă cunoștință despre actele ilicite concrete ale utilizatorilor săi aferente unor conținuturi protejate care au fost descărcate pe platforma sa.

În al treilea rând, Curtea precizează condițiile în care titularii drepturilor pot obține, în temeiul Directivei 2001/29 privind dreptul de autor⁸⁸, ordine judecătorești împotriva operatorilor de platforme online. Astfel, Curtea consideră că această directivă nu se opune ca, în temeiul dreptului național, titularul unui drept de autor sau al unui drept conex să nu poată obține o ordonanță președințială împotriva operatorului al cărui serviciu a fost utilizat de un terț pentru a încălca dreptul său, fără ca acest operator să fi avut cunoștință despre aceasta în sensul Directivei 2000/31 privind comerțul electronic⁸⁹, decât cu condiția ca, înainte de deschiderea procedurii judiciare, această încălcare să fi fost notificată în prealabil operatorului respectiv, iar acesta nu a intervenit prompt pentru a elimina conținutul în discuție sau pentru a bloca accesul la acesta și pentru a se asigura că nu se produc din nou astfel de încălcări.

Revine totuși instanțelor naționale sarcina de a se asigura, în aplicarea unei astfel de condiții, că aceasta nu conduce la întârzierea încetării efective a atingerii astfel încât să cauzeze prejudicii disproporționate pentru respectivul titular.

⁸⁸ Articolul 8 alineatul (3) din Directiva 2001/29 privind dreptul de autor. Potrivit acestei dispoziții, statele membre trebuie să asigure că titularii de drepturi pot solicita ca o ordonanță președințială să fie pronunțată împotriva intermediarilor ale căror servicii sunt folosite de către terți pentru a contraface dreptul de autor sau un drept conex.

⁸⁹ Articolul 14 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2000/31 privind comerțul electronic.

II. Cadrul juridic care reglementează comerțul electronic

1. Publicitatea

Hotărârea din 23 martie 2010 (Marea Cameră), Google France (C-236/08-C-238/08, [EU:C:2010:159](#))

Societatea Google gestiona un motor de căutare pe internet și oferea, între altele, un serviciu de referențiere cu plată denumit „AdWords”. Acest serviciu permitea oricărui operator economic să determine, prin intermediul selectării unuia sau mai multor cuvinte-cheie, apariția unui link promoțional către site-ul său, însoțit de un mesaj publicitar. Societatea Vuitton, titulara mărcii comunitare „Vuitton”, și alți titulari de mărci franceze au constatat că, la utilizarea Google, introducerea de către utilizatorul de internet a termenilor din care sunt constituite mărcile lor determină apariția unor linkuri către site-uri care propun imitații ale produselor Vuitton și către site-urile concurenților altor titulari de mărci. Cour de cassation (Curtea de Casație, Franța) a solicitat Curții să se pronunțe cu privire la legalitatea utilizării, în calitate de cuvinte-cheie în cadrul unui serviciu de referențiere pe internet, a unor semne care corespund anumitor mărci fără ca titularii acestora să își fi dat consimțământul.

Curtea a statuat că un asemenea furnizor al unui serviciu de referențiere pe internet nu utilizează acest semn în sensul articolului 5 alineatele (1) și (2) din Directiva 89/104/CEE⁹⁰ sau al articolului 9 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 40/94⁹¹, chiar dacă acesta permite celor care publică anunțuri să selecteze semne identice cu anumite mărci în calitate de cuvinte-cheie, stochează aceste semne și afișează anunțurile clienților săi pornind de la acestea. Utilizarea de către un terț a unui semn identic sau similar cu marca titularului presupune că acesta utilizează semnul în cadrul propriei comunicări comerciale și constituie o utilizare în sensul directivei menționate în cazul în care afișarea are drept scop să inducă în eroare utilizatorii de internet cu privire la originea produselor sau serviciilor sale.

Titularul unei mărci are dreptul să îi interzică unei persoane care publică anunțuri să facă publicitate atunci când ea îi permite cu dificultate utilizatorului mediu de internet să afle dacă produsele sau serviciile vizate de anunț provin de la titularul mărcii sau de la un terț. Funcția esențială a mărcii constă în special în a permite utilizatorilor de internet să distingă produsele sau serviciile titularului acestei mărci de cele care au o altă proveniență.

⁹⁰ Directiva 89/104/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1988 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci (JO 1989, L 40, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 92).

⁹¹ Regulamentul (CE) nr. 40/94 al Consiliului din 20 decembrie 1993 privind marca comunitară (JO 1994, L 11, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 146).

Cu toate acestea, repercusiunile utilizării de către terți a semnului identic cu marca nu constituie prin ele însele o atingere adusă funcției de publicitate a mărcii. Articolul 14 din Directiva 2000/31/CE⁹² trebuie interpretat în sensul că norma prevăzută la acest articol se aplică furnizorului unui serviciu de referințiere pe internet atunci când acest furnizor nu a jucat un rol activ de natură să îi confere o cunoaștere sau un control al datelor stocate. Dacă comportamentul este pur tehnic, automat și pasiv, presupunând lipsa cunoașterii sau a controlului datelor pe care le stochează, furnizorul respectiv nu poate fi ținut răspunzător.

Hotărârea din 11 iulie 2013, Belgian Electronic Sorting Technology (C-657/11, [EU:C:2013:516](#))

Întreprinderile BEST și Visys dezvoltau, produceau și comercializau utilaje și sisteme de sortare echipate cu tehnologie laser. Visys a fost înființată de domnul Peelaers, fost angajat al BEST. Acesta din urmă a înregistrat în numele Visys denumirea de domeniu „www.bestlasersorter.com”. Conținutul site-ului internet găzduit sub acest nume de domeniu era identic celui al site-urilor internet obișnuite ale Visys, accesibile cu numele de domeniu „www.visys.be” și „www.visysglobal.be”. La introducerea în motorul de căutare google.be a termenilor „Best Laser Sorter” apărea ca al doilea rezultat de căutare, imediat după site-ul internet al BEST, un link către site-ul internet al Visys. Visys utiliza pentru site-urile sale internet, între altele, următoarele metataguri: „Best+Helius, Best+Genius”. Instanța de trimitere, Hof van Cassatie (Curtea de Casație, Belgia), a sesizat Curtea pentru a stabili dacă înregistrarea și utilizarea unui nume de domeniu, pe de o parte, și utilizarea metatagurilor („metatags”) în metadatele („metadata”) unui site web, pe de altă parte, pot fi considerate că intră în domeniul de aplicare al noțiunii de publicitate în sensul Directivelor 84/450/CEE⁹³ și 2006/114/CE⁹⁴.

Curtea a statuat că articolul 2 punctul 1 din Directiva 84/450/CEE și articolul 2 litera (a) din Directiva 2006/114/CE trebuie interpretate în sensul că noțiunea de publicitate, astfel cum este definită de aceste dispoziții, acoperă utilizarea unui nume de domeniu și utilizarea de metataguri în metadatele unui site internet, într-o situație în care numele de domeniu sau metatagurile constituite din cuvinte-cheie („keyword metatags”) se referă la anumite produse sau la anumite servicii ori la denumirea comercială a unei societăți și constituie o formă de prezentare care se adresează consumatorilor potențiali și care le sugerează acestora că vor găsi un site internet având legătură cu produsele sau serviciile respective ori cu societatea menționată.

Astfel, noțiunea de publicitate nu poate fi interpretată și aplicată în așa fel încât demersurile întreprinse de un comerciant pentru promovarea vânzării produselor sau

⁹² Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (JO 2000, L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257).

⁹³ Directiva 84/450/CEE a Consiliului din 10 septembrie 1984 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative din statele membre cu privire la publicitatea înșelătoare, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2005/29/CE (JO 1984, L 250, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 153).

⁹⁴ Directiva 2006/114/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind publicitatea înșelătoare și comparativă (JO 2006, L 376, p. 21, Ediție specială, 15/vol. 18, p. 229).

serviciilor sale, care pot influența comportamentul economic al consumatorilor și, prin urmare, pot afecta concurenții comerciantului respectiv, să nu fie supuse normelor de concurență loială prevăzute de aceste directive.

În schimb, această noțiune nu include înregistrarea, ca atare, a unui nume de domeniu. Astfel, este vorba despre un act pur formal, care, singur, nu implică în mod necesar posibilitatea ca potențialii consumatori să ia cunoștință de numele de domeniu și care nu este, așadar, susceptibil să influențeze alegerea acestora din urmă.

Hotărârea din 4 mai 2017, Luc Vanderborght (C-339/15, [EU:C:2017:335](#))

Domnul Luc Vanderborght, un dentist stabilit în Belgia, a făcut publicitate pentru prestarea de tratamente stomatologice. El a instalat un panou care indica numele său, calitatea sa de dentist, adresa site-ului său internet, precum și numărul de telefon al cabinetului său. În plus, acesta a creat un site internet destinat să informeze pacienții cu privire la diferitele tipuri de tratamente pe care le realiza în cabinetul său. În sfârșit, el a publicat câteva anunțuri publicitare în ziare locale. În urma unei plângeri formulate de Verbond der Vlaamse tandartsen, o asociație profesională a medicilor stomatologi, a fost începută urmărirea penală împotriva domnului Vanderborght. Astfel, dreptul belgian interzicea orice publicitate privind prestarea de tratamente stomatologice și impunea anumite cerințe de discreție. Sesizat cu litigiul, *Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel* (Tribunalul de Primă Instanță neerlandofon din Bruxelles, Belgia) a hotărât să solicite Curții să se pronunțe cu privire la acest aspect.

Potrivit Curții, Directiva 2000/31/CE⁹⁵ trebuie interpretată în sensul că se opune unei legislații naționale precum cea în discuție în litigiul principal.

Considerentul (18) al Directivei 2000/31/CE precizează că noțiunea de „serviciile societății informaționale” cuprinde o gamă largă de activități economice care se desfășoară online. Pe de altă parte, articolul 2 litera (f) din această directivă precizează că noțiunea de „comunicare comercială” include, printre altele, orice formă de comunicare destinată să promoveze serviciile unei persoane care exercită una dintre profesiile reglementate. Rezultă că publicitatea referitoare la prestarea de tratamente stomatologice efectuată prin intermediul unui site internet constituie un asemenea serviciu. Legiuitorul Uniunii nu a exclus profesiile reglementate de sub incidența principiului autorizării comunicărilor comerciale online prevăzut la articolul 8 alineatul (1) din directiva menționată. Cu toate că această dispoziție permite să se țină seama de particularitățile profesiilor de sănătate în elaborarea normelor profesionale aferente, încadrând formele și modalitățile comunicărilor comerciale online în vederea, printre altele, a garantării faptului că nu se aduce atingere încrederii pe care pacienții o au în aceste profesii, nu este mai puțin adevărat că aceste norme profesionale nu pot interzice, în manieră

⁹⁵ Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și al Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (JO 2000, L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257).

generală și absolută, orice formă de publicitate online destinată să promoveze activitatea unei persoane care exercită o astfel de profesie.

Articolul 56 TFUE trebuie interpretat în sensul că se opune unei legislații naționale precum cea în discuție în litigiul principal, care interzice în manieră generală și absolută orice publicitate referitoare la prestarea de tratamente stomatologice.

În ceea ce privește necesitatea unei restricții privind libera prestare a serviciilor precum cea în discuție în litigiul principal, trebuie să se țină seama de faptul că sănătatea și viața persoanelor ocupă primul loc între bunurile și interesele protejate de tratat și că le revine, în principiu, statelor membre sarcina de a decide cu privire la nivelul la care înțeleg să asigure protecția sănătății publice.

Astfel, nu toate mesajele publicitare interzise prin această legislație sunt susceptibile, ca atare, să producă efectele contrare obiectivelor menționate. În aceste condiții, trebuie să se considere că obiectivele urmărite de legislația în discuție în litigiul principal ar putea fi atinse prin intermediul unor măsuri mai puțin restrictive.

Hotărârea din 30 martie 2017, Verband Sozialer Wettbewerb eV (C-146/16, [EU:C:2017:243](#))

Obiectul litigiului era un anunț publicitar publicat într-un ziar de DHL Paket, care exploata platforma de vânzări pe internet „MeinPaket.de”, prin intermediul căreia vânzătorii profesioniști propuneau produse spre vânzare. Bunurile prezentate în acest anunț, însoțite de un cod, puteau fi cumpărate de la vânzători terți prin intermediul platformei respective. Odată conectat la site, utilizatorul putea introduce codul respectiv pentru a fi trimis către o pagină care prezenta bunul în discuție într-un mod mai detaliat și menționa vânzătorul, ale cărui informații pertinente puteau fi consultate într-o rubrică destinată acestui scop.

Potrivit Verband Sozialer Wettbewerb (VSW), o asociație la care aderau mai ales furnizorii de articole electrice și electronice, precum și vânzătorii prin corespondență, care propuneau spre vânzare articole de orice natură, anunțul publicat prezenta o practică comercială neloială. Conform VSW, DHL Paket nu își îndeplinea obligația de a indica identitatea și adresa geografică a furnizorilor care utilizau platforma sa de vânzare. VSW a introdus o acțiune în justiție, solicitând încetarea acestei activități publicitare.

Sesizată de Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania), Curtea a statuat că articolul 7 alineatul (4) din Directiva 2005/29/CE⁹⁶ trebuie interpretat în sensul că un anunț publicitar precum cel în discuție în litigiul principal, care intră sub incidența

⁹⁶ Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului (JO 2005, L 149, p. 22, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 260).

noțiunii de „invitație de a cumpăra” în sensul acestei directive, poate fi conform obligației de informare prevăzute de această dispoziție.

Revine instanței de trimitere sarcina de a examina de la caz la caz, pe de o parte, dacă limitele de spațiu din textul publicitar justifică punerea la dispoziție a informațiilor cu privire la furnizor numai la nivelul platformei de vânzări pe internet și, pe de altă parte, dacă este cazul, dacă informațiile impuse la articolul 7 alineatul (4) litera (b) din directiva menționată privind platforma de vânzări pe internet sunt comunicate simplu și rapid.

Hotărârea din 3 martie 2016, Daimler AG (C-179/15, [EU:C:2016:134](#))

Együd Garage, o societate de drept maghiar specializată în vânzarea și repararea automobilelor Mercedes, a încheiat o convenție de prestări servicii postvânzare cu Daimler, producător german de automobile și titularul mărcii internaționale „Mercedes-Benz”. Societatea maghiară avea dreptul de a utiliza această marcă și de a utiliza mențiunea „service autorizat Mercedes-Benz” în propriile anunțuri. În urma rezilierii acestei convenții, Együd Garage a încercat să elimine toate anunțurile de pe internet care puteau determina publicul să considere că ea încă avea un raport contractual cu Daimler. În pofida demersurilor întreprinse, pe internet au continuat să fie difuzate anunțuri care menționau o asemenea asociere, identificate de motoarele de căutare. Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta, Ungaria) a solicitat Curții să stabilească dacă Directiva 2008/95/CE privind mărcile⁹⁷ permite Daimler să impună unui partener contractual anterior să efectueze demersuri aprofundate pentru a evita să se aducă atingere mărcii sale.

Curtea a statuat că utilizarea unei mărci de către un terț fără acordul titularului, în scopul de a anunța publicul că terțul respectiv efectuează reparația și întreținerea produselor care poartă această marcă sau că este specializat în astfel de produse, constituie o utilizare a mărcii în sensul articolului 5 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2008/95/CE. Aceasta poate fi interzisă de titularul mărcii, cu excepția cazului în care își găsește aplicarea articolul 6, referitor la limitarea efectelor mărcii, sau articolul 7, referitor la epuizarea drepturilor conferite de aceasta. O asemenea utilizare, atunci când are loc fără acordul titularului mărcii, poate aduce atingere funcției de indicare a originii mărcii.

Articolul 5 alineatul (1) literele (a) și (b) din directiva menționată trebuie interpretat în sensul că nu este vorba despre o utilizare atunci când acest anunț nu a fost publicat de terțul respectiv sau în numele său ori, în ipoteza în care acest anunț a fost publicat de terțul menționat sau în numele său cu consimțământul titularului, atunci când terțul în cauză i-a solicitat în mod expres administratorului site-ului internet respectiv și căruia îi comandase anunțul să elimine acest anunț sau menționarea mărcii din cuprinsul său.

⁹⁷ Directiva 2008/95/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2008 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci (JO 2008, L 299, p. 25).

Unei persoane care își face publicitate nu îi pot fi imputate nici acte autonome ale altor operatori economici precum cele ale acestor administratori de site-uri internet de referențiere, care nu acționează la ordin, ci din proprie inițiativă și în nume propriu.

În cele două ipoteze, titularul mărcii nu este îndreptățit, în temeiul articolului 5 alineatul (1) literele (a) și (b) din Directiva 2008/95/CE, să acționeze împotriva persoanei care își face publicitate pentru a-i interzice publicarea online a anunțului în care este menționată marca sa.

Hotărârea din 22 decembrie 2022 (Marea Cameră), Louboutin (Utilizarea unui semn contrafăcut pe o piață online) (C-148/21 și C-184/21, [EU:C:2022:1016](#))

Începând cu anul 2016, domnul Louboutin, creator francez de încălțăminte și de poșete de lux, a înregistrat culoarea roșie, aplicată pe talpa exterioară a încălțăminteii cu toc înalt, ca marcă a Uniunii Europene.

Amazon exploatează site-uri internet de vânzări online a unor produse variate pe care le propune atât în mod direct, în numele său și pe seama sa, cât și indirect, furnizând o piață online pentru vânzători terți. Acest operator oferă de asemenea vânzătorilor terți servicii complementare de depozitare și de expediere a produselor lor.

Domnul Louboutin a constatat că pe aceste site-uri internet apar în mod regulat anunțuri de vânzare referitoare la pantofi cu talpă roșie care, potrivit domnului Louboutin, privesc produse a căror punere în circulație nu a făcut obiectul consimțământului său. Invocând o atingere adusă drepturilor exclusive conferite de marca în cauză, acesta a introdus două acțiuni în contrafacere împotriva Amazon în fața Tribunal d'arrondissement de Luxembourg (Tribunalul Districtual din Luxemburg, Luxemburg)⁹⁸ și a Tribunal de l'entreprise francophone de Bruxelles (Tribunalul pentru Întreprinderi francofon din Bruxelles, Belgia)⁹⁹.

Prin urmare, fiecare dintre aceste instanțe a decis să adreseze Curții mai multe întrebări preliminare.

În esență, acestea au solicitat Curții să se pronunțe cu privire la problema dacă Regulamentul privind marca Uniunii Europene¹⁰⁰ trebuie interpretat în sensul că operatorul unui site internet de vânzare online care integrează, pe lângă propriile oferte de vânzare ale acestuia, o piață online poate fi considerat ca utilizând el însuși un semn identic cu o marcă a Uniunii Europene a altei persoane pentru produse identice cu cele pentru care este înregistrată această marcă atunci când vânzători terți oferă spre vânzare pe această piață, fără consimțământul titularului mărcii menționate, astfel de produse care poartă acest semn.

⁹⁸ Cauza C-148/21.

⁹⁹ Cauza C-184/21.

¹⁰⁰ Mai exact, articolul 9 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul (UE) 2017/1001 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 iunie 2017 privind marca Uniunii Europene (JO 2017, L 154, p. 1).

Ele ridică în special problema dacă este relevant în această privință faptul că acest operator recurge la un mod uniform de prezentare a ofertelor publicate pe site-ul său internet, afișând în același timp anunțurile referitoare la produsele pe care le vinde în numele său și pe seama sa și pe cele referitoare la produse oferite de vânzători terți pe piața menționată, faptul că acesta introduce propriul logo de distribuitor renumit în toate aceste anunțuri și faptul că oferă vânzătorilor terți, în cadrul comercializării produselor lor, servicii suplimentare ce constau în asistență furnizată pentru prezentarea anunțurilor lor, precum și în depozitarea și în expedierea produselor oferite pe aceeași piață. În acest context, instanțele de trimitere ridică de asemenea problema dacă trebuie să se ia eventual în considerare percepția utilizatorilor site-ului internet în discuție.

Reunită în Marea Cameră, Curtea a avut ocazia să aducă precizări importante cu privire la problema răspunderii directe a operatorului unui site internet de vânzări online care integrează o piață online pentru încălcări ale drepturilor titularului unei mărci a Uniunii Europene care rezultă din faptul că un semn identic cu această marcă figurează în anunțuri ale vânzătorilor terți pe această piață.

Reamintim că, în temeiul Regulamentului privind marca Uniunii¹⁰¹, înregistrarea unei mărci a Uniunii Europene conferă titularului său dreptul de a împiedica orice terț să utilizeze în cadrul comerțului un semn identic cu această marcă pentru produse sau servicii identice cu cele pentru care ea este înregistrată.

Curtea arată de la bun început că noțiunea de „utilizare” nu este definită de Regulamentul privind marca Uniunii. Totuși, această noțiune implică, pe de o parte, un comportament activ și un control, direct sau indirect, asupra actului care constituie utilizarea. Astfel, numai un terț care are un asemenea control este efectiv în măsură să înceteze utilizarea unei mărci fără consimțământul titularului ei.

Utilizarea de către un terț a unui semn identic sau similar cu marca titularului presupune cel puțin că acesta din urmă utilizează semnul în cadrul propriei comunicări comerciale. O persoană poate permite, așadar, clienților săi să utilizeze semne identice sau similare cu anumite mărci fără a utiliza ea însăși semnele respective. Curtea a considerat astfel că, în ceea ce privește operatorul unei piețe online, utilizarea unor semne identice sau similare cu anumite mărci în ofertele de vânzare afișate pe această piață se face numai de către clienții vânzători ai operatorului menționat, iar nu de către acesta, din moment ce el nu utilizează semnul în cauză în cadrul propriei comunicări comerciale.

Curtea observă totuși că în cadrul jurisprudenței sale anterioare nu era întrebată în legătură cu incidența faptului că site-ul internet de vânzări online în discuție integrează, pe lângă piața online, oferte de vânzare ale operatorului însuși al acestui site, în timp ce prezentele cauze privesc tocmai această incidență. Astfel, în speță, instanțele de

¹⁰¹ Articolul 9 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul (UE) 2017/1001 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 iunie 2017 privind marca Uniunii Europene (JO 2017, L 154, p. 1).

trimitere ridică problema dacă, pe lângă vânzătorul terț, operatorul unui site internet de vânzări online care integrează o piață online, precum Amazon, utilizează de asemenea în propria comunicare comercială un semn identic cu marca altei persoane pentru produse identice cu cele pentru care este înregistrată această marcă, așa încât ar putea fi considerat răspunzător pentru încălcarea drepturilor titularului acestei mărci atunci când vânzătorul terț respectiv propune spre vânzare pe această piață produse care poartă acest semn.

Curtea constată că această problemă se ridică independent de faptul că rolul unui atare operator poate să fie examinat, dacă este cazul, și în lumina altor norme de drept și că, deși aprecierea unei asemenea utilizări de către operator revine, în cele din urmă, instanței naționale, Curtea poate furniza elemente de interpretare proprii dreptului Uniunii care pot fi utile în această privință.

În această privință, referitor la comunicarea comercială, Curtea precizează că utilizarea unui semn identic cu marca altei persoane de către operatorul unui site internet care integrează o piață online în propria comunicare comercială presupune ca semnul respectiv să apară în percepția terților ca făcând parte integrantă din aceasta și, prin urmare, ca făcând parte din activitatea sa.

În acest context, Curtea amintește că, într-o situație în care prestatorul unui serviciu utilizează un semn identic sau similar cu o marcă a altei persoane în vederea promovării unor produse pe care unul dintre clienții săi le comercializează cu ajutorul acestui serviciu, prestatorul respectiv utilizează el însuși acest semn atunci când îl utilizează așa încât se stabilește o legătură între acel semn și serviciile furnizate de prestatorul menționat.

Astfel, Curtea a considerat deja că un asemenea prestator nu utilizează el însuși un semn identic sau similar cu o marcă a altei persoane atunci când serviciul prestat de acesta nu este comparabil cu un serviciu care urmărește să promoveze comercializarea de produse prevăzute cu acest semn și nu implică crearea unei legături între acest serviciu și semnul respectiv din moment ce prestatorul în discuție nu este aparent pentru consumator, ceea ce exclude orice asociere între serviciile acestuia și semnul în cauză.

În schimb, Curtea a statuat că există o asemenea legătură atunci când operatorul unei piețe online face publicitate pentru produse cu această marcă vândute de clienții săi pe piața sa online cu ajutorul unui serviciu de referențiere pe internet și pornind de la un cuvânt-cheie identic cu o marcă a altei persoane. Într-adevăr, o atare publicitate creează pentru utilizatorii de internet care efectuează o căutare pornind de la acest cuvânt-cheie o asociere evidentă între aceste produse de marcă și posibilitatea de a le achiziționa prin intermediul pieței respective. Pentru acest motiv, titularul mărcii în cauză are dreptul să interzică acestui operator o astfel de utilizare în cazul în care publicitatea aduce atingere dreptului asupra mărcii ca urmare a faptului că nu permite sau permite numai cu dificultate utilizatorului de internet normal informat și suficient de atent să își dea

seama dacă produsele în cauză provin de la titularul mărcii menționate sau de la o întreprindere legată din punct de vedere economic de acesta sau dacă, dimpotrivă, provin de la un terț.

Curtea deduce de aici că, pentru a stabili dacă operatorul unui site internet de vânzări online care integrează o piață online utilizează el însuși un semn identic cu o marcă a altei persoane, care figurează în anunțuri referitoare la produse oferite de vânzători terți pe această piață, trebuie să se aprecieze dacă un utilizator normal informat și suficient de atent al acestui site internet stabilește o legătură între serviciile acestui operator și semnul în discuție.

Din această perspectivă, pentru a aprecia dacă un anunț publicat pe piața respectivă de un vânzător terț activ pe aceasta din urmă care utilizează un semn identic cu o marcă a altei persoane poate fi considerat ca făcând parte din comunicarea comercială a operatorului site-ului internet menționat, trebuie să se verifice dacă este susceptibil să stabilească o legătură între serviciile oferite de acesta din urmă și semnul în discuție, pentru motivul că un utilizator ar putea crede că operatorul este cel care comercializează, în numele său și pe seama sa, produsul pentru care se utilizează semnul în discuție.

Curtea subliniază că, în cadrul acestei aprecieri globale a împrejurărilor speței, prezintă o importanță deosebită în special modul de prezentare a anunțurilor, atât individual, cât și în ansamblu, pe site-ul internet în discuție, precum și natura și amploarea serviciilor furnizate de operatorul acestuia.

În ceea ce privește, pe de o parte, modul de prezentare a anunțurilor, dreptul Uniunii obligă la o afișare transparentă a anunțurilor pe internet, așa încât un utilizator normal informat și suficient de atent să poată distinge cu ușurință ofertele care provin de la operatorul site-ului internet de cele ale vânzătorilor terți activi pe piața online. Or, Curtea apreciază că recurgerea de către operator la un mod uniform de prezentare a ofertelor publicate, afișând în același timp propriile anunțuri și pe cele ale vânzătorilor terți și introducând propriul logo de distribuitor renumit atât pe site-ul său internet, cât și în toate aceste anunțuri, este susceptibilă să facă dificilă o asemenea distincție și să dea astfel impresia că operatorul este cel care comercializează, în numele său și pe seama sa, produsele oferite spre vânzare de acești vânzători terți.

Pe de altă parte, natura și amploarea serviciilor furnizate de operatorul unei piețe online vânzătorilor, în special cele constând în depozitarea, în expedierea și în gestionarea retururilor produselor menționate, sunt de asemenea susceptibile să dea impresia unui utilizator informat și suficient de atent că aceste produse sunt comercializate de operator și să creeze în acest fel în percepția acestor utilizatori o legătură între serviciile respective și semnele care figurează pe aceste produse și în anunțurile vânzătorilor terți.

În concluzie, Curtea declară că operatorul unui site internet de vânzare online care integrează, pe lângă propriile oferte de vânzare ale acestuia, o piață online este susceptibil să fie considerat că utilizează el însuși un semn identic cu o marcă a Uniunii

Europene a altei persoane pentru produse identice cu cele pentru care este înregistrată această marcă atunci când vânzătorii terți oferă spre vânzare pe această piață, fără consimțământul titularului mărcii respective, astfel de produse care poartă acest semn, dacă un utilizator normal informat și suficient de atent al acestui site stabilește o legătură între serviciile acestui operator și semnul în discuție, acest lucru fiind valabil în special atunci când, ținând seama de toate elementele ce caracterizează situația în cauză, un atare utilizator ar putea avea impresia că operatorul menționat este cel care comercializează el însuși, în numele său și pe seama sa, produsele care poartă semnul în discuție. Curtea adaugă că în această privință sunt relevante:

- faptul că acest operator utilizează un mod uniform de prezentare a ofertelor publicate pe site-ul său internet, afișând în același timp anunțurile referitoare la produsele pe care le vinde în numele său și pe seama sa și pe cele referitoare la produse oferite de vânzători terți pe piața menționată,
- faptul că introduce propriul logo de distribuitor renumit în toate aceste anunțuri
- și faptul că oferă vânzătorilor terți, în cadrul comercializării produselor care poartă semnul în cauză, servicii suplimentare ce constau printre altele în depozitarea și în expedierea acestor produse.

Hotărârea din 22 decembrie 2022 (Marea Cameră), EUROAPTIEKA (C-530/20, [EU:C:2022:1014](#))

„EUROAPTIEKA” SIA este o societate care desfășoară o activitate farmaceutică în Letonia. Ea face parte dintr-un grup care deține o rețea de farmacii și de societăți de distribuție cu amănuntul de medicamente în această țară. În anul 2016, Veselības inspekcijas Zāļu kontroles nodaļa (Inspekția pentru Sănătate Publică, Serviciul pentru controlul medicamentelor, Letonia) a interzis EUROAPTIEKA să difuzeze o publicitate referitoare la o vânzare promoțională oferind o reducere de 15 % din prețul de achiziție al oricărui medicament în cazul cumpărării a cel puțin trei articole. Această decizie a fost luată în temeiul unei dispoziții naționale care interzice includerea în publicitatea destinată publicului larg pentru medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală și nici nu sunt rambursabile a unor informații care stimulează achiziționarea medicamentului justificând necesitatea unei astfel de achiziționări prin prețul său, anunțând o vânzare specială sau indicând faptul că medicamentul este vândut împreună cu alte medicamente (inclusiv la un preț redus) sau împreună cu alte produse¹⁰².

Sesizată în anul 2020 cu o acțiune formulată de EUROAPTIEKA împotriva acestei dispoziții, Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Curtea Constituțională, Letonia) a

¹⁰² Punctul 18.12 din Ministrū kabineta noteikumi Nr. 378 „Zāļu reklamēšanas kārtība un kārtība, kādā zāļu ražotājs ir tiesīgs nodot ārstiem bezmaksas zāļu paraugus” (Decretul nr. 378 al Consiliului de Miniștri privind formele de publicitate pentru medicamente și modalitățile în care producătorii de medicamente pot oferi medicilor mostre gratuite de medicamente) din 17 mai 2011 (*Latvijas Vēstnesis*, 2011, nr. 78).

solicitat Curții să se pronunțe cu titlu preliminar cu privire la interpretarea Directivei 2001/83¹⁰³.

Prin hotărârea sa, Curtea, reunită în Marea Cameră, precizează întinderea noțiunii de „publicitate pentru medicamente”, în sensul acestei directive, în special privind conținuturi care nu vizează un anumit medicament, ci medicamente nedeterminate. Pe de altă parte, ea se pronunță cu privire la compatibilitatea cu directiva menționată a unei dispoziții naționale care prevede interdicții precum cele în discuție în litigiul principal, în special cu privire la aspectul dacă aceste interdicții urmăresc să încurajeze utilizarea rațională a medicamentelor, în sensul aceleiași directive.

În primul rând, Curtea declară că difuzarea de informații care încurajează achiziționarea de medicamente, justificând necesitatea unei astfel de achiziționări prin prețul lor, anunțând o vânzare specială sau indicând faptul că medicamentele respective sunt vândute împreună cu alte medicamente (inclusiv la un preț redus) sau împreună cu alte produse, intră sub incidența noțiunii de „publicitate pentru medicamente”, în sensul Directivei 2001/83, chiar și atunci când aceste informații nu se referă la un medicament determinat, ci la medicamente nedeterminate.

Mai întâi, din punct de vedere textual, Curtea amintește că articolul 86 alineatul (1) din această directivă, care cuprinde noțiunea de „publicitate pentru medicamente”, face referire în mod sistematic la „medicamente” la plural. În plus, această dispoziție definește noțiunea menționată într-un mod foarte larg ca acoperind „orice formă” de informare la domiciliu, prin contact direct, de prospectare sau de stimulare, inclusiv, printre altele, „publicitatea pentru medicamente destinată publicului larg”.

În continuare, din punct de vedere contextual, Curtea arată că dispozițiile titlului VIII din Directiva 2001/83, din care face parte articolul 86, prevăd normele generale și fundamentale referitoare la publicitatea pentru medicamente și că, prin urmare, acestea au vocația de a se aplica oricărei acțiuni care vizează promovarea prescrierii, eliberării, vânzării sau consumului de medicamente.

În sfârșit, în ceea ce privește obiectivele urmărite de Directiva 2001/83, Curtea apreciază că obiectivul esențial de protejare a sănătății publice urmărit de această directivă ar fi compromis în mare măsură dacă o activitate de informare la domiciliu, prin contact direct, de prospectare sau de stimulare destinată să promoveze prescrierea, eliberarea, vânzarea sau consumul de medicamente fără a face referire la un medicament determinat nu ar intra în sfera noțiunii de „publicitate pentru medicamente” și, prin urmare, nu ar intra sub incidența interdicțiilor, condițiilor și restricțiilor prevăzute de această directivă în materie de publicitate.

¹⁰³ Mai precis, sunt vizate articolul 86 alineatul (1), articolul 87 alineatul (3) și articolul 90 din Directiva 2001/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 noiembrie 2001 de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman (JO 2001, L 311, p. 67, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2004/27/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 (JO 2004, L 136, p. 34, Ediție specială, 13/vol. 44, p. 116).

Astfel, în măsura în care o publicitate pentru medicamente nedeterminate, cum ar fi o publicitate care vizează o întreagă clasă de medicamente destinate tratării aceleiași patologii, poate privi și medicamente care se eliberează pe bază de prescripție medicală sau medicamente rambursabile, excluderea unei asemenea publicități din domeniul de aplicare al dispozițiilor Directivei 2001/83 în materie de publicitate ar însemna lipsirea în mare măsură de efectul lor util a interdicțiilor prevăzute de această directivă¹⁰⁴, întrucât ar excepta de la interdicțiile respective orice publicitate care nu vizează în mod specific un medicament ce se încadrează în această clasă.

În plus, Curtea consideră că o publicitate pentru un ansamblu nedeterminat de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală și nici nu sunt rambursabile poate fi, la fel ca o publicitate pentru un singur medicament determinat, excesivă și nepotrivită și, prin urmare, poate să afecteze sănătatea publică prin faptul că încurajează consumatorii să utilizeze în mod irațional medicamentele în cauză sau să le consume în exces.

Curtea concluzionează că, în pofida celor afirmate în Hotărârea A (Publicitate și vânzare de medicamente online)¹⁰⁵, precum și în Hotărârea DocMorris¹⁰⁶, noțiunea de „publicitate pentru medicamente” prevăzută de Directiva 2001/83 acoperă orice formă de informare la domiciliu, prin contact direct, activități de prospectare sau de stimulare destinate să promoveze prescrierea, eliberarea, vânzarea sau consumul unui medicament determinat sau al unor medicamente nedeterminate.

Curtea adaugă că, dat fiind că finalitatea mesajului constituie trăsătura caracteristică esențială a acestei noțiuni și elementul determinant pentru a distinge publicitatea de simpla informare și că activitățile de difuzare a informațiilor vizate de o dispoziție națională precum cea în discuție în litigiul principal par să aibă o astfel de finalitate promoțională, aceste activități intră în sfera noțiunii menționate.

În al doilea rând, Curtea statuează că dispozițiile Directivei 2001/83¹⁰⁷ nu se opun unei dispoziții naționale care impune restricții care nu sunt prevăzute de această directivă, dar care răspund obiectivului esențial de protejare a sănătății publice urmărit de directiva menționată, interzicând includerea în publicitatea destinată publicului larg pentru medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală și nici nu sunt rambursabile a unor informații care încurajează achiziționarea de medicamente justificând necesitatea unei astfel de achiziționări prin prețul acestor medicamente, anunțând o vânzare specială sau indicând faptul că medicamentele respective sunt vândute împreună cu alte medicamente, inclusiv la un preț redus, sau împreună cu alte produse.

¹⁰⁴ Articolul 88 alineatul (1) litera (a) și alineatul (3) din Directiva 2001/83.

¹⁰⁵ Hotărârea din 1 octombrie 2020, A (Publicitate și vânzare de medicamente online) (C-649/18, [EU:C:2020:764](#), punctul 50).

¹⁰⁶ Hotărârea din 15 iulie 2021, DocMorris (C-190/20, [EU:C:2021:609](#), punctul 20).

¹⁰⁷ Mai precis, articolul 87 alineatul (3) și articolul 90 din Directiva 2001/83.

În susținerea acestei interpretări, Curtea amintește, *primo*, în ceea ce privește corelația dintre cerința ca publicitatea menționată să încurajeze utilizarea rațională a medicamentelor¹⁰⁸ și restricțiile vizate de Directiva 2001/83 sub forma unei liste de elemente de publicitate interzise¹⁰⁹, că faptul că această directivă nu conține norme specifice privind un anumit element publicitar nu se opune ca, în scopul de a împiedica orice formă de publicitate excesivă și nepotrivită pentru medicamente care ar putea afecta sănătatea publică, statele membre să interzică¹¹⁰ un asemenea element în măsura în care aceasta ar încuraja utilizarea irațională a medicamentelor.

În consecință, chiar dacă Directiva 2001/83 autorizează publicitatea pentru medicamentele care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, statele membre trebuie să interzică, pentru a preveni apariția unor riscuri pentru sănătatea publică în conformitate cu obiectivul esențial de protejare a acesteia, includerea în publicitatea destinată publicului larg pentru medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală și nici nu sunt rambursabile a unor elemente care sunt de natură să încurajeze utilizarea irațională a unor asemenea medicamente.

Secundo, în ceea ce privește aspectul dacă aceasta este situația elementelor vizate de interdicții precum cele în discuție în litigiul principal, Curtea arată că, în ceea ce privește medicamentele care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală și nici nu sunt rambursabile, de multe ori însuși consumatorul final evaluează, fără asistența unui medic, utilitatea sau necesitatea de a achiziționa astfel de medicamente. Or, acest consumator nu dispune în mod necesar de cunoștințe specifice și obiective care să îi permită să aprecieze valoarea lor terapeutică. Publicitatea poate exercita, așadar, o influență deosebit de importantă asupra evaluării și a alegerii efectuate de consumatorul respectiv, atât în ceea ce privește calitatea medicamentului, cât și cantitatea care trebuie achiziționată.

În acest context, elementele de publicitate precum cele vizate de dispoziția națională în discuție în litigiul principal sunt de natură să stimuleze consumatorii să achiziționeze medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală și nici nu sunt rambursabile în funcție de un criteriu economic legat de prețul acestor medicamente și, prin urmare, pot determina acești consumatori să achiziționeze și să consume medicamentele respective fără să se fi efectuat o evaluare obiectivă întemeiată pe proprietățile terapeutice ale acestora din urmă și pe nevoi medicale concrete.

Or, potrivit Curții, o publicitate care distrage atenția consumatorului de la evaluarea obiectivă a necesității de a lua un medicament încurajează utilizarea irațională și excesivă a medicamentului respectiv. O astfel de utilizare irațională și excesivă a medicamentelor poate decurge și dintr-o publicitate care, precum cele referitoare la oferte promoționale sau la vânzări combinate de medicamente și de alte produse,

¹⁰⁸ Cerință prevăzută la articolul 87 alineatul (3) din Directiva 2001/83.

¹⁰⁹ Restricții vizate la articolul 90 din Directiva 2001/83.

¹¹⁰ În temeiul articolului 87 alineatul (3) din Directiva 2001/83.

asimilează medicamentele altor produse de consum, care fac în general obiectul unor rabaturi și al unor reduceri de preț legate de depășirea unui anumit nivel de cheltuieli.

Curtea concluzionează că, în măsura în care interzice difuzarea unor elemente de publicitate care încurajează utilizarea irațională și excesivă a medicamentelor care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală și nici nu sunt rambursabile – fără a aduce atingere posibilității farmaciilor de a acorda rabaturi și reduceri de preț la vânzarea acestor medicamente și a altor produse de sănătate –, o dispoziție națională precum cea în discuție în litigiul principal răspunde obiectivului esențial de protejare a sănătății publice și este, așadar, compatibilă cu Directiva 2001/83.

2. Răspunderea furnizorilor de servicii intermediari

Hotărârea din 3 octombrie 2019, Glawischnig-Piesczek (C-18/18, [EU:C:2019:821](#))

Facebook Ireland exploatează o platformă mondială de socializare (denumită în continuare „Facebook Service”) pentru utilizatorii situați în afara Statelor Unite ale Americii și a Canadei. Doamna Glawischnig-Piesczek a fost deputată în Nationalrat (Consiliul Național, Austria), președintă a grupului parlamentar „die Grünen” (Verzii) și purtător de cuvânt la nivel federal al acestui partid politic. La 3 aprilie 2016, un utilizator al Facebook Service a distribuit, pe pagina sa personală, un articol din revista austriacă de informații online *oe24.at* intitulat „Verzii în favoarea menținerii unui venit minim pentru refugiați”, ceea ce a avut ca efect generarea pe această pagină a unei „imagini în miniatură” a site-ului de origine, cuprinzând titlul acestui articol, un scurt rezumat al acestuia, precum și o fotografie a doamnei Glawischnig-Piesczek. Acest utilizator a mai publicat, în legătură cu acest articol, un comentariu redactat în termeni despre care instanța de trimitere a constatat că erau de natură să aducă atingere onoarei reclamantei din litigiul principal, să o denigreze și să o calomnieze. Această contribuție putea fi consultată de fiecare utilizator al Facebook Service.

Prin scrisoarea din 7 iulie 2016, doamna Glawischnig-Piesczek a solicitat Facebook Ireland, printre altele, să șteargă acest comentariu. Întrucât Facebook Ireland nu a retras comentariul în cauză, doamna Glawischnig-Piesczek a introdus o acțiune la un tribunal comercial, care a obligat Facebook Ireland să înceteze, imediat și până la închiderea definitivă a procedurii privind acțiunea în încetare, publicarea și/sau difuzarea de fotografii ale reclamantei din litigiul principal. Facebook Ireland a blocat accesul în Austria la informația publicată inițial.

Sesizat în apel, un tribunal regional superior a confirmat ordonanța dată în primă instanță în ceea ce privește aceleași afirmații. În schimb, acesta a statuat că difuzarea afirmațiilor având un conținut echivalent urma să înceteze numai în privința celor care au fost aduse la cunoștința Facebook Ireland de reclamanta din litigiul principal, de terți

sau în alt mod. Fiecare dintre părțile din litigiul principal a formulat recurs la Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria).

Cererea de decizie preliminară privea în esență interpretarea articolului 15 alineatul (1) din Directiva 2000/31/CE.

Cu titlu introductiv, Curtea a subliniat că, pentru a determina furnizorul de servicii de stocare-hosting în cauză să prevină orice nouă atingere adusă intereselor în discuție, este legitim ca instanța competentă să poată impune acestui furnizor să blocheze accesul la informațiile stocate, al căror conținut este identic cu cel declarat ilicit anterior, sau să retragă aceste informații, oricare ar fi autorul cererii de stocare a acestora.

În continuare, potrivit Curții, o instanță dintr-un stat membru poate să oblige un furnizor de servicii de stocare-hosting să elimine informațiile pe care le stochează și al căror conținut este echivalent cu cel al unei informații declarate anterior ilicite sau să blocheze accesul la acestea, în măsura în care supravegherea și căutarea informațiilor vizate de o astfel de somație sunt limitate la informații care transmit un mesaj al cărui conținut rămâne în esență neschimbat în raport cu cel care a condus la constatarea caracterului ilicit și care cuprind elementele specificate în somație, iar diferențele din formularea acestui conținut echivalent în raport cu cea care caracterizează informația declarată anterior ilicită nu sunt de natură să îl constrângă pe furnizorul serviciilor de stocare-hosting să efectueze o apreciere autonomă a acestui conținut.

În sfârșit, o asemenea instanță poate să oblige un furnizor de servicii de stocare-hosting să elimine informațiile la care se referă somația sau să blocheze accesul la acestea la nivel mondial în cadrul dreptului internațional relevant.

Hotărârea din 8 decembrie 2022 (Marea Cameră), Google (Dezindexarea unui conținut pretins inexact) (C-460/20, [EU:C:2022:962](#))

Reclamanții din litigiul principal, TU, care ocupă posturi cu răspundere și deține participații în diferite societăți, și RE, care era partenera sa și care, până în mai 2015, era mandatară una dintre aceste societăți, au făcut obiectul a trei articole publicate pe un site internet în anul 2015 de G LLC, operatorul acestui site internet. Articolele respective, dintre care unul era ilustrat cu patru fotografii care îi reprezentau pe reclamanți și care sugerau că aceștia duceau o viață de lux, prezentau în mod critic modelul de investiții al mai multora dintre societățile lor. Accesul la aceste articole era posibil prin introducerea în motorul de căutare operat de Google LLC (denumit în continuare „Google”) a numelor și prenumelor reclamanților, atât separat, cât și în combinație cu anumite nume de societăți. Lista de rezultate trimitea la aceste articole, prin intermediul unui link, și la fotografiile afișate sub formă de imagini de previzualizare („thumbnails”).

Reclamanții din litigiul principal au solicitat Google, în calitate de operator al prelucrării datelor cu caracter personal efectuate de motorul său de căutare, pe de o parte, să elimine din lista rezultatelor căutării linkurile către articolele în discuție în litigiul

principal, pentru motivul că acestea ar conține afirmații inexacte și opinii defăimătoare, și, pe de altă parte, să retragă imaginile de previzualizare din lista rezultatelor căutării. Google a refuzat să dea curs acestei cereri.

Întrucât această cerere a fost respinsă atât în primă instanță, cât și în apel, reclamanții din litigiul principal au formulat recurs la Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania), în cadrul căruia Bundesgerichtshof a sesizat Curtea cu o cerere preliminară privind interpretarea RGPD¹¹¹ și a Directivei 95/46¹¹².

Prin hotărârea sa, pronunțată în Marea Cameră, Curtea își dezvoltă jurisprudența privind condițiile aplicabile cererilor de dezindexare adresate operatorului unui motor de căutare în temeiul normelor privind protecția datelor cu caracter personal¹¹³. În special, ea examinează, pe de o parte, întinderea obligațiilor și a responsabilităților care incumbă operatorului unui motor de căutare în prelucrarea unei cereri de dezindexare întemeiate pe pretinsa inexactitate a informațiilor care figurează în conținutul indexat și, pe de altă parte, sarcina probei impuse persoanei vizate în ceea ce privește această inexactitate. De asemenea, aceasta se pronunță cu privire la necesitatea de a ține seama, în vederea examinării unei cereri de eliminare a fotografiilor afișate sub formă de imagini de previzualizare din lista rezultatelor unei căutări de imagini, de contextul inițial al publicării acestor fotografii pe internet.

În primul rând, Curtea declară că, în cadrul evaluării comparative dintre, pe de o parte, dreptul la respectarea vieții private și la protecția datelor cu caracter personal și, pe de altă parte, dreptul la libertatea de exprimare și de informare¹¹⁴, în vederea examinării unei cereri de dezindexare adresate operatorului unui motor de căutare și având ca obiect eliminarea din lista de rezultate ale unei căutări a linkului care conduce la un conținut ce cuprinde informații pretins inexacte, această dezindexare nu este supusă condiției ca problema exactității conținutului indexat să fi fost soluționată, cel puțin cu titlu provizoriu, în cadrul unei acțiuni intentate de persoana respectivă împotriva furnizorului de conținut.

Cu titlu introductiv, pentru a examina în ce condiții este obligat operatorul unui motor de căutare să admită o cerere de dezindexare și, așadar, să șteargă din lista de rezultate afișată în urma unei căutări efectuate după numele persoanei vizate linkul către o pagină de internet pe care figurează afirmații pe care persoana menționată le consideră inexacte, Curtea a amintit printre altele cele ce urmează:

¹¹¹ Articolul 17 alineatul (3) litera (a) din Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (JO 2016, L 119, p. 1).

¹¹² Articolul 12 litera (b) și articolul 14 primul paragraf litera (a) din Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date (JO 1995, L 281, p. 31, Ediție specială, 13/vol. 17, p. 10).

¹¹³ Hotărârea din 13 mai 2014, Google Spain și Google (C-131/12, [EU:C:2014:317](#)), precum și Hotărârile din 24 septembrie 2019, GC ș.a. (Dezindexarea unor date sensibile) (C-136/17, [EU:C:2019:773](#)) și Google (Întinderea teritorială a dezindexării) (C-507/17, [EU:C:2019:772](#)).

¹¹⁴ Drepturi fundamentale garantate la articolele 7, 8 și, respectiv, 11 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

- în măsura în care activitatea unui motor de căutare este susceptibilă să afecteze semnificativ și în mod adițional în raport cu cea a editorilor de site-uri internet drepturile fundamentale la respectarea vieții private și la protecția datelor cu caracter personal, operatorul acestui motor, în calitate de persoană care stabilește scopurile și mijloacele acestei activități, trebuie să asigure, în cadrul responsabilităților, al competențelor și al posibilităților sale, că garanțiile prevăzute de Directiva 95/46 și de RGDP își pot produce efectul deplin și că o protecție eficientă și completă a persoanelor în cauză poate să fie realizată efectiv;
- când este sesizat cu o cerere de dezindexare, operatorul unui motor de căutare trebuie să verifice dacă includerea linkului către pagina de internet în discuție în lista rezultatelor este necesară pentru exercitarea dreptului la libertatea de informare al utilizatorilor de internet potențial interesați de a avea acces la această pagină de internet prin intermediul unei asemenea căutări, protejată de dreptul la libertatea de exprimare și de informare;
- RGPD consacră explicit cerința unei evaluări comparative între, pe de o parte, drepturile fundamentale la respectarea vieții private și la protecția datelor cu caracter personal și, pe de altă parte, dreptul fundamental la libertatea de informare.

Mai întâi, Curtea arată că, deși drepturile la respectarea vieții private și la protecția datelor cu caracter personal ale persoanei vizate prevalează, ca regulă generală, asupra interesului legitim al utilizatorilor de internet de a avea acces la informația respectivă, acest echilibru poate să depindă totuși de circumstanțele pertinente din fiecare caz în parte, în special de natura acestei informații și de caracterul sensibil al acesteia în ceea ce privește viața privată a persoanei vizate, precum și de interesul publicului de a dispune de informația respectivă, care poate varia în special în funcție de rolul jucat de persoana menționată în viața publică.

Problema caracterului exact sau inexact al conținutului indexat constituie de asemenea un element pertinent în cadrul acestei aprecieri. Astfel, în anumite împrejurări, dreptul la informare al utilizatorilor de internet și libertatea de exprimare a furnizorului de conținut pot prevala asupra drepturilor la protecția vieții private și la protecția datelor cu caracter personal, în special atunci când persoana vizată joacă un rol în viața publică. Totuși, acest raport se inversează atunci când cel puțin o parte dintre informațiile vizate de cererea de dezindexare, care nu prezintă un caracter minor în raport cu ansamblul conținutului, se dovedesc inexacte. Într-o asemenea ipoteză, dreptul de informare și dreptul de a fi informat nu pot fi luate în considerare întrucât nu pot include dreptul de a difuza asemenea informații și de a avea acces la acestea.

Apoi, în ceea ce privește, pe de o parte, obligațiile privind stabilirea caracterului exact sau inexact al informațiilor care figurează în conținutul indexat, Curtea precizează că persoana care solicită dezindexarea ca urmare a inexactității unor asemenea informații este obligată să stabilească inexactitatea vădită a acestor informații sau cel puțin a unei părți dintre aceste informații care nu prezintă un caracter minor în raport cu ansamblul

acestui conținut. Cu toate acestea, pentru a evita ca acestei persoane să i se impună o sarcină excesivă susceptibilă să dăuneze efectului util al dreptului la dezindexare, acesteia îi revine numai obligația de a furniza elementele de probă cu privire la care, ținând seama de împrejurările speței, se poate pretinde în mod rezonabil de la aceasta să le identifice. În principiu, această persoană nu poate fi obligată să prezinte încă din etapa precontencioasă, în susținerea cererii sale de dezindexare, o hotărâre judecătorească obținută împotriva editorului site-ului internet în cauză, nici măcar sub forma unei decizii de măsuri provizorii.

Pe de altă parte, în ceea ce privește obligațiile și responsabilitățile impuse operatorului motorului de căutare, Curtea subliniază că acesta din urmă trebuie, pentru a verifica dacă un conținut poate continua să fie inclus în lista de rezultate ale căutărilor efectuate prin intermediul motorului său de căutare în urma unei cereri de dezindexare, să se întemeieze pe ansamblul drepturilor și intereselor prezente în cauză, precum și pe ansamblul împrejurărilor speței. Totuși, acest operator nu poate fi obligat să investigheze faptele și, în acest sens, să organizeze o dezbatere în contradictoriu cu furnizorul de conținut prin care să urmărească obținerea unor elemente lipsă cu privire la exactitatea conținutului indexat. O obligație de a contribui la stabilirea caracterului exact sau inexact al conținutului indexat ar impune acestui operator o sarcină care depășește ceea ce se poate aștepta în mod rezonabil de la el în raport cu responsabilitățile, cu competențele și cu posibilitățile sale. Această soluție ar implica un risc serios ca niște conținuturi care răspund unei nevoi de informare legitime și preponderente a publicului să fie dezindexate și să devină în acest mod dificil de găsit pe internet. Astfel, ar exista un risc real de efect disuasiv asupra exercitării libertății de exprimare și de informare dacă un asemenea operator ar efectua o dezindexare într-un mod aproape sistematic pentru a evita să trebuiască să suporte sarcina de a investiga faptele pertinente pentru a stabili caracterul exact sau inexact al conținutului indexat.

În consecință, în cazul în care persoana care a introdus o cerere de dezindexare prezintă elemente de probă care stabilesc caracterul vădit inexact al informațiilor care figurează în conținutul indexat sau cel puțin al unei părți dintre aceste informații care nu prezintă un caracter minor în raport cu ansamblul conținutului, operatorul motorului de căutare este obligat să o admită. Situația este aceeași atunci când persoana în cauză prezintă o hotărâre judecătorească pronunțată împotriva editorului site-ului internet, care se întemeiază pe constatarea că informațiile ce figurează în conținutul indexat, care nu prezintă un caracter minor în raport cu ansamblul acestuia, sunt, cel puțin la prima vedere, inexacte. În schimb, în cazul în care caracterul inexact al unor asemenea informații nu rezultă în mod vădit având în vedere elementele de probă furnizate de persoana vizată, operatorul motorului de căutare nu este obligat, în lipsa unei asemenea hotărâri judecătorești, să admită o astfel de cerere de dezindexare. Atunci când informațiile în cauză pot contribui la o dezbatere de interes general, este necesar, având în vedere toate celelalte împrejurări ale speței, să se acorde o importanță deosebită dreptului la libertatea de exprimare și de informare.

În sfârșit, Curtea adaugă că, atunci când operatorul unui motor de căutare nu dă curs cererii de dezindexare, persoana vizată trebuie să poată sesiza autoritatea de supraveghere sau autoritatea judiciară pentru ca acestea să efectueze verificările necesare și să dispună ca operatorul respectiv să adopte măsurile care se impun. În această privință, revine în special autorităților judiciare sarcina de a asigura ponderarea intereselor concurente, ele fiind cel mai bine plasate să efectueze o evaluare comparativă complexă și aprofundată, care să țină seama de toate criteriile și de toate elementele stabilite de jurisprudența relevantă.

În al doilea rând, Curtea declară că, în cadrul evaluării comparative a drepturilor fundamentale menționate mai sus, în vederea examinării unei cereri de dezindexare având ca obiect eliminarea din rezultatele unei căutări de imagini efectuate după numele unei persoane fizice a fotografiilor afișate sub formă de imagini de previzualizare care o reprezintă pe această persoană, trebuie să se țină seama de valoarea informativă a acestor fotografii independent de contextul inițial al publicării lor pe pagina de internet de unde sunt extrase. Totuși, trebuie luat în considerare orice element textual care însoțește direct afișarea acestor fotografii în rezultatele căutării și care poate să aducă o clarificare cu privire la valoarea informativă a acestora.

Curtea subliniază că, pentru a ajunge la această concluzie, căutările de imagini efectuate prin intermediul unui motor de căutare pe internet după numele unei persoane sunt supuse aceluiași principii ca acelea aplicabile căutărilor de pagini de internet și informațiilor cuprinse în acestea. Ea arată că afișarea, în urma unei căutări după nume, sub formă de imagini de previzualizare, a unor fotografii cu persoana vizată este de natură să constituie o ingerință deosebit de importantă în drepturile la protecția vieții private și a datelor cu caracter personal ale acestei persoane.

Prin urmare, atunci când operatorul unui motor de căutare este sesizat cu o cerere de dezindexare având ca obiect eliminarea din rezultatele unei căutări de imagini efectuate după numele unei persoane a fotografiilor afișate sub forma unor imagini de previzualizare care o reprezintă pe această persoană, el trebuie să verifice dacă afișarea fotografiilor în discuție este necesară pentru exercitarea dreptului la libertatea de informare al utilizatorilor de internet potențial interesați să aibă acces la aceste fotografii prin intermediul unei asemenea căutări.

Or, în măsura în care motorul de căutare afișează fotografii cu persoana vizată în afara contextului în care acestea sunt publicate pe pagina de internet indexată, cel mai adesea pentru a ilustra elementele textuale pe care le conține această pagină, este necesar să se stabilească dacă acest context trebuie totuși luat în considerare cu ocazia evaluării comparative a drepturilor și intereselor concurente care trebuie să fie efectuată. În acest cadru, problema dacă aprecierea menționată trebuie să includă și conținutul paginii de internet în care figurează fotografia a cărei afișare sub forma unei imagini de previzualizare este solicitată depinde de obiectul și de natura prelucrării în cauză.

În ceea ce privește, *primo*, obiectul prelucrării în cauză, Curtea arată că publicarea de fotografii ca mijloc de comunicare nonverbal poate avea un impact mai puternic asupra utilizatorilor de internet decât publicațiile textuale. Fotografiiile sunt astfel, ca atare, un mijloc important de atragere a atenției utilizatorilor de internet și pot suscita interesul accesării articolelor pe care le ilustrează. Or, ținând seama mai ales de împrejurarea că fotografiile se pretează adesea la mai multe interpretări, afișarea lor în lista rezultatelor căutării ca imagini de previzualizare poate determina o ingerință deosebit de gravă în dreptul persoanei vizate la protecția imaginii sale, ceea ce trebuie luat în considerare în cadrul evaluării comparative a drepturilor și intereselor concurente. O evaluare comparativă distinctă se impune după cum sunt în discuție, pe de o parte, articole care conțin fotografii publicate de editorul paginii de internet și care, inserate în contextul lor de origine, ilustrează informațiile furnizate în aceste articole și opiniile exprimate în acestea și, pe de altă parte, fotografii afișate sub formă de imagini de previzualizare în lista de rezultate de către operatorul unui motor de căutare în afara contextului în care acestea au fost publicate pe pagina de internet de origine.

În această privință Curtea amintește că nu numai că motivul care justifică publicarea unei date cu caracter personal pe un site internet nu coincide în mod necesar cu cel care se aplică activității motoarelor de căutare, dar și că, chiar dacă situația ar fi aceasta, rezultatul evaluării comparative a drepturilor și a intereselor în cauză care trebuie efectuată poate fi diferit după cum este vorba despre prelucrarea efectuată de operatorul unui motor de căutare sau despre cea efectuată de editorul acestei pagini de internet. Pe de o parte, interesele legitime care justifică respectivele prelucrări pot fi diferite și, pe de altă parte, consecințele pe care le au prelucrările menționate pentru persoana vizată, în special pentru viața sa privată, nu sunt în mod necesar aceleași¹¹⁵.

În ceea ce privește, *secundo*, natura prelucrării efectuate de operatorul motorului de căutare, Curtea constată că, prin reperarea fotografiilor unor persoane fizice publicate pe internet și prin afișarea acestora separat, în rezultatele căutării unor imagini, sub formă de imagini de previzualizare, operatorul unui motor de căutare oferă un serviciu care implică o prelucrare a datelor cu caracter personal autonomă și distinctă de prelucrarea efectuată de editorul paginii de internet de pe care sunt extrase fotografiile, precum și de prelucrarea, de care acest operator este de asemenea responsabil, privind indexarea paginii respective.

În consecință, se impune o apreciere autonomă a activității operatorului motorului de căutare, constând în afișarea rezultatelor căutării unor imagini sub formă de imagini de previzualizare, dat fiind că atingerea suplimentară adusă drepturilor fundamentale care rezultă dintr-o astfel de activitate poate fi deosebit de intensă ca urmare a agregării, cu ocazia unei căutări după nume, a tuturor informațiilor referitoare la persoana în cauză care se află pe internet. În cadrul acestei aprecieri autonome, trebuie să se țină seama de faptul că acea afișare constituie în sine rezultatul urmărit de utilizatorul de internet,

¹¹⁵ A se vedea Hotărârea Google Spain și Google (C-131/12, [EU:C:2014:317](#), punctul 86).

independent de decizia sa ulterioară de a avea sau nu acces la pagina de internet de origine.

Curtea adaugă însă că o atare evaluare comparativă specifică, ce ia în considerare natura autonomă a prelucrării efectuate de operatorul motorului de căutare, nu aduce atingere eventualei relevanțe a elementelor textuale care pot însoți în mod direct afișarea unei fotografii în lista rezultatelor unei căutări, asemenea elemente fiind susceptibile să aducă o clarificare cu privire la valoarea informativă a fotografiei respective pentru public și, prin urmare, să influențeze evaluarea comparativă a drepturilor și intereselor prezente în cauză.

3. Dreptul concurenței

Hotărârea din 13 octombrie 2011, Pierre Fabre (C-439/09, [EU:C:2011:649](#))

Societatea Pierre Fabre Dermo-Cosmétique („PFDC”) avea ca obiect de activitate fabricarea și comercializarea de produse cosmetice în farmacii, pe piața europeană. Produsele în cauză nu intrau în categoria medicamentelor. Totuși, în contractele de distribuție a acestor produse se preciza că vânzările trebuiau să aibă loc exclusiv într-un spațiu fizic și în prezența unui farmacist care posedă o diplomă de specialitate, limitând astfel în practică orice formă de vânzare pe internet. Autoritatea franceză din domeniul concurenței a decis că, dată fiind interdicția *de facto* a oricărei vânzări pe internet, acordurile de distribuție ale PFDC constituiau acorduri anticoncurențiale contrare atât legislației franceze, cât și dreptului concurenței al Uniunii Europene. PFDC a introdus o acțiune împotriva acestei decizii la cour d’appel de Paris (Curtea de Apel din Paris, Franța), care a solicitat Curții să stabilească dacă o interdicție generală și absolută de a vinde pe internet constituie o restrângere a concurenței „prin obiect”, dacă un asemenea acord poate beneficia de o exceptare pe categorii și dacă, în cazul în care exceptarea pe categorii este inaplicabilă, acest acord ar putea beneficia de o exceptare individuală în temeiul articolului 101 alineatul (3) TFUE.

Curtea a răspuns că articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că o clauză contractuală în cadrul unui sistem de distribuție selectivă constituie o restrângere prin obiect în sensul acestei dispoziții dacă, în urma unei examinări individuale, această clauză nu este justificată în mod obiectiv. Astfel, o asemenea clauză contractuală reduce în mod semnificativ posibilitatea unui distribuitor autorizat de a vinde produsele contractuale clienților din afara teritoriului său contractual sau din afara zonei sale de activitate. Prin urmare, clauza menționată poate conduce la restrângerea concurenței în acest sector.

Există totuși cerințe legitime precum menținerea comerțului specializat capabil să furnizeze prestații specifice pentru produse de înaltă calitate și tehnicitate, care justifică

o reducere a concurenței prin intermediul prețurilor în beneficiul unei concurențe întemeiate pe alte elemente decât prețurile. În această privință, organizarea unei rețele de distribuție selectivă nu intră sub incidența interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE, în măsura în care alegerea revânzătorilor se face pe baza unor criterii obiective de natură calitativă, stabilite în mod uniform pentru toți revânzătorii potențiali și aplicate nediscriminatoriu, proprietățile produsului în cauză impun o astfel de rețea de distribuție pentru a menține calitatea și a asigura utilizarea corectă a acestuia și, în sfârșit, criteriile definite nu depășesc ceea ce este necesar. În ceea ce privește în special vânzarea de produse cosmetice și de îngrijire personală, obiectivul de a proteja imaginea de prestigiu a acestor produse nu poate constitui un obiectiv legitim pentru restrângerea concurenței.

Articolul 4 litera (c) din Regulamentul (CE) nr. 790/1999¹¹⁶ trebuie interpretat în sensul că exceptarea pe categorii prevăzută la articolul 2 din regulamentul menționat nu se aplică acordurilor verticale care au ca obiect restrângerea vânzărilor active sau pasive către utilizatorii finali de către membrii unui sistem de distribuție selectivă care operează la nivelul vânzării cu amănuntul, fără a aduce atingere posibilității de a interzice unui membru al sistemului să opereze dintr-un loc de stabilire neautorizat.

Hotărârea din 6 decembrie 2017, Coty Germany (C-230/16, [EU:C:2017:941](#))

Coty Germany vindea produse cosmetice de lux în Germania. Pentru a păstra imaginea de lux, ea comercializa anumite mărci ale sale prin intermediul unei rețele de distribuție selectivă, cu alte cuvinte, prin distribuitori autorizați. Punctele de vânzare ale acestora din urmă trebuiau să respecte anumite cerințe cu privire la mediu, la amenajare și la organizare. În plus, distribuitorii autorizați aveau dreptul să vândă produsele în discuție pe internet, în măsura în care dispuneau de propria vitrină electronică sau chiar de platforme terțe neautorizate, fără ca intervenția acestora din urmă să fie vizibilă pentru consumator. În schimb, le era interzis în mod explicit să vândă online produsele prin intermediul unor platforme terțe care acționează în mod vizibil în raport cu consumatorii.

Coty Germany a introdus o acțiune în fața instanțelor germane împotriva unuia dintre distribuitorii săi autorizați, Parfümerie Akzente, pentru a i se interzice, în aplicarea acestei clauze contractuale, să distribuie produsele Coty prin intermediul platformei „amazon.de”. Având îndoieli cu privire la caracterul licit al acestei clauze în raport cu dreptul concurenței al Uniunii, Oberlandesgericht Frankfurt am Main (Tribunalul Regional Superior din Frankfurt-am-Main, Germania) a solicitat Curții să se pronunțe în această privință.

¹¹⁶ Regulamentul (CE) nr. 2790/1999 al Comisiei din 22 decembrie 1999 privind aplicarea articolului 81 alineatul (3) din tratat categoriilor de acorduri verticale și practici concertate (JO 1999, L 336, p. 21, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 66).

Potrivit Curții, articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că un asemenea sistem de distribuție selectivă destinat să păstreze imaginea de lux a acestor produse este conform cu dispoziția menționată, în măsura în care alegerea revânzătorilor se face pe baza unor criterii obiective de natură calitativă, stabilite în mod uniform pentru toți revânzătorii potențiali și aplicate nediscriminatoriu, iar criteriile definite nu depășesc ceea ce este necesar.

În plus, articolul 4 din Regulamentul (UE) nr. 330/2010¹¹⁷ trebuie interpretat în sensul că interdicția impusă membrilor unui sistem de distribuție selectivă de produse de lux, care acționează în calitate de distribuitori pe piață, de a recurge în mod vizibil la întreprinderi terțe pentru vânzările pe internet nu constituie o restrângere a numărului clienților, în sensul articolului 4 litera (b) din acest regulament, și nici o restrângere a vânzărilor pasive către utilizatorii finali, în sensul articolului 4 litera (c) din regulamentul menționat.

Hotărârea din 4 iulie 2023 (Marea Cameră), Meta Platforms ș.a. (Condiții generale de utilizare a unei rețele sociale) (C-252/21, [EU:C:2023:537](#))

Societatea Meta Platforms este proprietara rețelei sociale online „Facebook”, care este gratuită pentru utilizatorii privați. Modelul de afaceri al acestei rețele sociale se bazează pe finanțarea prin publicitate online, care se face personalizat pentru utilizatorii individuali ai acesteia. O astfel de publicitate este posibilă din punct de vedere tehnic prin alcătuirea automată a unor profiluri foarte detaliate ale utilizatorilor rețelei și ai serviciilor online oferite la nivelul grupului Meta. Astfel, pentru a putea utiliza rețeaua socială menționată, utilizatorii trebuie, la momentul înscrierii lor, să accepte condițiile generale stabilite de Meta Platforms, care fac trimitere la politicile de utilizare a datelor și a modulelor „cookie” stabilite de societatea respectivă. În temeiul acestora din urmă, pe lângă datele pe care acești utilizatori le furnizează în mod direct cu ocazia înregistrării lor, Meta Platforms colectează de asemenea date referitoare la activitățile utilizatorilor respectivi în cadrul și în afara rețelei sociale și le asociază conturilor Facebook ale acelor utilizatori. În ceea ce privește aceste din urmă date, desemnate deopotrivă ca „date off Facebook”, este vorba, pe de o parte, despre date privind consultarea unor pagini de internet și a unor aplicații terțe și, pe de altă parte, despre date referitoare la utilizarea altor servicii online care aparțin grupului Meta (printre care Instagram și WhatsApp). Datele astfel colectate, în ansamblu, permit să se desprindă concluzii detaliate cu privire la preferințele și la interesele aceluiași utilizatori.

Prin decizia din 6 februarie 2019, Bundeskartellamt (Oficiul Federal al Concurenței, Germania) a interzis Meta Platforms, pe de o parte, să subordoneze, în condițiile generale în vigoare la acel moment¹¹⁸, utilizarea rețelei sociale Facebook de către

¹¹⁷ Regulamentul (UE) nr. 330/2010 al Comisiei din 20 aprilie 2010 privind aplicarea articolului 101 alineatul (3) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene categoriilor de acorduri verticale și practici concertate (JO 2010, L 102, p. 1).

¹¹⁸ La 31 iulie 2019, Meta Platforms a introdus noi condiții generale prin care se indica în mod expres că utilizatorul, în loc să plătească pentru utilizarea produselor Facebook, declară că acceptă anunțurile publicitare.

utilizatori privați care au reședința în Germania prelucrării datelor lor off Facebook și, pe de altă parte, să prelucreze fără consimțământul lor aceste date. În plus, Oficiul Federal al Concurenței i-a impus să adapteze aceste condiții generale astfel încât să reiasă cu claritate că datele menționate nu vor fi colectate și nici asociate cu conturile de utilizatori Facebook, nici utilizate fără consimțământul utilizatorilor în cauză. În sfârșit, această autoritate a subliniat că un asemenea consimțământ nu este valid atunci când reprezintă o condiție pentru utilizarea rețelei sociale. Acesta și-a motivat decizia prin faptul că prelucrarea datelor în cauză, care nu ar fi conformă cu RGPD¹¹⁹, ar constitui o exploatare abuzivă a poziției dominante a Meta Platforms pe piața rețelelor sociale online.

Meta Platforms a introdus o acțiune împotriva acestei decizii la Oberlandesgericht Düsseldorf (Tribunalul Regional Superior din Düsseldorf, Germania). Având îndoieli cu privire, pe de o parte, la posibilitatea ca autoritățile naționale de concurență să controleze conformitatea unei prelucrări a datelor cu caracter personal cu cerințele prevăzute în RGPD, precum și, pe de altă parte, la interpretarea și aplicarea anumitor dispoziții din acest regulament, Oberlandesgericht Düsseldorf (Tribunalul Regional Superior din Düsseldorf) a sesizat Curtea cu titlu preliminar.

Prin hotărârea sa, Curtea, reunită în Marea Cameră, se pronunță cu privire la competența unei autorități naționale de concurență de a constata neconformitatea unei prelucrări a datelor cu caracter personal cu RGPD, precum și cu privire la corelarea sa cu competențele autorităților naționale de supraveghere a protecției datelor cu caracter personal¹²⁰. Pe de altă parte, ea aduce precizări cu privire la posibilitatea prelucrării de către un operator al unei rețele sociale a unor date cu caracter personal „sensibile” ale utilizatorilor săi, cu privire la condițiile de legalitate a prelucrării datelor efectuate de un astfel de operator, precum și cu privire la validitatea consimțământului dat în scopul unei astfel de prelucrări de către acești utilizatori unei întreprinderi care are o poziție dominantă pe piața națională a rețelelor sociale online.

În primul rând, în ceea ce privește competența unei autorități de concurență de a constata neconformitatea cu RGPD a unei prelucrări de date cu caracter personal, Curtea consideră că, sub rezerva respectării obligației sale de cooperare loială¹²¹ cu autoritățile de supraveghere a protecției datelor cu caracter personal, o astfel de autoritate poate constata, în cadrul examinării unui abuz de poziție dominantă al unei întreprinderi¹²², că nu sunt conforme cu acest regulament condițiile generale de utilizare a acestei întreprinderi referitoare la prelucrarea datelor cu caracter personal și punerea lor în aplicare, atunci când constatarea respectivă este necesară pentru a stabili existența unui asemenea abuz. Cu toate acestea, atunci când o autoritate de concurență

¹¹⁹ Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (JO 2016, L 119, p. 1, rectificare în JO 2018, L 127, p. 2, denumit în continuare „RGPD”).

¹²⁰ În sensul articolelor 51-59 din RGPD.

¹²¹ Consacrată la articolul 4 alineatul (3) TUE.

¹²² În sensul articolului 102 TFUE.

constată o încălcare a RGPD în cadrul constatării unui abuz de poziție dominantă, aceasta nu se substituie autorităților de supraveghere.

Astfel, ținând seama de acest principiu, atunci când autoritățile naționale de concurență sunt chemate, în exercitarea competențelor lor, să examineze conformitatea unui comportament al unei întreprinderi cu dispozițiile RGPD, ele trebuie să se pună de acord și să coopereze în mod loial cu autoritățile de supraveghere naționale vizate sau cu autoritatea de supraveghere principală. Toate aceste autorități sunt, așadar, obligate să își respecte atribuțiile și competențele lor respective, așa încât obligațiile care decurg din RGPD, precum și obiectivele acestui regulament să fie respectate, iar efectul lor util să fie menținut. Rezultă că, atunci când, în cadrul examinării prin care se urmărește constatarea unui abuz de poziție dominantă săvârșit de o întreprindere, o autoritate de concurență consideră că este necesar să examineze conformitatea unui comportament al acestei întreprinderi în lumina dispozițiilor RGPD, autoritatea menționată trebuie să verifice dacă acest comportament sau un comportament similar a făcut deja obiectul unei decizii din partea autorității de supraveghere naționale competente sau a autorității de supraveghere principale sau chiar a Curții. Dacă aceasta este situația, autoritatea de concurență nu se poate abate de la ea, rămânând totodată liberă să rețină propriile concluzii din perspectiva aplicării dreptului concurenței.

Atunci când are îndoieli cu privire la întinderea aprecierii efectuate de autoritatea națională de supraveghere competentă sau de autoritatea de supraveghere principală, atunci când comportamentul în cauză sau un comportament similar face în același timp obiectul unei examinări din partea acestor autorități sau atunci când, în lipsa unei investigații a autorităților menționate, consideră că un comportament al unei întreprinderi nu este conform cu dispozițiile RGPD, autoritatea de concurență trebuie să consulte aceste autorități și să le solicite cooperarea pentru a-și înlătura îndoielile sau pentru a stabili dacă este necesar să aștepte adoptarea unei decizii de către autoritatea de supraveghere în cauză înainte de a începe propria apreciere. În absența unei obiecții din partea acestora sau a unui răspuns într-un termen rezonabil, autoritatea de concurență își poate continua propria investigație.

În al doilea rând, în ceea ce privește prelucrarea unor categorii speciale de date cu caracter personal¹²³, Curtea apreciază că, în cazul în care un utilizator al unei rețele sociale online consultă site-uri internet sau aplicații în raport cu una sau mai multe dintre aceste categorii și, dacă este cazul, introduce acolo date înscriindu-se sau efectuând comenzi online, prelucrarea datelor cu caracter personal de către operatorul acestei rețele sociale online¹²⁴ trebuie să fie considerată o „prelucrare de categorii

¹²³ Prevăzute la articolul 9 alineatul (1) din RGPD. Această dispoziție prevede că „[s]e interzice prelucrarea de date cu caracter personal care dezvăluie originea rasială sau etnică, opiniile politice, confesiunea religioasă sau convingerile filozofice sau apartenența la sindicate și prelucrarea de date genetice, de date biometrice pentru identificarea unică a unei persoane fizice, de date privind sănătatea sau de date privind viața sexuală sau orientarea sexuală ale unei persoane fizice”.

¹²⁴ Această prelucrare constă în colectarea, prin intermediul unor interfețe integrate, al unor module „cookie” sau al unor tehnologii de stocare similare, a datelor provenite din consultarea acestor site-uri și a acestor aplicații, precum și a datelor inserate de utilizator, în asocierea tuturor acestor date cu contul rețelei sociale al acestuia și în utilizarea datelor menționate de către operatorul respectiv.

speciale de date cu caracter personal”, în sensul articolului 9 alineatul (1) din RGPD, atunci când această prelucrare de date permite să se divulge informații care se încadrează în una dintre aceste categorii speciale, indiferent dacă informațiile respective privesc un utilizator al acestei rețele sau orice altă persoană fizică. O astfel de prelucrare a datelor este, în principiu, interzisă, sub rezerva anumitor derogări¹²⁵.

În această din urmă privință, Curtea precizează că, atunci când consultă site-uri internet sau aplicații în raport cu una sau mai multe dintre categoriile speciale de date, un utilizator al unei rețele sociale online nu face publice în mod manifest¹²⁶ datele referitoare la consultarea menționată, colectate de operatorul acestei rețele sociale online prin intermediul modulelor „cookie” sau al tehnologiilor de stocare similare. Pe de altă parte, atunci când introduce date pe astfel de site-uri internet sau în astfel de aplicații sau atunci când acționează butoane de selecție integrate în aceste site-uri și aplicații, cum ar fi butoanele „Îmi place” sau „Distribuie” sau butoanele care permit utilizatorului să se identifice pe aceste site-uri sau aplicații cu ajutorul datelor de acces legate de contul său de utilizator al rețelei sociale, al numărului său de telefon sau al adresei de e-mail, un astfel de utilizator face publice în mod manifest datele astfel introduse sau care rezultă din acționarea acestor butoane numai în cazul în care și-a exprimat în mod explicit opțiunea în prealabil, dacă este cazul, pe baza unei configurări individuale efectuate în deplină cunoștință de cauză, de a face datele care îl privesc accesibile unui număr nelimitat de persoane.

În al treilea rând, în ceea ce privește, mai general, condițiile de legalitate a unei prelucrări de date cu caracter personal, Curtea amintește că, în temeiul RGPD, o prelucrare este legală dacă și în măsura în care persoana vizată și-a dat consimțământul pentru prelucrarea datelor sale cu caracter personal pentru unul sau mai multe scopuri specifice¹²⁷. În lipsa unui astfel de consimțământ sau atunci când acest consimțământ nu a fost dat în mod liber, specific, informat și lipsit de ambiguitate, o astfel de prelucrare este totuși justificată atunci când îndeplinește una dintre cerințele de necesitate¹²⁸, care sunt de strictă interpretare. Or, prelucrarea datelor cu caracter personal ale utilizatorilor săi efectuată de un operator al unei rețele sociale online poate fi considerată necesară pentru executarea unui contract la care acești utilizatori sunt părți numai cu condiția ca prelucrarea respectivă să fie în mod obiectiv indispensabilă pentru realizarea unui scop

¹²⁵ Prevăzute la articolul 9 alineatul (2) din RGPD. Această dispoziție prevede: „[a]lineatul (1) nu se aplică în următoarele situații: (a) persoana vizată și-a dat consimțământul explicit pentru prelucrarea acestor date cu caracter personal pentru unul sau mai multe scopuri specifice, cu excepția cazului în care dreptul Uniunii sau dreptul intern prevede ca interdicția prevăzută la alineatul (1) să nu poată fi ridicată prin consimțământul persoanei vizate; [...] (e) prelucrarea se referă la date cu caracter personal care sunt făcute publice în mod manifest de către persoana vizată; (f) prelucrarea este necesară pentru constatarea, exercitarea sau apărarea unui drept în instanță sau ori de câte ori instanțele acționează în exercițiul funcției lor judiciare; [...]”.

¹²⁶ În sensul articolului 9 alineatul 2 litera (e) din RGPD.

¹²⁷ Potrivit articolului 6 alineatul (1) primul paragraf litera (a) din RGPD.

¹²⁸ Menționate la articolul 6 alineatul (1) primul paragraf literele (b)-(f) din RGPD. În temeiul acestor dispoziții, prelucrarea este legală numai dacă și în măsura în care aceasta este printre altele necesară pentru executarea unui contract la care persoana vizată este parte [articolul 6 alineatul (1) primul paragraf litera (b) din RGPD], în vederea îndeplinirii unei obligații legale care îi revine operatorului [articolul 6 alineatul (1) primul paragraf litera (c) din RGPD] sau în scopul intereselor legitime urmărite de operator sau de o parte terță [articolul 6 alineatul (1) primul paragraf litera (f) din RGPD].

care face parte integrantă din prestația contractuală destinată utilizatorilor menționați, astfel încât obiectul principal al contractului nu ar putea fi atins în lipsa acestei prelucrări.

În plus, potrivit Curții, prelucrarea datelor în cauză poate fi considerată necesară în scopul intereselor legitime urmărite de operator sau de un terț numai dacă operatorul menționat a indicat utilizatorilor de la care au fost colectate datele un interes legitim urmărit prin prelucrarea lor, dacă prelucrarea respectivă este efectuată în limitele strictului necesar pentru realizarea acestui interes legitim și dacă reiese dintr-o evaluare comparativă a intereselor opuse, în raport cu ansamblul circumstanțelor relevante, că interesele sau libertățile și drepturile fundamentale ale acestor utilizatori nu prevalează asupra interesului legitim menționat al operatorului sau al unui terț. Or, Curtea consideră printre altele că, în lipsa unui consimțământ din partea lor, interesele și drepturile fundamentale ale utilizatorilor menționați prevalează asupra interesului operatorului unei rețele sociale online pentru personalizarea publicității prin care își finanțează activitatea.

În sfârșit, Curtea precizează că prelucrarea datelor în cauză este justificată dacă este într-adevăr necesară în vederea respectării unei obligații legale care îi revine operatorului, în temeiul unei dispoziții de drept al Uniunii sau al dreptului statului membru în cauză, dacă acest temei juridic urmărește un obiectiv de interes public și este proporțional cu obiectivul legitim urmărit, iar prelucrarea respectivă este efectuată în limitele strictului necesar.

În al patrulea și ultimul rând, în ceea ce privește validitatea consimțământului utilizatorilor în cauză pentru prelucrarea datelor lor în temeiul RGPD, Curtea consideră că împrejurarea că operatorul unei rețele sociale online ocupă o poziție dominantă pe piața rețelelor sociale online nu se opune ca atare posibilității ca utilizatorii unei astfel de rețele să își dea în mod valabil consimțământul pentru prelucrarea datelor lor cu caracter personal efectuată de acest operator. Totuși, având în vedere că o asemenea poziție poate afecta libertatea de alegere a acestor utilizatori și poate crea un dezechilibru vădit între ei și operatorul menționat, ea constituie un element important pentru a stabili dacă într-adevăr consimțământul a fost dat în mod valabil și mai ales în mod liber, aspect care trebuie dovedit de același operator¹²⁹.

În special, utilizatorii rețelei sociale în discuție trebuie să dispună de libertatea de a refuza în mod individual, în cadrul procesului contractual, să își dea consimțământul pentru anumite operațiuni de prelucrare de date care nu sunt necesare pentru executarea contractului, fără a fi însă obligați să renunțe integral la utilizarea acestei rețele sociale online, ceea ce implică faptul că respectivilor utilizatori li se oferă, dacă este cazul în schimbul unei remunerații adecvate, o alternativă echivalentă care nu este

¹²⁹ În temeiul articolului 7 alineatul (1) din RGPD.

însotită de asemenea operațiuni de prelucrare a datelor. În plus, este necesar ca un consimțământ distinct să poată fi dat pentru prelucrarea datelor off Facebook.

4. Vânzarea de medicamente și de dispozitive medicale online

Hotărârea din 11 decembrie 2003 (Marea Cameră), Deutscher Apothekerverband (C-322/01, EU:C:2003:664)

Litigiul principal se purta între Deutscher Apothekerverband eV, o asociație având ca misiune apărarea intereselor economice și sociale ale profesiei de farmacist, și 0800 DocMorris NV, o farmacie neerlandeză stabilită în Țările de Jos. Domnul Jacques Waterval era farmacist și unul dintre reprezentanții legali ai DocMorris. Din luna iunie 2000, DocMorris și domnul Waterval aveau un site internet de vânzare de medicamente la adresa de internet www.0800DocMorris.com. Era vorba despre medicamente care erau autorizate fie în Germania, fie în Țările de Jos. Eliberarea acestui tip de medicament avea loc numai în urma prezentării rețetei medicale originale. Apothekerverband a contestat la Landgericht Frankfurt am Main (Tribunalul Regional din Frankfurt-am-Main, Germania) oferta de medicamente prin intermediul internetului și eliberarea prin vânzări prin corespondență transfrontalieră. În opinia sa, dispozițiile legii germane privind medicamentele nu permiteau exercitarea unei asemenea activități. Tribunalul Regional a solicitat Curții să stabilească dacă asemenea interdicții încalcă principiul liberei circulații a mărfurilor. În continuare, presupunând că există o încălcare a articolului 28 CE, instanța de trimitere a urmărit să afle dacă reglementarea germană în discuție din litigiul principal este necesară pentru a proteja în mod eficient sănătatea și viața persoanelor, în sensul articolului 30 CE.

Curtea a declarat că interdicția națională constituie o măsură cu efect echivalent în sensul articolului 28 CE. Aceasta afectează mai mult farmaciile stabilite în afara teritoriului național și ar putea fi de natură să împiedice mai mult accesul la piața al produselor care provin din alte state membre decât cel al produselor naționale.

Articolul 30 CE poate justifica o asemenea interdicție națională în măsura în care aceasta privește medicamentele care se eliberează pe bază de prescripție medicală. Într-adevăr, având în vedere riscurile care pot fi asociate utilizării acestor medicamente, este necesar să se poată verifica într-un mod eficient și responsabil autenticitatea rețetelor întocmite de medici și să se poată asigura astfel eliberarea medicamentului fie clientului însuși, fie unei persoane însărcinate de acesta să vină să îl ridice. În schimb, articolul 30 CE nu poate fi invocat pentru a justifica o interdicție absolută de vânzare prin corespondență a medicamentelor.

În plus, articolul 88 alineatul (1) din Directiva 2001/83/CE¹³⁰ se opune unei interdicții naționale de a face publicitate pentru vânzarea prin corespondență a medicamentelor a căror eliberare este rezervată exclusiv farmaciilor în statul membru în cauză, în măsura în care această interdicție are în vedere medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală.

Astfel, articolul 88 alineatul (2) din Directiva 2001/83/CE, care autorizează publicitatea către public pentru medicamentele care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, nu poate fi interpretat în sensul că exclude publicitatea pentru vânzarea prin corespondență a medicamentelor în temeiul unei pretinse necesități a prezenței fizice a unei farmacii.

Hotărârea din 2 decembrie 2010, Ker-Optika (C-108/09, [EU:C:2010:725](#))

Conform legislației maghiare, comercializarea lentilelor de contact trebuia să se efectueze într-un magazin specializat cu o suprafață minimă de 18 m² sau într-un spațiu separat de atelier. În plus, în cadrul vânzării acestor produse, trebuia să se recurgă la serviciile unui optometrist sau ale unui medic oftalmolog calificat în domeniul lentilelor de contact. Cu toate acestea, societatea maghiară Ker-Optika comercializa lentile de contact prin intermediul site-ului său internet. Autoritățile maghiare din domeniul sănătății îi interzisese continuarea acestei activități. Ker-Optika a atacat în justiție această decizie de interdicție. Baranya megyei bíróság (Tribunalul Departamental din Baranya, Ungaria), sesizat cu litigiul, a solicitat Curții să stabilească dacă dreptul Uniunii se opune reglementării maghiare.

Curtea a răspuns că normele naționale referitoare la comercializarea lentilelor de contact intră în domeniul de aplicare al Directivei 2000/31/CE¹³¹ în măsura în care privesc oferta online și încheierea contractului prin mijloace electronice. În schimb, normele naționale referitoare la livrarea lentilelor de contact nu intră în domeniul de aplicare al acestei directive. Articolele 34 TFUE și 36 TFUE, precum și Directiva 2000/31/CE trebuie să fie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care nu autorizează comercializarea lentilelor de contact decât în magazine specializate în dispozitive medicale.

Astfel, reglementarea menționată constituie o măsură cu efect echivalent restricțiilor cantitative, interzisă prin articolul 34 TFUE, întrucât interdicția are ca obiect o vânzare de lentile de contact pe internet prin corespondență și o livrare la domiciliul consumatorilor care locuiesc pe teritoriul național și lipsește operatorii care provin din alte state membre de o modalitate deosebit de eficientă de comercializare a acestor produse,

¹³⁰ Directiva 2001/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 noiembrie 2001 de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman (JO 2001, L 311, p. 67, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 3).

¹³¹ Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societăți informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (JO 2000, L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257).

îngreunând astfel în mod considerabil accesul acestora din urmă la piața statului membru avut în vedere.

Legiuitorul național a depășit limitele marjei de apreciere de care beneficiază pentru a decide cu privire la nivelul la care urmărește să asigure protecția sănătății publice, iar această reglementare trebuie considerată că depășește ceea ce este necesar pentru a atinge obiectivul urmărit. Obiectivul poate fi atins prin măsuri mai puțin restrictive, constând în a supune numai prima livrare de lentile de contact anumitor restricții și în a impune operatorilor economici interesați să pună la dispoziția clientului un optician calificat. Pentru aceleași motive, reglementarea menționată nu poate fi considerată proporțională în raport cu obiectivul de protecție a sănătății publice, în sensul articolului 3 alineatul (4) din Directiva 2000/31/CE.

Hotărârea din 19 octombrie 2016, Deutsche Parkinson Vereinigung (C-148/15, [EU:C:2016:776](#))

Deutsche Parkinson Vereinigung, o organizație de întrajutorare germană care urmărea să amelioreze condițiile de viață ale pacienților afectați de boala Parkinson, convenise cu privire la un sistem de bonusuri cu farmacia neerlandeză cu vânzare prin corespondență DocMorris. Membrii săi puteau profita de sistemul de bonusuri atunci când cumpărau medicamente care, destinate tratării bolii Parkinson, se eliberau pe bază de prescripție medicală și puteau fi eliberate doar în farmacii. O asociație germană de combatere a concurenței neloiale a considerat că acest sistem de bonusuri încălca reglementarea germană, care prevedea prețuri uniforme de eliberare în farmacii a medicamentelor care se eliberează pe bază de prescripție.

Oberlandesgericht Düsseldorf (Tribunalul Regional Superior din Düsseldorf, Germania) a sesizat Curtea pentru a stabili dacă această stabilire de prețuri uniforme este compatibilă cu libera circulație a mărfurilor.

Curtea a statuat că articolul 34 TFUE trebuie interpretat în sensul că această reglementare națională constituie o măsură cu efect echivalent unei restricții cantitative la import. Respectiva reglementare afectează mai mult vânzarea de medicamente eliberate pe bază de prescripție medicală de către farmacii stabilite în alte state membre decât vânzarea acestor medicamente de către farmacii stabilite pe teritoriul național.

Astfel, farmaciile tradiționale sunt mai în măsură decât farmaciile cu vânzare prin corespondență să ofere pacienților sfaturi individuale și să asigure o aprovizionare cu medicamente în caz de urgență. Trebuie să se considere că concurența prin prețuri este susceptibilă să reprezinte un parametru al concurenței mai important pentru acestea din urmă.

Articolul 36 TFUE trebuie interpretat în sensul că o reglementare națională nu poate fi justificată pentru motivul protecției sănătății și a vieții persoanelor dacă respectiva reglementare nu este aptă să atingă obiectivele urmărite. Obiectivul de a asigura o aprovizionare cu medicamente sigură și de calitate pe întreg teritoriul național intră sub

incidența articolului 36 TFUE. Dar o asemenea reglementare nu poate fi justificată în mod valabil decât în măsura în care este de natură să asigure realizarea obiectivului legitim urmărit și nu depășește ceea ce este necesar pentru ca acesta să fie atins.

În această privință, o concurență prin prețuri mai intensă între farmaciile ar fi benefică pentru aprovizionarea uniformă cu medicamente și nu are o influență negativă asupra desfășurării de către farmaciile tradiționale a anumitor activități de interes general precum fabricarea de medicamente pe bază de rețetă sau menținerea unui anumit stoc și a unei selecții de medicamente. În sfârșit, o concurență prin prețuri ar putea fi de natură să profite pacientului, în măsura în care ar permite să se ofere medicamente eliberate pe bază de prescripție medicală la prețuri mai favorabile.

Hotărârea din 29 februarie 2024, Doctipharma (C-606/21, [EU:C:2024:179](#))

Sesizată cu titlu preliminar de cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris, Franța), Curtea precizează limitele noțiunii de „serviciu al societății informaționale” și oferă elementele de interpretare care permit să se aprecieze conformitatea cu dreptul Uniunii a interzicerii de către un stat membru a unui serviciu furnizat prin intermediul unui site internet care constă în punerea în legătură a farmaciștilor și a clienților pentru vânzarea online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală (denumit în continuare „serviciul furnizat”).

Doctipharma a creat site-ul www.doctipharma.fr, pe care utilizatorii de internet puteau cumpăra, de pe site-uri ale farmaciilor, produse farmaceutice și medicamente fără prescripție medicală.

Pe acest site, farmaciștii subscriau la platforma de vânzare online, prin intermediul unui abonament lunar plătit Doctipharma, iar clienții trebuiau să creeze un cont client pentru a accesa site-urile farmaciștilor alese de ei.

Întrucât a considerat că această practică determina participarea Doctipharma la comerțul electronic cu medicamente, Union des Groupements de pharmaciens d'officine (UDGPO) a chemat-o în judecată în fața tribunal de commerce de Nanterre (Tribunalul Comercial din Nanterre, Franța), care a constatat caracterul ilicit al site-ului internet și a somat Doctipharma să își înceteze activitatea. Cour de cassation (Curtea de Casație, Franța) a anulat hotărârea cour d'appel de Versailles (Curtea de Apel din Versailles, Franța) prin care a fost infirmată hotărârea primei instanțe. Aceasta a apreciat că, punând în legătură farmaciștii și pacienții potențiali, Doctipharma a jucat un rol de intermediar în vânzarea de medicamente fără prescripție medicală și participa la comerțul electronic cu medicamente, fără a avea însă calitatea de farmacist impusă de legislația națională. Aceasta a trimis cauza spre rejudecare la cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris, Franța), instanța de trimitere în speță.

În fața diferitelor abordări adoptate de instanțele franceze, instanța de trimitere a decis să adreseze Curții mai multe întrebări preliminare. Aceasta solicită Curții să se pronunțe

cu privire la interpretarea Directivei 98/34¹³², pentru a stabili dacă serviciul furnizat intră în sfera noțiunii de „serviciu al societății informaționale”, și cu privire la cea a articolului 85c din Directiva 2001/83¹³³, pentru a stabili dacă statele membre pot să interzică furnizarea serviciului în cauză în temeiul acestei dispoziții.

În primul rând, în ceea ce privește condițiile care trebuie îndeplinite pentru a califica un serviciu ca intrând sub incidența noțiunii de „serviciu al societății informaționale” în sensul Directivelor 98/34 și 2015/1535¹³⁴, Curtea apreciază mai întâi că ar fi indiferent, pe de o parte, că Doctipharma a fost remunerată de farmaciștii care subscriu la platforma sa, pe baza unui pachet de servicii, și, pe de altă parte, că serviciul furnizat de aceasta a făcut obiectul unui abonament lunar care îi era plătit de farmaciști și al unei retrocedări a unui procent din cuantumul vânzărilor, prelevat de platformă, întrucât aceste împrejurări, dacă ar fi dovedite, implică faptul că trebuie să se considere că serviciul în cauză îndeplinește condiția de a fi furnizat în schimbul unei remunerații. În continuare, calificarea serviciului în cauză drept „serviciu al societății informaționale” decurge de asemenea din faptul că acesta se realizează prin intermediul unui site internet care nu impune prezența simultană a prestatorului serviciului și a clientului sau a farmacistului, precum și din faptul că serviciul este prestat la cererea individuală a farmaciștilor și a clienților.

Curtea concluzionează din aceasta că un serviciu furnizat pe un site internet care pune în legătură farmaciști și clienți în vederea vânzării, de pe site-urile farmaciilor care au subscris la acest serviciu, a unor medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală intră în sfera noțiunii de „serviciu al societății informaționale”.

În al doilea rând, în ceea ce privește posibilitatea statelor membre de a interzice un astfel de serviciu de intermediere în temeiul articolului 85c din Directiva 2001/83, Curtea amintește că statele membre sunt singurele competente să stabilească persoanele fizice sau juridice autorizate sau care au dreptul să furnizeze la distanță medicamente către populație prin intermediul serviciilor societății informaționale.

Aceasta consideră că articolul 85c alineatul (1) litera (a) din Directiva 2001/83 impune instanței de trimitere să verifice dacă trebuie să se considere că prestatorul serviciului în cauză se limitează, printr-o prestație proprie și distinctă de vânzare, să pună în legătură vânzători cu clienți sau dacă acest prestator trebuie considerat ca fiind el însuși prestator al vânzării.

¹³² Directiva 98/34/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 referitoare la procedura de furnizare de informații în domeniul standardelor, reglementărilor tehnice și al normelor privind serviciile societății informaționale (JO 1998, L 204, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 207), astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iulie 1998 (JO 1998, L 217, p. 18, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 282) (denumită în continuare „Directiva 98/34”).

¹³³ Directiva 2001/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 noiembrie 2001 de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman (JO 2001, L 311, p. 67, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2011/62/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2011 (JO 2011, L 174, p. 74).

¹³⁴ Articolul 1 punctul 2 din Directiva 98/34 și articolul 1 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2015/1535 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 septembrie 2015 referitoare la procedura de furnizare de informații în domeniul reglementărilor tehnice și al normelor privind serviciile societății informaționale (JO 2015, L 241, p. 1) sunt formulate în mod identic. Aceste articole definesc noțiunea de „serviciu al societății informaționale” pornind de la patru condiții: „orice serviciu prestat în mod normal în schimbul unei remunerații, la distanță, prin mijloace electronice și la solicitarea individuală a beneficiarului serviciului”.

În această privință, în speță, dacă, la finalul analizei respective, Doctipharma ar trebui considerată ca fiind ea însăși prestatoare a vânzării, articolul 85c alineatul (1) litera (a) nu s-ar opune interdicției acestui serviciu de către statul membru pe teritoriul căruia este stabilită. De fapt, un stat membru poate rezerva vânzarea la distanță către public, prin intermediul serviciilor societății informaționale, a medicamentelor fără prescripție medicală numai persoanelor care au calitatea de farmacist.

În schimb, dacă s-ar dovedi că Doctipharma furnizează un serviciu propriu și distinct de vânzare, atunci serviciul furnizat nu ar putea fi interzis în temeiul articolului 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83 și nu ar intra sub incidența noțiunii de „condiții [...] pentru furnizarea cu amănuntul” a medicamentelor oferite spre vânzare la distanță către populație. Astfel, serviciul furnizat trebuie să fie calificat drept „serviciu al societății informaționale”. Or, articolul 85c alineatul (1) prevede în mod explicit că, fără a aduce atingere legislațiilor naționale care interzic oferirea spre vânzare la distanță către populație a medicamentelor care se eliberează pe bază de prescripție medicală, statele membre se asigură că medicamentele sunt oferite spre vânzare la distanță către populație prin intermediul serviciilor societății informaționale. Prin urmare, ar fi incoerent să se considere că recurgerea la un astfel de serviciu poate fi interzisă de statele membre.

5. Jocurile de noroc

Hotărârea din 6 noiembrie 2003 (Marea Cameră), Gambelli (C-243/01, [EU:C:2003:597](#))

Domnul Piergiorgio Gambelli și alte 137 de persoane administrau în Italia centre de transmitere a datelor care colectau pariuri sportive pe teritoriul italian, pe seama unui bookmaker englez cu care erau conectate pe internet. Bookmaker-ul, Stanley International Betting Ltd, își desfășura activitățile pe baza unei licențe acordate de orașul Liverpool în temeiul dreptului englez. În Italia, această activitate era rezervată statului sau concesiionarilor săi. Orice încălcare a acestei norme putea conduce la o sancțiune penală de până la un an de închisoare. Urmărirea penală a fost începută împotriva domnului Gambelli. Acesta susținea că dispozițiile italiene erau contrare principiilor comunitare ale libertății de stabilire și liberei prestări a serviciilor. Tribunale di Ascoli Piceno (Tribunalul din Ascoli Piceno, Italia), sesizat cu această cauză, a solicitat Curții să stabilească modalitatea de interpretare a dispozițiilor Tratatului CE în materie.

Curtea a declarat că o asemenea reglementare națională constituie o restricție privind libertatea de stabilire și libera prestare a serviciilor prevăzute la articolul 43 CE și, respectiv, la articolul 49 CE. Pentru a fi justificată, aceasta trebuie să se întemeieze pe motive imperative de interes general, de natură să garanteze realizarea obiectivului urmărit, să nu depășească ceea ce este necesar pentru atingerea acestui obiectiv și să fie aplicată în mod nediscriminatoriu.

Revine în această privință instanțelor naționale sarcina de a verifica dacă o asemenea reglementare, având în vedere modalitățile sale concrete de aplicare, răspunde într-adevăr obiectivelor susceptibile să o justifice și dacă restricțiile pe care le impune nu sunt disproporționate în raport cu aceste obiective.

De asemenea, Curtea a decis că, în măsura în care autoritățile unui stat membru incită și încurajează consumatorii să participe la loterii, la jocuri de noroc sau la pariuri pentru ca trezoreria publică să obțină de aici beneficii pe plan financiar, autoritățile acestui stat nu pot invoca ordinea publică socială care ține de necesitatea de a reduce ocaziile de joc pentru a justifica măsuri precum cele în discuție în litigiul principal.

Hotărârea din 8 septembrie 2009 (Marea Cameră), Liga Portuguesa și Bwin International (C-42/07, [EU:C:2009:519](#))

Bwin, o întreprindere de jocuri online cu sediul în Gibraltar (Regatul Unit), care nu avea un sediu în Portugalia, propunea jocuri de noroc pe un site internet. Serverele sale erau situate în Gibraltar și în Austria. Liga, o persoană juridică de drept privat, care regrupa toate cluburile care participau la competiții de fotbal profesionist în Portugalia, și-a schimbat numele pentru a deveni Bwin Liga, întrucât întreprinderea respectivă a devenit principalul sponsor instituțional al primei divizii de fotbal în Portugalia. Site-ul internet al Liga a inclus referințe la site-ul internet al Bwin și un link către acesta.

Ulterior, conducerea departamentului de jocuri al Santa Casa a adoptat mai multe decizii de aplicare a unor amenzi Ligii și societății Bwin pentru promovarea de jocuri sociale, pe de o parte, și, pe de altă parte, pentru publicitatea realizată pentru jocurile menționate. Liga și Bwin au introdus acțiuni la Tribunal de Pequena Instância Criminal do Porto (Tribunalul Penal din Porto, Portugalia) prin care au solicitat anularea deciziilor amintite, invocând în special articolele 43 CE, 49 CE și 56 CE.

Curtea a statuat că, în cazul în care o măsură națională are în același timp legătură cu mai multe libertăți fundamentale, Curtea o examinează, în principiu, numai în raport cu una dintre aceste libertăți, dacă se dovedește că, în circumstanțele din speță, celelalte sunt cu totul secundare în raport cu prima și pot fi analizate împreună cu aceasta.

Mai departe, Curtea constată că o asemenea reglementare dă naștere unei restricții privind libera prestare a serviciilor garantată de articolul 49 CE, impunând în plus o restricție privind libertatea rezidenților statului membru respectiv de a beneficia, prin internet, de serviciile oferite în alte state membre. Cu toate acestea, restricția în discuție poate fi considerată justificată prin obiectivul luptei împotriva fraudei și a criminalității.

Sectorul jocurilor de noroc oferite prin internet nu face obiectul unei armonizări comunitare. Un stat membru este, așadar, îndreptățit să considere că simplul fapt că un operator privat propune în mod legal servicii din acest sector prin internet într-un alt stat membru în care este stabilit nu poate fi considerat o garanție suficientă de protecție a consumatorilor naționali. În plus, ca urmare a lipsei contactului direct dintre

consumator și operator, jocurile de noroc accesibile prin internet implică riscuri de natură diferită în ceea ce privește eventualele fraude. Pe de altă parte, nu este exclusă posibilitatea ca un operator care sponsorizează anumite competiții sportive cu privire la care organizează pariuri să se poată găsi într-o situație care să îi permită să influențeze rezultatul acestora și să își sporească astfel profiturile. Articolul 49 CE nu se opune unei reglementări a unui stat membru care interzice unor operatori privați stabiliți în alte state membre, în care furnizează în mod legal servicii similare, să propună jocuri de noroc prin internet pe teritoriul statului membru menționat.

Hotărârea din 22 iunie 2017, Unibet International (C-49/16, [EU:C:2017:491](#))

Societatea malteză Unibet International organiza jocuri de noroc online. În anul 2014, Unibet, care deținea autorizații emise de mai multe state membre, a prestat pe site-uri internet în limba maghiară servicii de jocuri de noroc, în condițiile în care nu deținea autorizația necesară în Ungaria. Autoritățile maghiare au dispus, pe de o parte, închiderea temporară a accesului din Ungaria la site-urile internet ale Unibet și, pe de altă parte, a aplicat Unibet o amendă. S-ar fi putut acorda, teoretic, operatorilor stabiliți în alte state membre o autorizație care să le permită organizarea jocurilor de noroc online, întrucât prestarea unor asemenea servicii nu era rezervată unui monopol de stat. Totuși, aceștia se găseau practic în imposibilitatea de a obține o asemenea autorizație. În acest context, Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Tribunalul Administrativ și pentru Litigii de Muncă din Budapesta, Ungaria) a solicitat Curții să stabilească dacă reglementarea maghiară în cauză este compatibilă cu principiul liberei prestări a serviciilor.

Curtea a statuat că articolul 56 TFUE trebuie interpretat în sensul că se opune unei legislații naționale care instituie un regim de concesiuni pentru organizarea jocurilor de noroc online atunci când aceasta conține norme discriminatorii în privința operatorilor stabiliți în alte state membre sau în cazul în care prevede norme nediscriminatorii, dar care sunt aplicate în mod netransparent, astfel încât să împiedice sau să facă mai dificilă candidatura anumitor ofertanți stabiliți în alte state membre.

O normă potrivit căreia operatorii de încredere trebuie să fi desfășurat pentru o perioadă de cel puțin 10 ani o activitate de organizare de jocuri de noroc pe teritoriul acestui stat membru dezavantajează operatorii stabiliți în alte state membre. Simpla invocare a unui obiectiv de interes general nu este suficientă pentru a justifica o asemenea diferență de tratament.

Obligația națională de a fi desfășurat timp de trei ani într-un stat membru o activitate de organizare de jocuri de noroc nu creează niciun avantaj în favoarea operatorilor stabiliți în statul membru gazdă și ar putea fi justificată printr-un obiectiv de interes general. Trebuie totuși ca normele în discuție să fie aplicate în mod transparent în ceea ce privește toți ofertanții. Nu îndeplinește această cerință o reglementare națională în cuprinsul căreia condițiile de exercitare a atribuțiilor ministrului economiei pe care le

stabilește în cadrul unei astfel de proceduri, precum și condițiile tehnice care trebuie îndeplinite de operatorii de jocuri de noroc în cadrul prezentării ofertei lor nu sunt definite cu suficientă precizie.

Articolul 56 TFUE trebuie interpretat în sensul că se opune unor sancțiuni aplicate ca urmare a încălcării legislației naționale prin care se instituie un sistem de concesiuni și de autorizații pentru organizarea de jocuri de noroc în cazul în care o astfel de legislație națională se dovedește a fi contrară acestui articol.

6. Economia colaborativă

Hotărârea din 20 decembrie 2017 (Marea Cameră), Asociación Profesional Élite Taxi (C-434/15, EU:C:2017:981)

Platforma electronică Uber furniza, prin intermediul unei aplicații, un serviciu remunerat de punere în legătură a unor conducători auto neprofesioniști care utilizează propriul autovehicul. În anul 2014, o asociație profesională a șoferilor de taxi din orașul Barcelona (Spania) a formulat o acțiune la Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona (Tribunalul Comercial nr. 3 din Barcelona, Spania). În opinia acesteia, activitățile Uber constituiau practici înșelătoare și acte de concurență neloială. Juzgado de lo Mercantil (Tribunalul Comercial) a considerat necesar să verifice dacă Uber trebuie să dețină o autorizație administrativă prealabilă. Dacă serviciul ar ține de Directiva privind serviciile în cadrul pieței interne¹³⁵ sau de Directiva 98/34/CE¹³⁶, practicile Uber nu ar putea fi considerate ca fiind neloiale.

Curtea a declarat că întrebările formulate de instanța de trimitere privesc calificarea juridică a serviciului în cauză și că, prin urmare, este competentă să se pronunțe cu privire la aceste întrebări.

Astfel, un asemenea serviciu ar putea fi calificat drept „serviciu al societății informaționale” în sensul articolului 1 punctul 2 din Directiva 98/34/CE, la care trimite articolul 2 litera (a) din Directiva 2000/31/CE. Acest serviciu constituie un „serviciu prestat în mod normal în scopul obținerii unei remunerații, la distanță, prin mijloace electronice și la solicitarea individuală a beneficiarului serviciului”.

Un asemenea serviciu nu se rezumă la un serviciu de intermediere care constă în a pune în legătură, prin intermediul unei aplicații pentru telefoane inteligente, un conducător auto neprofesionist care utilizează propriul autovehicul și o persoană care dorește să

¹³⁵ Directiva 2006/123/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind serviciile în cadrul pieței interne (JO 2006, L 376, p. 36, Ediție specială, 13/vol. 58, p. 50).

¹³⁶ Directiva 98/34/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 de stabilire a unei proceduri pentru furnizarea de informații în domeniul standardelor și reglementărilor tehnice și al normelor privind serviciile societății informaționale (JO 1998, L 204, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 207).

efectueze o deplasare urbană. Astfel, într-o situație precum cea vizată de instanța de trimitere, furnizorul creează în același timp o ofertă de servicii de transport urban pe care o face accesibilă prin aplicație și a cărei funcționare generală o organizează.

Conducătorii auto nu ar fi în situația de a furniza servicii de transport fără aplicație, iar pasagerii nu ar recurge la serviciile respectivilor conducători auto. În plus, Uber exercită o influență decisivă asupra condițiilor prestației furnizate de astfel de conducători auto și stabilește, prin aplicația eponimă, cel puțin prețul maxim pe cursă, această societate percepend prețul respectiv de la client înainte de a achita o parte conducătorului auto neprofesionist al autovehiculului. În plus, exercită un anumit control asupra calității autovehiculelor și a conducătorilor auto ai acestora, precum și asupra comportamentului acestora din urmă, care poate conduce, dacă este cazul, la excluderea lor. Prin urmare, acest serviciu de intermediere trebuie considerat „serviciu în domeniul transporturilor”, în sensul articolului 2 alineatul (2) litera (d) din Directiva 2006/123/CE, și este deci exclus din domeniul de aplicare al directivei menționate.

Hotărârea din 10 aprilie 2018 (Marea Cameră), Uber France (C-320/16, [EU:C:2018:221](#))

Societatea franceză Uber France, care exploata un serviciu Uber Pop prin care punea în legătură conducători auto neprofesioniști care utilizează propriul vehicul cu persoane care doresc să efectueze deplasări urbane, prin intermediul unei aplicații pentru smartphone, era urmărită penal pentru organizarea acestui serviciu. Ea susținea că legislația franceză pe baza căreia era urmărită penal constituia o normă tehnică privind un serviciu al societății informaționale în sensul directivei privind standardele și reglementările tehnice¹³⁷. Această directivă impune statelor membre să notifice Comisiei orice proiect de lege sau de reglementare care prevede norme tehnice referitoare la produse și servicii ale societății informaționale. Or, în speță, autoritățile franceze nu notificaseră Comisiei legislația penală în cauză înainte de promulgarea sa. Sesizat în cauză, tribunal de grande instance de Lille (Tribunalul de Mare Instanță din Lille, Franța) a solicitat Curții să stabilească dacă autoritățile franceze erau sau nu erau obligate să notifice în prealabil Comisiei proiectul de lege.

Curtea a statuat că articolul 1 din Directiva 98/34/CE, modificată prin Directiva 98/48/CE, și articolul 2 alineatul (2) litera (d) din Directiva 2006/123/CE trebuie interpretate în sensul că o reglementare națională care sancționează penal fapta de a organiza un asemenea sistem se referă la un „serviciu în domeniul transporturilor” în măsura în care se aplică unui serviciu de intermediere furnizat prin intermediul unei aplicații pentru smartphone și care face parte integrantă dintr-un serviciu global al cărui element principal este serviciul de transport. Un astfel de serviciu este exclus din domeniul de aplicare al acestor directive.

¹³⁷ Directiva 98/34/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 de stabilire a unei proceduri pentru furnizarea de informații în domeniul standardelor și reglementărilor tehnice și al normelor privind serviciile societății informaționale (JO 1998, L 204, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 207).

Curtea a amintit că a statuat în cauza Asociación Profesional Élite Taxi, C-434/15 (a se vedea mai sus), că serviciul UberPop ținea de domeniul transportului și nu constituia un serviciu al societății informaționale în sensul Directivei 98/34. Potrivit Curții, serviciul UberPop propus în Franța este în esență identic cu cel furnizat în Spania. Rezultă că autoritățile franceze nu erau obligate să notifice în prealabil Comisiei proiectul de lege penală în cauză.

Hotărârea din 19 decembrie 2019 (Marea Cameră), Airbnb Ireland (C-390/18, [EU:C:2019:1112](#))

Prin Hotărârea din 19 decembrie 2019, Airbnb Ireland (C-390/18), Marea Cameră a Curții a statuat, pe de o parte, că un serviciu de intermediere care are ca obiect să pună în legătură, prin intermediul unei platforme electronice, în schimbul unei remunerații, potențiali chiriași cu locatori profesioniști sau neprofesioniști care propun prestații de cazare de scurtă durată, furnizând în același timp și un anumit număr de prestații accesorii acestui serviciu de intermediere, trebuie calificat drept „serviciu al societății informaționale” care intră sub incidența Directivei 2000/31 privind comerțul electronic¹³⁸. Pe de altă parte, Curtea a considerat că un particular se poate opune aplicării în cazul său, în cadrul unei proceduri penale cu constituire de parte civilă, a măsurilor unui stat membru care restrâng libera circulație a unui asemenea serviciu, pe care îl furnizează dintr-un alt stat membru, atunci când măsurile menționate nu au fost notificate în conformitate cu articolul 3 alineatul (4) litera (b) a doua liniuță din aceeași directivă.

Litigiul principal se înscrie în cadrul unei proceduri penale inițiate în Franța ca urmare a unei plângeri cu constituire de parte civilă depuse împotriva Airbnb Ireland de Association pour un hébergement et un tourisme professionnels. Airbnb Ireland este o societate irlandeză care administrează o platformă electronică care permite, cu plata unui comision, punerea în legătură, printre altele în Franța, a unor locatori profesioniști, precum și particulari care propun prestații de cazare de scurtă durată cu persoane care caută acest tip de cazare. În plus, Airbnb Ireland propune locatorilor menționați prestații accesorii, precum un cadru care definește conținutul ofertei lor, o asigurare de răspundere civilă, un instrument de estimare a prețului de închiriere sau servicii de plată referitoare la aceste prestații.

Asociația care a depus plângere împotriva Airbnb Ireland susținea că această societate nu se limita la punerea în legătură a două părți prin intermediul platformei eponime, ci desfășura o activitate de agent imobiliar fără a deține un card profesional, încalcând astfel așa-numita Lege Hogue, aplicabilă în Franța activităților profesioniștilor din domeniul imobiliar. La rândul său, Airbnb Ireland arăta că Directiva 2000/31 se opunea în orice caz acestei reglementări.

¹³⁸ Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă („Directiva privind comerțul electronic”) (JO 2000, L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257).

Chemată să se pronunțe, în primul rând, cu privire la calificarea serviciului de intermediere furnizat de Airbnb Ireland, Curtea a amintit, făcând referire la Hotărârea Asociación Profesional Elite Taxi¹³⁹, că, dacă un serviciu de intermediere îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 1 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2015/1535¹⁴⁰, la care face trimitere articolul 2 litera (a) din Directiva 2000/31, el constituie în principiu un „serviciu al societății informaționale”, distinct de serviciul subsecvent la care se referă. Situația este însă diferită dacă reiese că acest serviciu de intermediere face parte integrantă dintr-un serviciu global al cărui element principal este un serviciu care intră sub incidența unei alte calificări juridice.

În speță, Curtea a considerat că un serviciu de intermediere precum cel furnizat de Airbnb Ireland îndeplinea aceste condiții fără ca natura legăturilor care existau între serviciul de intermediere și prestația de cazare să justifice înlăturarea calificării drept „serviciu al societății informaționale” a respectivului serviciu de intermediere și, prin urmare, aplicarea Directivei 2000/31 în cazul acestuia.

Pentru a sublinia caracterul disociabil pe care îl prezintă un asemenea serviciu de intermediere față de prestațiile de cazare la care se referă, Curtea a arătat, *primo*, că acest serviciu nu urmărește numai efectuarea imediată a unor asemenea prestații, ci constă în esență în furnizarea unui instrument de prezentare și de căutare a locuințelor oferite spre închiriere, facilitând încheierea de viitoare contracte de închiriere. Prin urmare, nu se poate considera că acest tip de serviciu constituie simplul accesoriu al unui serviciu global de cazare. *Secundo*, Curtea a subliniat că un serviciu de intermediere precum cel furnizat de Airbnb Ireland nu este nicidecum indispensabil efectuării de prestații de cazare, întrucât chiriașii și locatorii dispun de numeroase alte canale în acest scop, dintre care unele există de mult timp. *Tertio*, în final, Curtea a arătat că niciun element din dosar nu indica că Airbnb ar fixa sau ar plafona cuantumul chiriilor solicitate de locatorii care recurg la platforma sa.

Curtea a mai precizat că celelalte prestații propuse de Airbnb Ireland nu permit repunerea în discuție a acestei constatări, întrucât prestațiile diverse respective sunt simple accesorii ale serviciului de intermediere furnizat de această societate. În plus, ea a indicat că, spre deosebire de serviciile de intermediere în discuție în Hotărârea Asociación Profesional Elite Taxi și în Hotărârea Uber France¹⁴¹, nici acest serviciu de intermediere, nici prestațiile accesorii propuse de Airbnb Ireland nu permit să se stabilească existența unei influențe decisive exercitate de această societate asupra serviciilor de cazare la care se referă activitatea sa, atât în ceea ce privește stabilirea prețurilor chiriilor solicitate, cât și în ceea ce privește selectarea locatorilor sau a locuințelor oferite spre închiriere pe platforma sa.

¹³⁹ Hotărârea din 20 decembrie 2017, Asociación Profesional Elite Taxi (C-434/15, [EUC:2017:981](#)), punctul 40.

¹⁴⁰ Directiva (UE) 2015/1535 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 septembrie 2015 referitoare la procedura de furnizare de informații în domeniul reglementărilor tehnice și al normelor privind serviciile societății informaționale (JO 2015, L 241, p. 1).

¹⁴¹ Hotărârea din 10 aprilie 2018, Uber France (C-320/16, [EUC:2018:221](#)).

În al doilea rând, Curtea a examinat dacă Airbnb Ireland poate să se opună în litigiul principal aplicării în cazul său a unei legi care restrânge libera prestație a serviciilor societății informaționale furnizate de un operator dintr-un alt stat membru, precum Legea Hoguet, pentru motivul că această lege nu a fost notificată de Franța, în conformitate cu articolul 3 alineatul (4) litera (b) a doua liniuță din Directiva 2000/31. În această privință, Curtea a arătat că faptul că legea menționată este anterioară intrării în vigoare a Directivei 2000/31 nu poate avea drept consecință eliberarea Franței de obligația sa de notificare. În continuare, inspirându-se din raționamentul urmat în Hotărârea CIA Security International¹⁴², ea a considerat că obligației menționate, care constituie o cerință procedurală de natură substanțială, trebuie să i se recunoască un efect direct. Ea a dedus din aceasta că nerespectarea de un stat membru a obligației sale de notificare a unei asemenea măsuri poate fi invocată de un particular nu numai în cadrul urmării penale îndreptate împotriva sa, ci și al unei cereri de despăgubire formulate de un alt particular care s-a constituit parte civilă.

Hotărârea din 9 noiembrie 2023, Google Ireland ș.a. (C-376/22, [EU:C:2023:835](#))

Google Ireland Limited, Meta Platforms Ireland Limited și Tik Tok Technology Limited sunt societăți cu sediul în Irlanda care furnizează, printre altele în Austria, servicii de platformă de comunicare.

Prin deciziile sale, adoptate în 2021, Kommunikationsbehörde Austria (KommAustria) (autoritatea austriacă de reglementare în materie de comunicații) a declarat că cele trei societăți menționate mai sus erau supuse legii austriece¹⁴³.

Considerând că această lege austriacă, care impune furnizorilor de servicii de platformă de comunicații, indiferent dacă sunt stabiliți în Austria sau în altă parte, o serie de obligații referitoare la controlul și la notificarea conținuturilor presupus ilicite, nu ar trebui să le fie aplicată, aceste societăți au introdus acțiuni împotriva deciziilor KommAustria. Aceste acțiuni au fost respinse în primă instanță.

În urma acestei respingeri, societățile menționate au formulat recursuri la Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă, Austria). În susținerea acestor recursuri, ele arată în special că obligațiile instituite prin legea austriacă ar fi disproporționate și incompatibile cu libera circulație a serviciilor societății informaționale și cu principiul controlului acestor servicii de către statul membru de origine, altfel spus, de statul pe teritoriul căruia este stabilit furnizorul de servicii, prevăzut de Directiva privind comerțul electronic¹⁴⁴.

¹⁴² Hotărârea din 30 aprilie 1996, CIA Security International (C-194/94, [EU:C:1996:172](#)).

¹⁴³ Și anume, Bundesgesetz über Maßnahmen zum Schutz der Nutzer auf Kommunikationsplattformen (Kommunikationsplattformen-Gesetz) (Legea federală privind măsurile de protecție a utilizatorilor de platforme de comunicare) (BGBl. I, 151/2020).

¹⁴⁴ Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (JO 2000, L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257) (denumită în continuare „Directiva privind comerțul electronic”).

Având îndoieli în legătură cu compatibilitatea legii austriece și a obligațiilor pe care aceasta le impune furnizorilor de servicii cu Directiva privind comerțul electronic, care prevede posibilitatea unui alt stat membru decât cel de origine de a deroga, în anumite condiții, de la principiul liberei circulații a serviciilor societății informaționale, Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă) a sesizat Curtea cu titlu preliminar pentru interpretarea acestei directive.

În hotărârea sa, Curtea se pronunță cu privire la aspectul dacă un stat membru de destinație a serviciilor societății informaționale poate deroga de la libera circulație a acestor servicii luând nu numai măsuri individuale și concrete, ci și măsuri generale și abstracte care vizează o categorie de anumite servicii și, în mod concret, dacă aceste măsuri pot intra în sfera noțiunii de „măsuri luate împotriva unui anumit serviciu al societății informaționale” în sensul Directivei privind comerțul electronic¹⁴⁵.

Mai întâi, Curtea arată că posibilitatea de a deroga de la principiul liberei circulații a serviciilor societății informaționale privește, potrivit dispozițiilor Directivei privind comerțul electronic, un „anumit serviciu al societății informaționale”. În acest cadru, utilizarea cuvântului „anumit” tinde să indice că serviciul astfel vizat trebuie înțeles ca un serviciu individualizat. În consecință, statele membre nu pot adopta măsuri generale și abstracte care vizează o categorie descrisă în termeni generali de anumite servicii ale societății informaționale și care se aplică fără distincție oricărui furnizor al acestei categorii de servicii.

Această apreciere nu este repusă în discuție de faptul că Directiva privind comerțul electronic utilizează noțiunea de „măsurii”. Astfel, recurgând la un asemenea termen larg și general, legiuitorul Uniunii Europene a lăsat la discreția statelor membre natura și forma măsurilor pe care le pot adopta pentru a deroga de la principiul liberei circulații a serviciilor societății informaționale. În schimb, recurgerea la acest termen nu prejudică în niciun fel substanța și conținutul material al măsurilor respective.

În continuare, Curtea observă că această interpretare literală este confirmată de analiza contextuală a Directivei privind comerțul electronic.

Astfel, posibilitatea de a deroga de la principiul liberei circulații a serviciilor societății informaționale este supusă condiției potrivit căreia statul membru de destinație a acestor servicii trebuie să solicite în prealabil statului membru de origine să ia măsuri¹⁴⁶, ceea ce presupune posibilitatea de a identifica prestatorii și, în consecință, statele membre în cauză. Or, dacă statele membre ar fi autorizate să restrângă libera circulație a unor astfel de servicii prin intermediul unor măsuri cu caracter general și abstract care se aplică fără distincție oricărui furnizor al unei categorii de astfel de servicii, o asemenea identificare ar fi, dacă nu imposibilă, cel puțin excesiv de dificilă, astfel încât statele membre nu ar fi în măsură să respecte o asemenea condiție.

¹⁴⁵ Articolul 3 alineatul (4) din Directiva privind comerțul electronic.

¹⁴⁶ Articolul 3 alineatul (4) litera (b) din Directiva privind comerțul electronic.

În sfârșit, Curtea subliniază că Directiva privind comerțul electronic se întemeiază pe aplicarea principiilor controlului în statul membru de origine și al recunoașterii reciproce, astfel încât, în cadrul domeniului coordonat¹⁴⁷, serviciile societății informaționale sunt reglementate numai în statul membru pe teritoriul căruia sunt stabiliți furnizorii acestor servicii. Or, dacă statele membre de destinație ar fi autorizate să adopte măsuri cu caracter general și abstract care se aplică fără distincție oricărui furnizor al unei categorii de astfel de servicii, indiferent dacă este sau nu este stabilit în acest din urmă stat membru, principiul controlului în statul membru de origine ar fi repus în discuție. Astfel, acest principiu determină o repartizare a competenței de reglementare între statul membru de origine și statul membru de destinație. Or, autorizarea acestui din urmă stat să adopte asemenea măsuri ar aduce atingere competenței de reglementare a statului membru de origine și ar avea ca efect supunerea respectivilor furnizori atât legislației acestui stat, cât și celei a statului sau statelor membre de destinație. Repunerea în discuție a principiului respectiv ar aduce atingere sistemului și obiectivelor Directivei privind comerțul electronic. Pe de altă parte, a permite statului membru de destinație să adopte asemenea măsuri ar submina încrederea reciprocă dintre statele membre și ar fi în contradicție cu principiul recunoașterii reciproce.

În plus, Curtea arată că Directiva privind comerțul electronic urmărește să elimine obstacolele juridice din calea bunei funcționări a pieței interne, constând în divergența legislațiilor, precum și în incertitudinea juridică a regimurilor naționale aplicabile acestor servicii. Or, posibilitatea de a adopta măsurile menționate mai sus ar însemna *in fine* ca furnizorii de servicii în cauză să fie supuși unor legislații diferite și, prin urmare, să reintroducă obstacolele juridice în calea liberei prestări pe care această directivă urmărește să le elimine.

Astfel, Curtea concluzionează că măsurile generale și abstracte care vizează o categorie descrisă în termeni generali de anumite servicii ale societății informaționale și care se aplică fără distincție oricărui furnizor al acestei categorii de servicii nu intră în sfera noțiunii de „măsuri luate împotriva unui anumit serviciu al societății informaționale”, în sensul Directivei privind comerțul electronic.

¹⁴⁷ În sensul articolului 2 litera (h) din Directiva privind comerțul electronic.

7. TVA

Hotărârile din 5 martie 2015, Comisia/Franța (C-479/13, [EU:C:2015:141](#)) și Comisia/Luxemburg (C-502/13, [EU:C:2015:143](#))

În Franța și în Luxemburg, furnizarea de cărți electronice era supusă unei cote reduse de TVA. Astfel, începând de la 1 ianuarie 2012, Franța și Luxemburg au aplicat cota de TVA de 5,5 % și, respectiv, de 3 % pentru furnizarea de cărți electronice.

Cărțile electronice (sau digitale) în discuție în speță acopereau cărțile în format electronic furnizate cu titlu oneros prin descărcare sau prin difuzare în flux („streaming”) de pe un website pentru a fi consultate pe un calculator, pe un smartphone, pe un cititor de cărți electronice sau pe orice alt sistem de citire. Comisia Europeană a solicitat Curții să constate că, prin aplicarea unei cote reduse de TVA pentru furnizarea de cărți electronice, Franța și Luxemburg nu și-au îndeplinit obligațiile care le revin în temeiul Directivei TVA¹⁴⁸.

Curtea a statuat că un stat membru care aplică o cotă redusă de taxă pe valoarea adăugată pentru furnizarea de cărți digitale sau electronice nu își îndeplinește obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 96 și 98 din Directiva 2006/112/CE și al Regulamentului (UE) nr. 282/2011¹⁴⁹.

Astfel, reiese din termenii punctului 6 din anexa III la Directiva 2006/112/CE că cota redusă de taxă pe valoarea adăugată se aplică operațiunii care constă în furnizarea unei cărți care se află pe un suport fizic. Deși, desigur, cartea electronică necesită pentru a fi citită un suport fizic, precum un calculator, un asemenea suport nu este totuși cuprins în furnizarea de cărți electronice. În plus, astfel cum reiese din articolul 98 alineatul (2) al doilea paragraf din directiva menționată, legiuitorul Uniunii a decis să excludă orice posibilitate de aplicare a unei cote reduse de taxă pe valoarea adăugată serviciilor furnizate pe cale electronică. Or, furnizarea de cărți electronice constituie un asemenea serviciu, din moment ce nu poate fi considerată o livrare de bunuri, în sensul articolului 14 alineatul (1) din această directivă, întrucât cărțile electronice nu pot fi calificate drept bunuri corporale. De asemenea, furnizarea de cărți electronice răspunde definiției serviciilor prestate pe cale electronică prevăzute la articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul (UE) nr. 282/2011.

Această interpretare nu poate fi repusă în discuție de principiul neutralității fiscale, întrucât acest principiu nu permite să se extindă domeniul de aplicare al unei cote reduse de taxă pe valoarea adăugată în absența unei dispoziții neechivoce.

¹⁴⁸ Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (JO 2006, L 347, p. 1, Ediție specială, 09/vol. 3, p. 7).

¹⁴⁹ Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 282/2011 al Consiliului din 15 martie 2011 de stabilire a măsurilor de punere în aplicare a Directivei 2006/112/CE privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (JO 2011, L 77, p. 1).

Hotărârea din 7 martie 2017 (Marea Cameră), RPO (C-390/15, [EU:C:2017:174](#))

Conform Directivei TVA¹⁵⁰, statele membre puteau aplica o cotă redusă de TVA publicațiilor tipărite precum cărțile, ziarele și periodicele. În schimb, publicațiile digitale trebuiau să fie supuse cotei standard a TVA-ului, cu excepția cărților digitale furnizate pe un suport fizic (de exemplu CD). Trybunał Konstytucyjny (Curtea Constituțională, Polonia), sesizat de Ombudsmanul polonez, avea îndoieli cu privire la validitatea diferenței de impozit respective. Aceasta a solicitat Curții, pe de o parte, să stabilească dacă respectiva diferență este compatibilă cu principiul egalității de tratament și, pe de altă parte, dacă Parlamentul European a fost implicat suficient în procedura legislativă.

Potrivit Curții, obligația de a consulta Parlamentul în cursul procedurii legislative, în cazurile prevăzute de tratat, presupune ca acesta să fie consultat din nou de fiecare dată când textul adoptat în final, în ansamblu, se îndepărtează în esența sa de la textul cu privire la care Parlamentul a fost deja consultat, cu excepția cazurilor în care modificările corespund în esență unei poziții exprimate chiar de Parlament.

Este necesar să se constate că textul punctului 6 din anexa III la Directiva 2006/112/CE modificată nu este altceva decât o simplificare a redactării textului care figura în propunerea de directivă și a cărei esență a fost menținută în întregime.

În plus, examinarea întrebărilor preliminare nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea punctului 6 din anexa III la Directiva 2006/112/CE sau a articolului 98 alineatul (2) din directiva menționată coroborat cu punctul 6 din anexa III la aceasta.

Este necesar să se constate că livrarea de cărți digitale pe toate tipurile de suport fizic, pe de o parte, și livrarea de cărți digitale pe cale electronică, pe de altă parte, constituie situații comparabile. Aceste dispoziții trebuie să fie privite ca instituind o diferență de tratament între două situații totuși comparabile în raport cu obiectivul urmărit de legiuitorul Uniunii. Atunci când se constată o asemenea diferență, principiul egalității de tratament nu este încălcat în măsura în care această diferență de tratament este justificată în mod corespunzător. Această situație se regăsește atunci când diferența de tratament se află în legătură cu un obiectiv admisibil din punct de vedere legal, urmărit de măsura care are ca efect instituirea unei asemenea diferențe, și este proporțională cu acest obiectiv.

În acest context, se înțelege că, atunci când adoptă o măsură de natură fiscală, legiuitorul Uniunii este chemat să facă alegeri de natură politică, economică, precum și socială și să stabilească o ordine de prioritate a unor interese divergente sau să facă aprecieri complexe. În consecință, trebuie să i se recunoască în acest cadru o putere largă de apreciere, astfel încât controlul jurisdicțional să se limiteze la cel al erorii vădite. Prin urmare, din explicațiile Consiliului și ale Comisiei rezultă că s-a considerat necesar

¹⁵⁰ Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (JO 2006, L 347, p. 1, Ediție specială, 09/vol. 3, p. 7), în versiunea rezultată din Directiva 2009/47/CE a Consiliului din 5 mai 2009 de modificare a Directivei 2006/112/CE în ceea ce privește cotele reduse ale taxei pe valoarea adăugată (JO 2009, L 116, p. 18).

ca serviciile furnizate pe cale electronică să fie supuse unor norme clare, simple și uniforme pentru a se putea stabili cu certitudine cota de TVA aplicabilă acestor servicii și, astfel, pentru a se facilita gestionarea acestei taxe de către persoanele impozabile și de către administrațiile fiscale naționale. În această privință, posibilitatea de a aplica o cotă redusă de TVA în cazul livrării de cărți digitale pe cale electronică ar însemna să se aducă atingere coerenței de ansamblu a măsurii dorite de legiuitorul Uniunii.

CURTEA DE JUSTIȚIE
A UNIUNII EUROPENE

Direcția cercetare și documentare

Iulie 2024